

**DOKUMENT EUROPSKE BANKE
ZA OBNOVU I RAZVOJ**

**Strategija za Republiku Hrvatsku
za razdoblje 2010. – 2013.**

odobrena na sjednici Upravnog odbora od 27. travnja 2010.

EBRD stavlja čitateljima na raspolaganje prijevod izvornika ovog dokumenta isključivo radi lakšeg snalaženja. Iako se u razumnim okvirima pobrinuo ne bi li osigurao vjerodostojnost prijevoda, EBRD ne jamči niti ne odgovara za točnost prijevoda. Čitatelj se na prijevod oslanja na vlastiti rizik. EBRD, njegovi zaposlenici ili zastupnici ni pod kojim okolnostima nisu odgovorni prema čitatelju niti bilo kojoj drugoj osobi ni za kakvu netočnost, grešku, propust, brisanje odnosno preinaku u bilo kojem dijelu sadržaja prijevoda, ma koji tome bio uzrok, kao ni za bilo kakvu štetu nastalu uslijed toga. U slučaju bilo kakve razlike ili proturječnosti između engleske inačice i njenog prijevoda, mjerodavnom se smatra engleska inačica.

SADRŽAJ

POPIS KRATICA	3
I. PREPORUKA PREDsjedNIKA	7
II. STRATEGIJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU	10
1. DOSADAŠNJI PROJEKTI BANKE I TRENUTNI PORTFELJ	10
1.1. Pregled dosadašnjih djelatnosti	10
1.2. Provedba prethodne strategije za Republiku Hrvatsku.....	11
1.3. Tranzicijski učinak portfelja Banke i izvučene pouke.....	12
1.3.1. Financijske djelatnosti	13
1.3.2. Poduzetništvo	14
1.3.3. Infrastruktura	15
1.4. Struktura i kvaliteta portfelja.....	16
2. POSLOVNE PRILIKE	17
2.1. Opće reformske prilike	17
2.1.1. Političke prilike	17
2.1.2. Poslovno okruženje	17
2.1.3. Prilike na području zaštite okoliša.....	18
2.1.4. Reforma zakonodavstva	19
2.2. Makroekonomski uvjeti.....	20
2.3. Tranzicijski uspjeh i izazovi	21
2.4. Pristup kapitalu i potrebe ulaganja	24
3. STRATEŠKA OPREDJELJENJA	26
3.1. Prioriteti Banke za razdoblje obuhvaćeno Strategijom	26
3.2. Sektorski izazovi i ciljevi Banke	26
3.2.1. Poduzetništvo	26
3.2.2. Infrastruktura	27
3.2.3. Financijske djelatnosti	28
4. SURADNJA S EUROPSKOM UNIJOM	30
5. SURADNJA S MFI.....	32
5.1. Europska investicijska banka (EIB)	32
5.2. Grupacija Svjetske banke	32
5.2.1. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD).....	33
5.2.2. Međunarodna financijska korporacija (IFC)	34
5.3. Međunarodni monetarni fond (MMF)	34
III. PRILOZI	35
PRILOG 1: POLITIČKA OCJENA	35
PRILOG 2: HRVATSKI ZAKONI U PODRUČJU TRGOVAČKOG PRAVA	39
PRILOG 3: ODABRANI GOSPODARSKI POKAZATELJI	48
PRILOG 4: DRUŠTVO I OKOLIŠ	49
PRILOG 5: PRISTUPNI POSTUPAK	54
PRILOG 6: KRETANJA PORTFELJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	55
PRILOG 7: DOSADAŠNJI PROJEKTI TEHNIČKE SURADNJE	56
PRILOG 8: DJELATNOSTI TAM/BAS U REPUBLICI HRVATSKOJ	61

POPIS KRATICA

ARZ	Autocesta Rijeka-Zagreb d.d.
BDP	Bruto domaći proizvod
BEEPS	Ispitivanje poslovnog okruženja i uspješnosti poduzeća
BICRO	Poslovno-inovacijski centar Hrvatske
BiH	Bosna i Hercegovina
BRSF	Posebni fond za područje Balkana
CEDAW	Odbor za uklanjanje diskriminacije žena
CEI	Srednjoeuropska inicijativa
DPOZ	Dalekosežno prekogranično onečišćenje zraka
EIB	Europska investicijska banka
EnU	Energetska učinkovitost
EPOP	IPA Operativni program zaštite okoliša
EPTR	Europski registar ispuštanja i prijenosa onečišćujućih tvari
ETS	Sustav trgovanja emisijama
EU	Europska unija
EURIBOR	Europska međubankarska kamatna stopa
FINA	Financijska agencija
GEF	Svjetski fond za zaštitu okoliša
GMO	Genetski modificirani organizam
GRECO	Skupina država protiv korupcije (stručno tijelo Vijeća Europe)
GTZ	Deutsche Gesellschaft für Zusammenarbeit
HAC	Hrvatske autoceste d.o.o.
HAKOM	Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije
HAMAG	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo
HANFA	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HDZ	Hrvatska demokratska zajednica
HEP	Hrvatska elektroprivreda
HFP	Hrvatski fond za privatizaciju
HIV	Virus humane imunodeficijencije
HKZP	Hrvatska kontrola zračne plovidbe d.o.o.
HRT	Hrvatska radiotelevizija
HSL	Hrvatska socijalno-liberalna stranka
HSS	Hrvatska seljačka stranka
HT	Hrvatske telekomunikacije
HŽ	Hrvatske željeznice
IBRD	Međunarodna banka za obnovu i razvoj
IDF	Fond za institucionalni razvoj
IiRR&D	Istraživanje i razvoj
IJPP	Institucionalizirano javno-privatno partnerstvo
IKT	Informacijske i komunikacijske tehnologije
INA	Industrija nafte d.d.
IOSCO	Međunarodna organizacija komisija za vrijednosne papire
IPA	Instrument pretprijetne pomoći
IPK	Indeks percepcije korupcije
IPO	Početna javna ponuda

IPPC	Cjelovito sprječavanje i nadzor onečišćenja
ISPA	Instrument za strukturnu politiku u pretpristupnom razdoblju
ISU	Izravno strano ulaganje
ISZO	Informacijski sustav zaštite okoliša
ITUC	Međunarodna konfederacija sindikata
JPP	Javno-privatno partnerstvo
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau
KOI	Komunalna i okolišna infrastruktura
LEF	Fond za financiranje domaćeg poduzetništva
LIS	Ispitivanje pokazatelja učinkovitosti zakonodavstva
MFI	Međunarodna financijska institucija
MGRP	Ministarstvo gospodarstva rada i poduzetništva
MMF	Međunarodni monetarni fond
MOL	Mađarsko naftno i plinsko poduzeće
MRC	Milenijski razvojni cilj
MSP	Malo i srednje poduzetništvo
MVK	Međuvladina konferencija
NATO	Sjevernoatlantski savez
NBFI	Nebankarske financijske institucije
OCE	Ured glavnog ekonomista
ODIHR	Ured za demokratske institucije i ljudska prava
OECD	Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj
OESS	Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
OIE	Obnovljivi izvori energije
OMSP	Obrt, malo i srednje poduzetništvo
OPS	Ovlašteni poslovni savjetnik
PBZ	Privredna banka Zagreb
PED	Odjel za ocjenu projekata
PHARE	Poljska i Mađarska: pomoć za restrukturiranje gospodarstva
PHRD	Fond za razvoj politike i ljudskih resursa
PPD	Plan prioritetnog djelovanja
PUO	Procjena utjecaja na okoliš
SAPARD	Posebna pretpristupna pomoć za poljoprivredu i ruralni razvoj
SDSS	Samostalna demokratska srpska stranka
SIE	Srednja i Istočna Europa
SP	Staklenički plin
SPTU	Sustav praćenja tranzicijskog učinka
SPUO	Strateška procjena utjecaja na okoliš
TAM/BAS	Upravljanje zaokretom u poslovanju/usluge poslovnog savjetovanja
TE-TO	Termoelektrana-toplana (kogeneracijsko postrojenje)
TFP	Program olakšavanja trgovine
TS	Tehnička suradnja
TU	Tranzicijski učinak
UK	Ujedinjeno Kraljevstvo
UNDP	Program Ujedinjenih naroda za razvoj
UNEP	Program Ujedinjenih naroda za okoliš
UNFCCC	Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama
UNIDO	Organizacija Ujedinjenih naroda za industrijski razvoj
UPP	Ukapljeni prirodni plin

UPS	Udruga poslovnih savjetnika
USAID	Agencija Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj
UZP	Upravljanje zračnim prometom
UZPNM	Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina
ZEK	Zakon o elektroničkim komunikacijama
ZGOS	Zagrebačko poduzeće za gospodarenje otpadom
ZJN	Zakon o javnoj nabavi
ZOV	Zagrebačko otpadne vode d.o.o.
ZRP	Zajam za razvojnu politiku
ZSE	Zagrebačka burza
ZTS	Značajna tržišna snaga

Valute

EUR	Euro, valuta Europske unije
SDR	Posebno pravo vučenja, "valuta" MMF-a
USD	Američki dolar
HRK	Kuna, hrvatska valuta

Tečaj na dan 31. ožujka 2010.

1 EUR	7,26 HRK
1 USD	5,37 HRK

I. PREPORUKA PREDsjedNIKA

Hrvatska i dalje ispunjava uvjete utvrđene člankom 1. Sporazuma o osnivanju Banke.

Hrvatska je nastavila s ostvarivanjem napretka u provedbi strukturnih i institucionalnih reformi usmjerenih prema ulasku u Europsku uniju. Pristupni su pregovori ušli u odlučujuću fazu, uz realne izgleda za ulazak u punopravno članstvo u nekoliko idućih godina. No, Hrvatska je još uvijek suočena s izazovima institucionalnih i gospodarskih pretpripravnih reformi, a cilj Banke je pomoći zemlji u njihovom uspješnom prevladavanju tijekom razdoblja obuhvaćenog ovom Strategijom.

Nakon više godina postojanog gospodarskog rasta, koji je svoj vrhunac dosegao 2007. godine popevši se na 5,5 posto, svjetska se kriza snažno odrazila i na hrvatsko gospodarstvo. Došlo je do znatnog usporavanja gospodarskog rasta u 2008. na 2,4 posto, a gospodarstvo je u prvih devet mjeseci 2009. prema privremenim procjenama zabilježilo pad za gotovo 6 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Industrijska se proizvodnja u prvoj polovici 2009. smanjila za 10,2 posto u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine, iako su se u drugoj polovici godine međugodišnja negativna kretanja donekle stabilizirala (u prosincu -5,8 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine). To je smanjenje bilo popraćeno naglim padom građevinske djelatnosti i izvoza. 2009. je zabilježen i znatan pad državnih prihoda, tako da je Vlada morala tri puta izvršiti rebalans proračuna za tu godinu, što je podrazumijevalo rezanje javnih izdataka. No, vlasti su u svibnju i studenom 2009. polučile uspjeh s dva međunarodna izdanja obveznica. Središnja se banka nastavila pridržavati svoje čvrsto vođene tečajne politike, a godišnja inflacija se u prosincu 2009. zadržala na umjerenom razini od 1,9 posto. Premda su u novije vrijeme donesene mjere radi poticanja kreditiranja, godišnja stopa rasta domaćih kredita je 2009. ostala ispod skromnih 2 posto.

Za 2010. se trenutno predviđa tek skromni oporavak gospodarstva, dok su izgledi za povratak na više stope rasta u srednjoročnom razdoblju povoljni, imajući u vidu strateški položaj Hrvatske, njene snažne regionalne veze i vjerojatnost njenog ulaska u članstvo EU-a u bliskoj budućnosti. No, obzirom na izvoznost usmjerenost Hrvatske i važnost turizma za njeno gospodarstvo, razmjeri ponovnog uzleta uvelike će ovisiti o oporavku na prostoru eurozone.

Izazovi

Hrvatska se nalazi u naprednom stadiju tranzicije, ali je i dalje suočena s čitavim nizom velikih reformskih izazova, osobito na području privatizacije, komercijalizacije infrastrukture, energetske održivosti i unaprjeđivanja vještina i prilagodljivosti radne snage. Kada su posrijedi veliki privatizacijski projekti, protekle su godine izostali bilo kakvi znatniji pomaci, dijelom i zbog izazovnih prilika u svijetu. Iako je minulih godina ostvaren vidan napredak u izmjenama i provedbi zakona i mjera politike na području tržišnog natjecanja, tvrtke i dalje nailaze na čitav niz prepreka, pri čemu se u provedenim ispitivanjima kao glavne teškoće navode čimbenici poput poreznih stopa, javne uprave, poteškoća s ishođenjem građevinskih dozvola, visokih socijalnih troškova i slabe prilagodljivosti radne snage. Prioriteti Vlade i dalje su reforma pravosuđa i javne

uprave te borba protiv korupcije. Prisutne su potrebe za znatnim ulaganjima u infrastrukturu, poglavito u pročišćavanje otpadnih voda i gospodarenje krutim otpadom. Kako se Hrvatska priprema za članstvo u Europskoj uniji, zadaća joj je prevladati sve ove izazove.

Ključni reformski izazovi obuhvaćaju:

- privatizaciju poduzeća u većinskom državnom vlasništvu, što se poglavito odnosi na brodogradilišta, kao i manjinskih udjela države u komercijalnim poduzećima, s time da je upravljanje poslovanjem državnih poduzeća koja ne idu u privatizaciju potrebno poboljšati smjenjivanjem politički imenovanih članova nadzornih odbora i postavljanjem iskusnih rukovoditelja iz gospodarskih krugova i predstavnika civilnog društva na njihovo mjesto;
- smanjivanje fiksnih troškova rada i otklanjanje čimbenika koji poslodavce odvrćaju od zapošljavanja, uz bolje i šire stručno usavršavanje radne snage;
- ulaganja u okolišnu infrastrukturu na državnoj i lokalnoj razini, osobito na području gospodarenja krutim otpadom i pročišćavanja otpadnih voda, a radi ispunjavanja zahtjeva iz pravne stečevine EU-a;
- poticanje gospodarstva i kućanstava na ulaganja u energetska učinkovitost potpunom primjenom tržišnih cijena na prodaju električne energije i zemnog plina svim potrošačima, kao i uklanjanjem negospodarskih prepreka ulaganjima u energetska učinkovitost; racionaliziranje postupaka za prikapčanje postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na energetske mreže radi jačanja uloge obnovljivih izvora energije, a samim time, i ublažavanja klimatskih promjena;
- ulaganja u unaprjeđivanje energetske sigurnosti i ponude energenata u Hrvatskoj, pri čemu se energetska sigurnost i ponuda energenata mogu pojačati regionalnom suradnjom pomoću međunarodnih cjevovoda i vodova za prijenos električne energije te povećanom energetska učinkovitošću i proizvodnjom energije iz obnovljivih izvora;
- jačanje ulaganja u turizam, njegovu prateću infrastrukturu i stručno usavršavanje radnika radi povećanja konkurentnosti u ugostiteljskoj djelatnosti.

Strateška usmjerenja

Banka je najveći financijski ulagač u Republici Hrvatskoj, pri čemu je od početka rada 1994. godine uložila preko 2 milijarde EUR. Vrijednost njenog portfelja trenutno (na kraju ožujka 2010.) doseže 1.204 milijuna EUR, a taj je iznos uložen u 79 projekata. Godine 2009. Banka je kao odgovor na krizu uložila 248 milijuna EUR, uključujući znatna sredstva odobrena dvjema najvećim hrvatskim bankama radi njihovog davanja u podzajam MSP-ima koji su bili osobito pogođeni pomanjkanjem likvidnih sredstava na tržištu. K tome, Banka je podupirala trgovinsku razmjenu kroz program TFP. U prvom

tromjesečju 2010. godine, Banka je potpisala četiri posla u ukupnoj vrijednosti od 108,8 milijuna EUR¹.

Kako se očekuje da će međunarodni tokovi kapitala u zemljama regije ostati na niskoj razini, Banka je u Republici Hrvatskoj spremna nastaviti s pojačanim djelovanjem i tijekom predstojećeg strategijskog razdoblja. U naredne tri godine, Banka će svojim hrvatskim klijentima pomoći u sučeljavanju s preostalim tranzicijskim izazovima, a samim time, i s pripremama za pristupanje EU. U svom radu, Banka će se usredotočiti na sljedeća područja:

- Kada je u pitanju *poduzetništvo*, Banka će podupirati gospodarski oporavak financiranjem ulaganja radi pospješivanja konkurentnosti i podupiranja regionalnog širenja hrvatskih poduzeća. Banka će nastojati povećati ulaganja u energetske učinkovitost na svim područjima poduzetništva. Posredstvom Fonda za financiranje domaćeg poduzetništva, Banka će vlasničkim kapitalom jačati mala i srednja domaća poduzeća. Zahvaljujući svojim mogućnostima preuzimanja dijela rizika, Banka će poticati izravna strana ulaganja te će novoprivatiziranim poduzećima pomagati u zadovoljavanju njihovih potreba za ulaganjima. U turizmu, Banka će podupirati jačanje kapaciteta, privatizaciju i izravna strana ulaganja.
- Kada su u pitanju *infrastruktura, okoliš i energetika*, Banka će s EU-om i Europskom investicijskom bankom (EIB-om) surađivati na pripremi projekata koji će se sufinancirati sukladno Okviru za ulaganja na Zapadnom Balkanu, uz stavljanje naglaska na ključne prometne pravce regije. Banka će s lokalnim i regionalnim vlastima nastaviti zajednički rad na pripremi projekata gospodarenja otpadnim vodama i krutim otpadom, koji će se sufinancirati sredstvima EU-a. Banka će davati prednost ulaganjima u energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije te će podupirati ulaganja radi unaprjeđivanja raznovrsnosti i sigurnosti energetske ponude. Rad na financiranju infrastrukture usklađivat će se s drugim MFI-ima, a kada je posrijedi sufinanciranje sredstvima EU-a, i s EU-om.
- Kada su u pitanju *financijske djelatnosti*, Banka će MSP-ima – koja i dalje trpe posljedice ograničene likvidnosti u financijskom sustavu – olakšati pristup sredstvima, i to pomoću zajmova te vlasničkih i kvazi vlasničkih ulaganja preko financijskih posrednika. Bit će ponuđeni novi programi potpore za konkurentnost MSP-a i ulaganja u održivu energetiku. Širenjem svog Programa olakšavanja trgovine, Banka će podupirati trgovinsku razmjenu i ulaganja te će razraditi program skladišnica za žitarice radi financiranja primarne poljoprivredne proizvodnje. Bude li izvedivo, Banka će poduprijeti i okrupnjavanje malih banaka u lokalnom vlasništvu, kao i privatizaciju u tom sektoru.

¹ Što uključuje i sindicirane (tzv. "B") zajmove u visini od 51 milijuna EUR u korist partnerskih banaka.

II. STRATEGIJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU

1. DOSADAŠNJI PROJEKTI BANKE I TRENUTNI PORTFELJ

1.1. Pregled dosadašnjih djelatnosti

Na dan 31. ožujka 2010., Banka je imala preuzete obveze u ukupnom iznosu od 2.137 milijardi EUR, i to na svim područjima hrvatskog gospodarstva. Taj portfelj je ravnomjerno raspoređen na infrastrukturu (29 posto), financijske djelatnosti (32 posto) i poduzetništvo (33 posto).

Tablica 1: Portfelj Banke u Republici Hrvatskoj na dan 31. ožujka 2010.

SEKTOR Iznosi u milijunima EUR	NETO UKUPNI OBUJAM POSLOVANJA				PREGLED TRENUTNOG PORTFELJA				
	Broj projekata	Ukupni projektni troškovi	Potpisano od EBRD-a	Udjeli po sektorima	Broj projekata	Vrijednost portfelja	Udjeli po sektorima	Poslovna imovina	Udio poslovne imovine
Poduzetništvo	57	2.343,0	706,4	34%	37	348,8	28%	292,0	24%
Agroindustrija	13	895,2	395,2	19%	6	175,5	15%	188,7	16%
Opće gospodarstvo	5	266,5	116,0	6%	2	18,3	2%	20,2	2%
Nekretnine i turizam	13	524,2	138,4	7%	9	135,6	11%	74,5	6%
Telekomunikacije, informatika, mediji	9	657,1	56,8	3%	3	8,3	1%	3,3	0%
Dionički fondovi	17	102,1	102,1	5%	17	47,2	4%	25,9	2%
Financijske institucije	40	767,4	662,5	31%	20	388,7	32%	365,2	29%
Ulaganja u kapital banaka	7	238,8	192,8	9%	2	170,4	14%	167,4	14%
Zajmovi bankama	28	487,2	413,0	20%	13	192,1	16%	163,8	14%
Zajmovi nebankarskim institucijama	2	30,0	30,0	1%	2	24,3	2%	15,4	1%
Ulaganja u kapital nebankarskih institucija	3	11,3	7,3	0%	3	1,9	0%	4,7	0%
Energetika	7	159,7	137,1	7%	5	77,8	6%	76,5	7%
Prirodna dobra	4	105,8	102,4	5%	4	75,3	6%	77,8	6%
Struja i energija	3	53,9	34,7	2%	1	2,5	0%	0,8	0%
Infrastruktura	22	2.091,7	571,6	28%	17	352,2	29%	280,9	23%
Komunalna i okolišna infrastruktura	10	657,0	183,5	9%	8	102,2	8%	62,5	5%
Promet	12	1.434,6	388,1	19%	9	250,1	21%	219,1	18%
REPUBLIKA HRVATSKA UKUPNO	126	5.361,8	2.077,6	100%	79	1.203,5	96%	1.014,6	83%

*Regionalni projekti su raspoređeni na razini sektora.

Na kraju ožujka 2010., portfelj se sastojao od 79 projekata u ukupnoj vrijednosti od 1,204 milijuna EUR. Preuzete obveze Banke većinom se odnose na privatni sektor (68 posto), pri čemu na dug otpada 394,4 milijuna EUR, a na vlasnički kapital 423 milijuna EUR. Obveze preuzete prema državnom sektoru iznose 327,5 milijuna EUR, a u cijelosti se odnose na dug. U državnom portfelju, 352,2 milijuna EUR otpada na infrastrukturu, dok je ostatak uložen u energetske projekte. Usljed ubrzane isplate sredstava u sklopu novijih transakcija, poslovna imovina u vrijednosti od 1.015 milijuna EUR znatno je porasla unatoč otplatama zajmova.

Mobilizacija sredstava za potrebe sufinanciranja u razdoblju od 2007. do 2009. bila je uspješna s obzirom na opći krah tržišta sindiciranih zajmova u zemljama SIE. Od ukupno uloženi 849 milijuna EUR, Banka je uložila 485 milijuna EUR. Banka je sindicirala zajmove s prvenstvom otplate za četiri posla u privatnom i jedan u javnom sektoru. K tome, vlasnički ulozi Banke u Hotelima Jadranka i Eurocableu tim su tvrtkama omogućili dobivanje zajmova za njihove programe ulaganja. Banka je sa Svjetskom bankom sufinancirala i projekt Luke Ploče.

1.2. Provedba prethodne strategije za Republiku Hrvatsku

Tijekom proteklog strategijskog razdoblja, potpisani su ugovori o 28 projekata, čime su preuzete obveze u visini od 563,6 milijuna EUR. U svojoj prethodnoj Strategiji za RH, odobrenoj u svibnju 2007., Banka je iznijela svoje strateške prioritete u razdoblju od 2007. do 2009., a koje navodimo u nastavku. Većina ciljeva je ostvarena jer je Banka bila aktivna na čitavom nizu različitih područja.

- ***Pomoć u privatizaciji i preustroju osjetljivih gospodarskih grana i turizma. Potpora novim i postojećim pružateljima usluga na području turizma.***

Banka je svojim vlasničkim ulogom u Hotelima Jadranka na otoku Lošinju izvršila svoje drugo ulaganje na području turizma. Taj posao je podrazumijevao i značajan preustroj, čime je unaprijeđeno poslovanje ovog trgovačkog društva u vlasništvu zaposlenih.

Odobranjem zajma trgovačkom društvu Viro, najvećoj šećerani u Hrvatskoj, Banka je financirala privatizaciju i preustroj tvornice šećera Sladorana, koju je Viro kupio od Hrvatskog fonda za privatizaciju. K tome, privatizacija je obavljena i vlasničkim ulaganjem Banke u Agrokora, koji je kroz privatizacijski postupak kupio tri poljoprivredno-industrijska kombinata (Belje, PIK Vrbovec i Vupik) i uspješno ih preustrojio.

- ***Financijsko praćenje obećavajućih hrvatskih tvrtki u njihovom regionalnom rastu i okrupnjavanju.***

Banka je financirala širenje Agrokora na Bosnu (Konzum BiH – zajam od 60 milijuna EUR) i Srbiju (Idea – zajam od 40 milijuna EUR).

- ***Financiranje malih i srednjih poduzeća kroz vlasnički kapital.***

Banka je u Hrvatsku uvela LEF, pri čemu je prvo vlasničko ulaganje potpisano u veljači 2010., i to na iznos od 4 milijuna EUR koliko je uloženo u Geofoto, brzorastuće poduzeće iz kategorije MSP-a. Banka je 15,5 milijuna EUR uložila i u Eurocable, srednjeg proizvođača niskonaponskih vodova, snažno usmjerenog prema izvozu.

- ***Financiranje infrastrukture na razini lokalne/područne samouprave, bez potpore državnog jamstva. Razvoj učinkovitijih regionalnih projekata gdje god je to izvedivo. Priprema projekata za sufinanciranje sredstvima EU-ovog Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA).***

Na području infrastrukture, Banka priprema tri projekta za sufinanciranje u sklopu IPA-e, a njihovo se potpisivanje očekuje tijekom 2010. Među tim projektima, dva se odnose na gospodarenja krutim otpadom. Banka priprema i prvi regionalni vodnogospodarstveni projekt u Hrvatskoj.

- ***Promicanje energetske učinkovitosti putem novih mehanizama.***

Banka je u svoj postupak odobravanja zajmova gospodarstvu uvela energetske revizije, tako da se u njenim ulaganjima – poput zajma Viru i drugim tvrtkama - pojavio čimbenik energetske učinkovitosti. Banka je u energetska učinkovitost uložila ukupno 22 milijuna EUR. Kada je posrijedi splitski City Center One, Banka je po prvi puta financirala jednu energetska pasivnu zgradu.

- ***Podupiranje poboljšanja u sigurnosti i raznolikosti opskrbe energijom, uz davanje prvenstva projektima obnovljivih izvora energije.***

Banka je 2009. potpisala ugovor o zajmu za Plinacro, državno poduzeće za transport plina. Zajam je odobren radi financiranja kupnje jedinog skladišta prirodnog plina u Hrvatskoj, što predstavlja važno ulaganje u energetska sigurnost. Projekti na području obnovljivih izvora energije s jedne strane su izostali uslijed sporog postupka izdavanja dozvola za projekte, a s druge strane zbog toga što je investitorima manjkao odgovarajući temeljni kapital, a potencijalnu dobit nisu bili spremni dijeliti s vanjskim suvlasnikom.

- ***Osiguranje sredstava za MSP posredstvom EU-ove kreditne linije za financiranje MSP-a, uz stavljanje naglasaka na tvrtke koje se bave leasingom.***

U sklopu EU-ovog/EBRD-ovog programa kreditnih linija za MSP, Banka je u korist Raiffeisen Banke i Raiffeisen Leasinga osigurala kreditne linije za MSP te je u okviru istog programa nastavila rad s Hrvatskom poštanskom bankom i Erste S-Leasingom kao svojim klijentima. Slijedom financijske krize, naglasak je prebačen na financiranje MSP-a, pri čemu su dvjema najvećim bankama odobreni zajmovi u vrijednosti od 100 milijuna EUR ne bi li im se omogućio nastavak financiranja MSP-a unatoč pritiscima na likvidnost sustava.

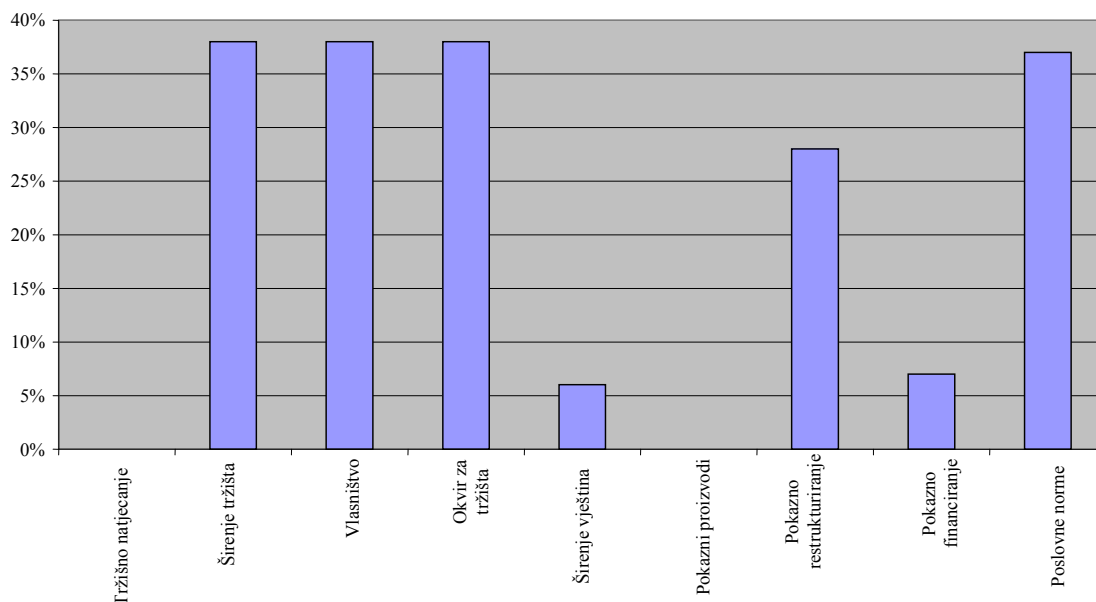
- ***Financiranje tvrtki za faktoring u sklopu programa TFP, uz moguće razmatranje sudjelovanja u privatizaciji državne poštanske banke i osiguravajućeg društva kroz ulaganja u vlasničke udjele.***

Gore spomenuti strategijski ciljevi nisu se mogli ostvariti. Rad s tvrtkama za faktoring obustavljen je do okončanja financijske krize, a Banka se usredotočila na postojeće klijente. Vlada je od Banke zatražila pomoć u privatizaciji poštanske banke koja je u državnom vlasništvu. Što se tiče privatizacije državnog osiguravajućeg društva, za sada nema nikakvih planova.

1.3. Tranzicijski učinak portfelja Banke i izvučene pouke

Banka je u svojim projektima dosljedno okrenuta ostvarivanju značajnog tranzicijskog učinka, pri čemu je za 80 posto projekata koje prati svojim Sustavom za praćenje tranzicijskog učinka (TIMS-a) možebitni tranzicijski učinak ocijenjen kao “dobar” ili “odličan” u trenutku njihovog odobravanja 2008. godine, dok je u prosincu 2009. godine 58,33 posto projekata iz portfelja dobilo ocjenu “dobar” ili “odličan”.

Republika Hrvatska – Tranzicijski ciljevi EBRD-ovih projekata u razdoblju 2005.-2008.

1.3.1. Financijske djelatnosti

Bankarstvo - Dosadašnji projekti Banke bili su usmjereni prema razvoju novih financijskih instrumenata, uključujući jačanje sposobnosti kreditiranja malih i srednjih jedinica lokalne samouprave. Primjerice, EBRD je osigurao hipotekarne kreditne linije u korist triju banaka: Zagrebačke banke, Privredne banke Zagreb (PBZ) i HVB Bank Croatia. Cilj Banke je ublažiti pomanjkanje likvidnih sredstava u sustavu, i to financiranjem banaka kreditnim linijama iz kojih će se sredstva davati u podzajam MSP-ima (vidi u nastavku).

NBFI - Tijekom izvještajnog razdoblja, Banka je svojim djelatnostima prvenstveno podupirala poslove leasinga, pri čemu poseban spomen zaslužuje kreditna linija EU-a/EBRD-a. U okviru tog programa, potpora za ulaganja i tehničku suradnju pružena je Raiffeisen Leasingu i Erste S Leasingu. Na tržištu leasinga došlo je do daljnjeg razvoja, čime je povećana transparentnost poslovanja. Reforma hrvatskog mirovinskog sustava – potpomognuta EBRD-ovim ulaganjem u društvo za upravljanje obveznim mirovinskim fondom Erste Plavi – ocijenjena je kao ambiciozna i pametna politika. Zadnjih godina zabilježen je ubrzani razvoj privatnih mirovinskih fondova, kako za obvezno, tako i za dobrovoljno mirovinsko osiguranje.

Otvoreni investicijski fondovi rizičnog kapitala s privatnom ponudom – Jedini projekt EBRD na ovome području, koji je bio usmjeren isključivo na Hrvatsku, odnosio se na vlasničko ulaganje u Croatia Capital Partnership iz 1997. Domaće zakonodavstvo je sada usuglašeno s načelima IOSCO-a, a primjena zakona i propisa razmjerno je djelotvorna. No, poslovi s vrijednosnim papirima u privatnoj ponudi su malobrojni, a prisutno je i pomanjkanje posebnih investicijskih fondova s privatnom ponudom.

OMSP - U okviru programa EU-ovog/EBRD-ovog programa kreditnih linija za MSP, Banka je radi financiranja ovog segmenta osigurala sredstva za dvije hrvatske banke: Hrvatsku poštansku banku i Raiffeisen. K tome, kao odgovor na krizu, Banka je kreditne linije za MSP nedavno proširila i na Zagrebačku banku i PBZ. No, pristup dugoročnijem financiranju i dalje predstavlja izazov za mala poduzeća. Jedna od **izvučenih pouka** je ta da bi uspješni projekti kreditiranja MSP-a s novim partnerima trebali obuhvaćati prethodne mjere tehničke suradnje radi usavršavanja njihovih vještina kreditiranja (PE05-306).

Ukratko, tranzicija na području financijskih djelatnosti u Republici Hrvatskoj zadnjih je godina uznapredovala, o čemu primjerice svjedoči ojačani institucionalni okvir. No, potrebno je nastaviti s radom ne bi li se prevladali preostali mali i srednji izazovi za tranziciju.

1.3.2. Poduzetništvo

Agroindustrija - Vlasničko ulaganje u Agrokor – jednog od najvećih regionalnih proizvođača mineralne vode, sladoleda, jestivog ulja, margarina i majoneze – je od 2006. godine dovelo do određenih ostvarenja u pogledu preustroja tvrtke i širenja njenog poslovanja na Srbiju i Bosnu i Hercegovinu. No, projekt nije doveo do IPO-a, što je bio prvobitni naum. Ulazak EBRD-a u vlasničku strukturu Agrokoru možda je čak i ublažio pritisak na Agrokor da se upusti u IPO. Povoda za zabrinutost daje i Agrokorova prevlast na tržištu. Naime, otkako je EBRD obavio spomenuto ulaganje, ta se prevlast povećala, ali Banka je istodobno financirala i Agrokorove maloprodajne takmace – Interspar i Getro. **Pouka izvučena** iz ovog projekta je ta da bi EBRD trebao primijeniti jasne norme i zdravu prosudbu pri ocjeni i ublažavanju prevlasti na tržištu i drugih opasnosti za tržišno natjecanje. U tom smislu, EU-ove norme tržišnog natjecanja predstavljaju korisne smjernice, osobito u zemljama koje strijeme članstvu u EU (PE08-420).

Prirodna dobra - Slijedom posla u koji je Banka 2001. ušla s INA-om, tada još državnom industrijom nafte i plina, 25 posto plus jedna dionica INA-e prodana je mađarskom MOL-u. Prvobitni zajam Banke bio je pokriven državnim jamstvom jer je INA bilježila gubitke uslijed kontroliranih cijena njenih naftnih derivata i plina. Godine 2008., kada je INA prešla u većinski privatno vlasništvo, Banka je iznova odobrila svoj zajam na komercijalnoj osnovi i odrekla se državnog jamstva. Banka otada surađuje s Plinacrom, državnim poduzećem za transport plina, i Ministarstvom gospodarstva ne bi li se trećima osigurao pristup podzemnom skladištu plina, koje je Plinacro kupio sredstvima zajma Banke u iznosu od 70 milijuna EUR.

Industrija – Svojom potporom koju je od najranijih dana pružala farmaceutske tvrtki Pliva, Banka je zahvaljujući izrazitoj otvorenosti projekta za javnost uspješno promicala transparentnost, upravljački i poslovni razvoj tvrtke. 2000. i 2003. godine EBRD je odobrio dva zajma Našicecementu, drugom po veličini i jedinom nezavisnom proizvođaču cementa u Hrvatskoj. Zajmovi su odobreni radi obnove dijelova tvrtke i proširenja njenih kapaciteta preuzimanjem drugih poduzeća. Tranzicijski učinak ovog

projekta ocijenjen je kao *dobar* jer je tvrtka uvela nove norme poslovnog ponašanja na razini čitavoga poduzeća i proširila se preko granica na Srbiju i BiH. ***Pouka izvučena*** iz projekta Banke s Našicecementom je ta da pružanje potpore domaćem proizvođaču bez sudjelovanja strateškog partnera iz branše iziskuje veći vremenski angažman osoblja Banke jer bi se još uvijek mogla javiti potreba za uspostavljanjem središnjih funkcija holding-društva (PE06-349).

Telekomunikacije - Djelovanje Banke u Republici Hrvatskoj uglavnom se svodilo na njenu potporu VIPnetu, pružatelju telekomunikacijskih usluga u pokretnoj mreži, radi pospješivanja tržišnog natjecanja. Preobrazba telekomunikacijskog tržišta uspješno je obavljena, a preostali su tek manji tranzicijski izazovi.

Nekretnine i turizam - Hrvatska je jedna od ciljnih zemalja za TUI-jevu Kreditnu liniju za avansna plaćanja u turizmu, kao i za regionalne fondove za ulaganja u nekretnine - Europolis II i TriGranit III. Unatoč pomacima nabolje na područjima poput upisa u zemljišne knjige i ubrzanom razvoju svekolike djelatnosti prometa nekretnina, pomanjkanje transparentnosti i birokratske smetnje i dalje predstavljaju ozbiljne teškoće. U međuvremenu su izvršena dva ulaganja u hotelijerstvo, koja su se pokazala poučnim u pogledu potrebe za jakom upravom s međunarodnim iskustvom na području ugostiteljstva i hotelijerstva.

Premda se preostali tranzicijski izazovi na području poduzetništva u Hrvatskoj općenito ocjenjuju kao *mali*, zemlja i dalje postiže slabe rezultate u određenim međunarodnim ispitivanjima mišljenja o poslovnome okruženju, iz čega se daje naslutiti kako će u budućnosti biti neophodni daljnji napori u tom smislu.

1.3.3. Infrastruktura

KOI - Banka se angažirala na području vodnog gospodarstva i prometa radi ukidanja unakrsnog subvencioniranja i podizanja cijena usluga na razinu pokrića troškova. Sredstva odobrena zagrebačkom poduzeću za gospodarenje otpadom (ZGOS-u) dovela su do uspješne provedbe programa sanacije odlagališta otpada u skladu s EU-ovim normama zaštite okoliša, gradnje najnaprednijih postrojenja za obradu otpada, kao i uvođenja najboljih poslovnih običaja. Još jedan projekt koji je ocijenjen kao *izrazito uspješan* odnosi se na EBRD-ov sindicirani zajam odobren zagrebačkom poduzeću za pročišćavanje otpadnih voda (ZOV-u), koji je sufinanciran sredstvima KfW-a. Izvrstan tranzicijski učinak ovog projekta pripisuje se prvom sudjelovanju privatnog sektora u obavljanju komunalnih djelatnosti te javnom nadmetanju koje je dovelo do odabira koncesionara. ***Pouka izvučena*** iz projekta Banke sa ZGOS-om je ta da djelatnosti na ovom području mogu biti vrlo profitabilne ako se odvoz krutog otpada odvoji od njegovog zbrinjavanja (PEX06-296). Još jedna izvučena pouka je ta da se Banka mora pobrinuti da postrojenja vezana uz njene projekte, čak i ako nisu financirana njenim sredstvima, budu u skladu s okolišnim normama koje vrijede za projekte Banke. O tom se povelu računa i pri izradi Okolišne i socijalne politike iz 2008. Banka je postigla pokazni učinak uvođenjem prvog ugovora o javnim uslugama na području vodnog gospodarstva, a radi se o projektu u Karlovcu, sufinanciranom sredstvima iz programa

ISPA. Pula i Dubrovnik su prvi hrvatski gradovi koji su donijeli i u kojima se provodi strategija javnog gradskog prijevoza.

Promet – Na području prometa, Banka je bila itekako prisutna svojim projektima koji su se bavili željeznicama, cestama, centrom za kontrolu zračnog prometa, dvjema lukama i brodogradilištem. Između ostaloga, EBRD je 2001. odnosno 2006. odobrio dva zajma s prvenstvom otplate u korist projekta Autocesta Rijeka-Zagreb (ARZ). Premda je izgradnja autoceste uspješno dovršena 2008., projekt nije ispunio očekivanja kada su posrijedi njegovi tranzicijski ciljevi, tj. privatizacija ARZ-a kao koncesionara u državnom vlasništvu. Zajam koji je 2002. odobren za Hrvatsku kontrolu zračne plovidbe (HKZP) polučio je polovičan uspjeh: iako je HKZP-u omogućena uspješna obnova njegovih sustava upravljanja zračnim prometom (UZP-a), zapažen je nedostatak odgovarajućih propisa i kulture u pogledu upravljanja sigurnošću. Projekt institucionalnog jačanja Luke Dubrovnik postigao je svoj glavni cilj uvođenja Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja, čime je – zajedno s marketinškim i poslovno-planskim modulima TS-a – kod klijenta uspostavljen upravljačko-informacijski sustav. **Pouka izvučena** iz EBRD-ovog projekta s Lučkom upravom Dubrovnik je ta da bi dubinsko ispitivanje potreba za TS-om trebalo obuhvaćati temeljitu analizu potreba za jačanjem institucija i apsorpcijskih kapaciteta. Potrebno je usvojiti dvofazni pristup koji bi uključivao (1) utvrđivanje stvarnih potreba za prijenosom vještina i (2) stvarnu provedbu projekta TS-a (PE07-390T). **Preporuka** proistekla iz projekta kontrole zračne plovidbe s HKZP-om je ta da bi EBRD trebao poduzeti korake ne bi li osigurao poboljšanje upravljanja sigurnošću u projektima UZP-a (PE07-394). U svojim dvama lučkim projektima, Banka je - unatoč kašnjenjima uslijed urbanističkih propisa – postigla pomak prema uvođenju koncesija kao novog načina financiranja prometne infrastrukture i upravljanja tim dobrima. Očekuje se kako će trenutna gospodarska kriza svojim pritiscima na državni proračun još više učvrstiti argumente za koncesijsko financiranje u sektoru prometa. U tom smislu, dosadašnji napredak koji je koncesijskim ugovorima ostvaren u projektima luka Dubrovnik i Ploče dovoljan je da bi isti poslužili kao prikladan uzor za predviđenu koncesiju za terminal u Luci Šibenik, koja će – premda u manjem opsegu – slijediti njihov primjer.

Značajni tranzicijski izazovi i dalje su prisutni na području infrastrukture, gdje Hrvatska elektroprivreda (HEP) i Hrvatske željeznice (HŽ) iziskuju znatan preustroj i ulaganja.

Kako su sredstva po preuzetim obvezama Banke u Hrvatskoj gotovo u cijelosti isplaćena, mali su izgledi da bi tranzicijski učinak mogao biti ugrožen otkazivanjem ili izostankom isplate sredstava po ugovorenim poslovima.

1.4. Struktura i kvaliteta portfelja

Na kraju 2009., omjer privatnog prema javnom sektoru iznosio je 66 posto. Prosječna ocjena rizičnosti portfelja za sada je razmjerno dobra, pri čemu obezvrijeđeni i problematični plasmani čine tek 4 posto portfelja. No, kvaliteta portfelja opala je u odnosu na sredinu 2007. godine, kada su prihodonosni plasmani činili čak 99 posto.

2. POSLOVNE PRILIKE

2.1. Opće reformske prilike

2.1.1. Političke prilike

Slijedom izbora u studenom 2007. godine, vladajuća Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), stranka desnog centra, osvojila je drugi uzastopni mandat za vođenje koalicijske Vlade. Pritom je zadržala svoje dotadašnje koalicijske partnere, Hrvatsku seljačku stranku (HSS) i Hrvatsku socijalno-liberalnu stranku (HSLŠ). Vlada uključuje i SDSS, stranku koja zastupa srpsku nacionalnu manjinu, a još uvijek se oslanja i na potporu saborskih zastupnika koji predstavljaju druge nacionalne manjine te umirovljenike. Vlada je rekonstruirana u srpnju 2009. slijedom ostavke njenog predsjednika Ive Sanadera, kojeg je zamijenila Jadranka Kosor, također iz vladajućeg HDZ-a. Vlada je zadržala i pojačala svoje proreformsko opredjeljenje, uz stavljanje naglaska na protukrizne mjere, uključivanje u EU i druge čvrsto utvrđene prioritete. U siječnju 2010., Ivo Josipović, kandidat oporbene Socijaldemokratske partije (SPD-a), izabran je za predsjednika Republike u drugom krugu glasovanja, a njegova je inauguracija održana u veljači 2010.

Euroatlantske integracije i dalje su ključni prioritet hrvatskih vlasti. Pristupni pregovori s EU-om traju još od 2005. Hrvatska je ostvarila znatan napredak, a pristupni su pregovori sada ušli u odlučujuću fazu, zbog čega su posve realni i izgledi za ulazak u punopravno članstvo EU-a još za trajanja razdoblja obuhvaćenog ovom Strategijom. Hrvatska je 2009. postala punopravnom članicom NATO-a. Zagreb igra svrsishodnu ulogu u regionalnoj suradnji i podupire daljnje prekogranične i regionalne projekte.

2.1.2. Poslovno okruženje

Poslovno okruženje u Hrvatskoj zadnjih se godina popravilo, ali još uvijek je izazovno u više pogleda. Jedan od konkretnih primjera napretka je i donošenje novog zakonodavstva u veljači 2009., prema kojem strani ulagači u nekretnine imaju pravo kupovati imovinu u Hrvatskoj u svoje vlastito ime. To bi trebalo pripomoći olakšavanju ulaganja u turizam. Isto tako, pred Sabor je sredinom 2009. iznesen novi zakon o tržišnom natjecanju, koji se nadovezuje na znatan napredak koji je zadnjih godina ostvaren u provedbi propisa na tom području. No, prema međunarodnim ispitivanjima, Hrvatska se i dalje predstavlja u razočaravajućem svjetlu u usporedbi s drugim zemljama Srednje Europe. Primjerice, prema izvješću Svjetske banke o uvjetima poslovanja u 2010. (*Doing Business 2010.*), Hrvatska zauzima 103. mjesto (među 183 zemlje). Prema istom ispitivanju, Hrvatska je na 101. mjestu kada je posrijedi pokretanje poslovanja. Teškoće u ishodu građevinskih dozvola te visoki socijalni troškovi i neprilagodljivost radne snage najozbiljnija su ograničenja, pri čemu potonje, općenito gledano, predstavlja odraz krutih uvjeta na tržištu rada.

Ispitivanjem poslovnog okruženja i uspješnosti poduzeća za 2008./09., koje se provodi pod pokroviteljstvom EBRD-a i Svjetske banke, utvrđen je čitav niz teškoća s kojima se na terenu suočavaju vlasnici i rukovoditelji poduzeća. S jedne strane, dobro je to što je ispitivanje pokazalo kako se, izuzev radnopravnih propisa, uobičajena birokratska i

regulatorna pitanja ne smatraju osobito velikim preprekama za njihovo poslovanje. S druge strane, u tvrtkama smatraju kako im najveće teškoće u poslovanju stvaraju porezne stope i javna uprava, kao i konkurencija neformalnog sektora. Provedba Hitroreza, projekta “regulatorne giljotine” koji je Vlada pokrenula 2007. ne bi li pojednostavila propise, znatno se usporila, a 2009. ga je zamijenio Ured za procjenu učinka propisa.

Hrvatska se i dalje suočava s izazovima na području reforme pravosuđa i borbe protiv korupcije. Još valja dovršiti reformu sudskog sustava, kao i jačanje odgovornosti pravosuđa i provođenja pravde u službi građana. Prema najnovijem BEEPS-u, u tvrtkama sudove promatraju kao glavnu prepreku za njihovo poslovanje i rast. Kada je posrijedi provedba mjera suzbijanja korupcije, još uvijek izostaje snažna koordinacija i praćenje rada. Prema Indeksu percepcije korupcije, koji je Transparency International objavio za 2009. godinu, Hrvatska zauzima 66. mjesto među 180 zemalja. Dakle, nalazi se iznad prosjeka tranzicijskih zemalja i bolja je od mnogih svojih susjeda iz regije, ali je znatno ispod prosjeka zemalja OECD-a. U borbi protiv korupcije poduzet je čitav niz konkretnih koraka. U lipnju 2008. je donesena nova strategija, zajedno s potankim planom djelovanja. Uveden je i novi sustav međuministarske koordinacije za praćenje rada na suzbijanju korupcije.

2.1.3. Prilike na području zaštite okoliša

Vlada Republike Hrvatske se uhvatila u koštac sa svojim izazovima zaštite okoliša provođenjem zakonskih reformi, razvojem politike i planiranjem ulaganja. U svom Izvješću o napretku za 2009. godinu, EU ističe kako je ostvaren dobar napredak, osobito na području kakvoće zraka, nadzora i upravljanja rizicima industrijskih onečišćenja i klimatskih promjena. Znatni naponi i dalje su potrebni na području voda i zaštite prirode, osobito u pogledu provedbe Okvirne direktive o vodama i proglašenja zaštićenih područja u sklopu mreže Natura 2000. Potrebno je unaprijediti provedbu horizontalnog zakonodavstva EU-a, a poglavito stratešku procjenu utjecaja na okoliš i pristup pravosuđu u pitanjima okoliša (vidi Prilog 4. o okolišu).

Kroz projekte Razvoja politike zaštite okoliša i Jačanja regulatornih kapaciteta, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja je u suradnji sa Svjetskom bankom izradilo Nacionalnu strategiju zaštite okoliša. Tijekom izrade Nacionalnog plana djelovanja za zaštitu okoliša, razrađen je Plan prioritetnog djelovanja (PPD), koji sadrži prioritetne projekte predstavljene na Donatorskoj konferenciji održanoj u Zagrebu 2001. godine. Poblje su određeni prioritetni projekti (ukupno njih 61), od kojih su neki dovršeni, a neki se upravo provode.

Hrvatska je okrenuta dinamičnom turizmu koji ovisi o čistom priobalnom okolišu, što podrazumijeva znatna ulaganja u gospodarenje otpadom i otpadnim vodama. Raspoloživost sredstava za ulaganja u zaštitu okoliša povećana je kada je Sabor 2003. prihvatio Vladin prijedlog uspostave Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (“Eko-fonda”). Fond je osnovan radi financiranja programa, projekata i inih djelatnosti na području zaštite okoliša, energetske učinkovitosti (EnU) i obnovljivih izvora energije (OIE). Fond odobrava darovnice i/ili zajmove za prioritetna ulaganja u okoliš u javnom i privatnom sektoru, a na temelju jasno utvrđenih mjerila. Svoje djelatnosti Fond

provodi i u suradnji s HBOR-om, koji nudi posebne programe za financiranje zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije.

U proteklih nekoliko godina, Hrvatska je pojačala svoju međunarodnu suradnju u provedbi projekata očuvanja okoliša i prirode na multilateralnoj, a osobito bilateralnoj razini. Tako su provedeni ili se upravo provode projekti u suradnji s Njemačkom, Danskom, Mađarskom, Nizozemskom, Italijom, Monakom, Norveškom i Japanom. K tome, koriste se i darovnice Svjetskog fonda za okoliš (GEF-a) i UN-ovih tijela kao što su UNEP, UNDP, UNIDO i IBRD. U okviru Pakta o stabilnosti, Hrvatska je surađivala i na Regionalnom programu obnove okoliša u Jugoistočnoj Europi. Projekti zaštite okoliša se financiraju i zajmovima MFI-a poput IBRD-a i Europske investicijske banke (EIB-a). Glavni projekti financirani sredstvima IBRD-a su sljedeći: Projekt upravljanja Neretvom i Trebišnjicom (GEF); Projekt kontrole onečišćenja u poljoprivredi; Energetska učinkovitost; i Projekt obnovljivih izvora energije. GEF podupire i Projekt očuvanja i održivog korištenja biološke raznolikosti na dalmatinskoj obali putem održivog razvitka obalnih područja (COAST).

Radi lakšeg ispunjavanja kriterija za ulazak u članstvo, Hrvatska izvlači korist iz pretprijetne pomoći EU-a u okviru Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA). Glavi cilj IPA Operativnog programa zaštite okoliša (EPOP-a) za Hrvatsku su ulaganja na području gospodarenja otpadom i vodama, uz istodobnu pomoć Hrvatskoj u ispunjavanju njenih obveza vezanih uz provedbu okolišnih propisa EU-a kojima se uređuju zbrinjavanje i odlaganje otpada, opskrba pitkom vodom te skupljanje, pročišćavanje i ispuštanje otpadnih voda, kao i u razvoju administrativnih i upravljačkih kapaciteta tijela nadležnih za provedbu EPOP-a. Postupak pristupanja EU-u, uključujući pretprijetno financiranje i usklađivanje zakonodavstva s pravnom stečevinom EU-a, i dalje je jedan od glavnih pokretača reforme na području zaštite okoliša.

Hrvatska i nadalje izvlači korist iz Instrumenta za strukturnu politiku u pretprijetnom razdoblju (ISPA) kao programa iz kojega se pruža pomoć za infrastrukturne projekte na EU-ovim prioritetnim područjima zaštite okoliša i prometa.

2.1.4. Reforma zakonodavstva

Na početku 2010. godine, Hrvatska se nalazi u uznapredovaloj fazi svojih pristupnih pregovora s Europskom unijom. Zemlja je ostvarila dobre rezultate u gotovo svim političkim poglavljima te joj je odano priznanje na daljnjem napretku u provođenju ključnih reformi kao što su ubrzavanje reforme pravosuđa, programi suzbijanja korupcije i borba protiv organiziranog kriminala. Reforma pravosudnog sustava je, kako se čini, jedan od Vladinih prioriteta, a plan djelovanja donesen u lipnju 2008. doveo je do poboljšanja u radu pravosuđa. No, broj zaostalih predmeta i dalje je velik, a sudski postupci uglavnom su dugotrajni. Značajnu prepreku za učinkovito djelovanje sudova predstavlja i izostanak izvršenja njihovih presuda. Daljnji pomaci u pogledu racionalizacije sudova, kao i odgovornosti i stručne osposobljenosti pravosuđa, smatraju se neophodnim.

Na području poslovnog upravljanja, Hrvatska je zadnjih godina provela čitav niz zakonskih i regulatornih promjena. Ključni reformski prioriteti obuhvaćaju poboljšanje propisa o sukobu interesa, unaprjeđivanje postupaka objave podataka o poslovima među

povezanim osobama i stvarnom pravu vlasništva i jačanje kapaciteta Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga.

U zadnjih godinu i pol dana, došlo je do sveobuhvatnih promjena u hrvatskom sustavu javno-privatnih partnerstava/koncesija. Najbitniji pomaci zbili su se u politici, kao i u zakonodavnom, regulatornom i institucionalnom okviru. Tome u prilog govori i donošenje Zakona o javno-privatnom partnerstvu i Zakona o koncesijama koncem 2008. godine, koji predstavljaju važan novi korak u promicanju JPP-a u Hrvatskoj. Hrvatski okvir za javne nabave doraden je radi usklađivanja s direktivama EK-a, a novouspostavljeni sustavi javne nabave općenito se odlikuju mehanizmima koji počivaju na odgovornosti i transparentnosti. Hrvatski zakoni s područja trgovačkog prava podrobnije su razmotreni u Prilogu 2.

2.2. Makroekonomski uvjeti

Nakon više godina postojanog gospodarskog rasta, koji je svoj vrhunac dosegao 2007. godine popevši se na 5,5 posto, svjetska se kriza snažno odrazila i na hrvatsko gospodarstvo. Došlo je do znatnog usporavanja gospodarskog rasta u 2008. na 2,4 posto, dok je 2009. godine gospodarstvo, prema procjenama, zabilježilo pad za 5,8 posto. Industrijska se proizvodnja u prvoj polovici 2009. smanjila za 10,2 posto u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine, a to je smanjenje bilo popraćeno naglim padom građevinske djelatnosti i izvoza. No, u drugoj polovici godine industrijska se proizvodnja donekle stabilizirala. Sretna okolnost je da se turizam, kako se čini, s globalnom krizom nosio bolje nego što se očekivalo jer su fizički pokazatelji u turizmu (broj dolazaka i noćenja turista) u vršnoj sezoni bili tek 1 posto niži u odnosu na 2008.

Kriza je pred proračunsku politiku postavila čitav niz teških izazova. Državni su prihodi 2009. zabilježili znatan pad, tako da je Vlada morala tri puta izvršiti rebalans proračuna za tu godinu, što je podrazumijevalo rezanje javnih izdataka. Vlada je početkom 2009. odustala od predviđenog 6-postotnog rasta plaća u javnom sektoru, a pokušala je uvesti i mjere za ublažavanje najgorih posljedica krize, uključujući potpore za MSP i turizam, ali njihov se učinak do sada pokazao ograničenim. Važećim proračunom za 2009. predviđen je deficit opće države u visini od 2,9 posto BDP-a. Financiranje deficita dijelom je osigurano dvama izdanjima euroobveznica – prvim u svibnju, a drugim u studenom 2009. – čime je, zajednički gledano, prikupljeno oko 2 milijarde €. U prosincu 2009. Sabor je prihvatio prijedlog proračuna za 2010. Novi se proračun temelji na opreznim pretpostavkama u pogledu rasta BDP-a tijekom predstojeće godine (koji će, prema očekivanjima, dosegnuti 0,5 posto), uz predviđeni manjak državnog proračuna u visini od 2,5 posto BDP-a. Za narednu se godinu predviđa i znatno smanjenje subvencija za poljoprivredu i željeznice.

S monetarne strane, središnja se banka nastavila pridržavati svoje čvrsto vođene tečajne politike, a inflacija se u rujnu 2009. zadržala na umjerenom razini od 1 posto. Godišnja stopa kreditnog rasta do rujna je ostala ispod skromnih 2 posto. Središnja se banka donijela mjere radi poticanja kreditiranja, uključujući smanjenje obveznih pričuva i – u prosincu 2009. – ukidanje mjera uvedenih prije nekoliko godina ne bi li se kreditni rast ograničio na razinu do 12 posto. U bankarstvu se udio loših kredita do kraja 2009. popeo na 8 posto.

Za 2010. se trenutno predviđa tek skromni oporavak, s time da EBRD očekuje rast od 0,6 posto. Izgledi za povratak na više stope rasta u srednjoročnom razdoblju su povoljni,

imajući u vidu strateški položaj Hrvatske, njene snažne regionalne veze i vjerojatnost njenog ulaska u članstvo EU-a u bliskoj budućnosti. No, obzirom na izvoznost usmjerenost Hrvatske i važnost turizma za njeno gospodarstvo, razmjeri oporavka će uvelike ovisiti o oporavku na prostoru eurozone. Visoka razina vanjskog duga (približno 89,6 posto BDP-a na kraju drugog tromjesečja 2009.), uglavnom denominiranog u stranoj valuti, dodatno ugrožava domaće gospodarstvo i potrebno ju je pratiti ne bi li se osiguralo pomno upravljanje tim rizicima.

2.3. Tranzicijski uspjeh i izazovi

Hrvatska je daleko uznapredovala na putu tranzicije i već dugo se smatra jednom od “naprednih” tranzicijskih zemalja na području djelovanja EBRD-a. Kako to jezgrovito pokazuje prosječna tranzicijska ocjena EBRD-a (koja se svake godine objavljuje u EBRD-ovom *Izješću o tranziciji*), Hrvatska je prema stupnju tranzicije usporediva s većinom zemalja EU-a u regiji. Tijekom svojih pristupnih pregovora s EU-om, Hrvatska je na mnogim područjima ostvarila visok stupanj usklađenosti s pravnom stečevinom EU-a te je ojačala svoje upravne i institucionalne kapacitete za njezinu provedbu po svom ulasku u članstvo EU-a.

No, unatoč svom očitom napretku, Hrvatska će se idućih godina nastaviti suočavati s čitavim nizom važnih tranzicijskih izazova. U svojoj *Ocjeni tranzicijskih izazova za 2009.*, EBRD je utvrdio čitav niz područja na kojima su sveukupni izazovi ocijenjeni kao srednji (vidi tablicu 2). Tu se radi o prometu nekretnina i turizmu, većini infrastrukturnih područja (elektroprivredi, održivoj energetici, prometu, komunalnoj i okolišnoj infrastrukturi) i – kada su posrijedi financijske djelatnosti – razvoju tržišta privatne ponude vlasničkih vrijednosnica i kapitala te obrtu, malom i srednjem poduzetništvu.

Tablica 2: Ocjena tranzicijskih izazova u 2009. godini

Hrvatska	Struktura tržišta	Institucije tržišta	Sveukupno 2009.
Poduzetništvo			
Agroindustrija	mali	srednji	mali
Opće gospodarstvo	mali	srednji	mali
Nekretnine i turizam	srednji	mali	srednji
Telekomunikacije	mali	mali	mali
Infrastruktura			
KOI	srednji	srednji	srednji
Prirodna dobra	mali	mali	mali
Elektroprivreda	veliki	srednji	srednji
Održiva energetika	srednji	srednji	srednji
Promet	srednji	srednji	srednji
Financijske ustanove			
Bankarstvo	mali	mali	mali
Osiguranje i financijske usluge	mali	mali	mali
OMSP	srednji	srednji	srednji
Tržišta privatne ponude vlasničkih vrijednosnica i kapitala	srednji	srednji	srednji

Izvor: EBRD-ova *Ocjena tranzicijskih izazova za 2009.*

Poduzetništvo: Reforme općeg gospodarstva u Hrvatskoj zadnjih su godina dobro uznapredovale, uglavnom pod kapom pristupnih pregovora s EU-om, koji su još u tijeku. No, privatizacija, preustroj i tržišno natjecanje još nisu dosegli stupanj do kojeg su došli u većini srednjoeuropskih i baltičkih zemalja, i to ponajprije uslijed snažne prisutnosti države na osjetljivim gospodarskim područjima. Sredinom rujna 2009. godine (najsvježiji dostupni podatak), Hrvatski fond za privatizaciju (HFP) i dalje je raspolagao portfeljem od preko 783 poduzeća, od čega su njih 84 u većinskom vlasništvu države. U ovu brojku nisu uključena poduzeća poput Hrvatskih autocesta (HAC-a), Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR-a) i Hrvatske elektroprivrede (HEP-a), koja država smatra strateškim i koja nisu ni predviđena za privatizaciju. No, u portfelju HFP-a nalaze se mnoge tvrtke koje se bave komercijalnom djelatnošću i kod kojih nema jasnog opravdanja za vlasničke udjele države. Budu li prodana, ta će se poduzeća natjecati s drugim tvrtkama iz svojih grana na jednakim osnovama, vodeći računa da pritom odgovaraju na zahtjeve tržišta, a ne političke poticaje. Prije svega, država ne odstupa od snažnog subvencioniranja gubitaških poduzeća s područja brodogradnje. Vlada je sredinom 2009. raspisala natječaj za šest brodogradilišta, ali pristigle su tek dvije ponude unatoč tome što je nekoliko brodogradilišta ponuđeno po nominalnoj cijeni. Još jedan pokušaj njihove prodaje uslijedio je početkom 2010.

Na području agroindustrije, znatan je napredak postignut u privatizaciji velikih gospodarstava u državnom vlasništvu. Godine 2008. uspješno je privatizirana Sladorana, hrvatska tvornica šećera, dok je Vupik, veliki poljoprivredno-industrijski kombinat, privatiziran 2009. godine. Privatizacija državnog zemljišta napreduje sporije, poglavito zbog spornih katastarskih/zemljišnoknjižnih pitanja. Uvjeti za uspostavu aktivnog tržišta nekretnina još uvijek nisu stvoreni jer su vlasnička prava i dalje nejasna uslijed velikog nesklada između zemljišnih knjiga i katastra, iako su i na tom području učinjeni određeni pomaci zahvaljujući potpori iz donatorskih sredstava koje je osigurala Svjetska banka i reformama kojih se prihvatilo Ministarstvo pravosuđa. Prinosi u poljoprivredi i dalje su slabi u usporedbi s drugim zemljama regije. S druge strane, prehrambena industrija i trgovina na malo su u zamahu, a banka ih je poduprla financiranjem Agrokora, Getroa i Interspara. Privatne banke još uvijek pokazuju slabo zanimanje za podupiranje poljoprivrede. Zakon o skladišnici je u izradi, ali još nije proveden. Institucionalni okvir iziskuje daljnja poboljšanja, poglavito u pogledu gradnje skladišta i upisa nekretnina.

Općenito gledano, Hrvatska je tržište koje se odlikuje razmjerno visokom obrazovanošću, sjajnim poznavanjem stranih jezika te dobrom tehničkom i znanstvenom izobrazbom, a sve te značajke privlačne su za strane ulagače. Ozbiljniji izazov su visoki troškovi rada, osobito ako uzmemo u obzir fiksne troškove socijalnih davanja, koji gdjekad tvore gotovo 50 posto bruto plaće. Sindikati su jaki i glasni, zbog čega se poslodavci nerado rješavaju viška radne snage, čak i u gospodarski vrlo teškim vremenima (vidi Prilog 4.).

Infrastruktura: Čitav niz velikih javnih infrastrukturnih poduzeća i dalje prima znatne državne subvencije, što javne financije u vrijeme recesije izlaže dodatnom pritisku. Jedan od glavnih korisnika tih subvencija i dalje su Hrvatske željeznice (HŽ), državno poduzeće za željeznički prijevoz. Tvrtka je sredinom 2009. najavila kako broj zaposlenih kani smanjiti za 240 radnika, ali to predstavlja manje od 2 posto njene radne snage, tako da i dalje ostvaruje znatne gubitke. Na području cestovnog prometa,

osnovana su posebna državna poduzeća za razvoj i gospodarenje državnim cestama i autocestama. Svi ugovori o gradnji, sanaciji i pojačanom održavanju cesta sklapaju se s privatnim sektorom na temelju javnih nadmetanja. Redovno održavanje državnih cesta ugovara se s tvrtkama za održavanje cesta, koje su većinom privatizirane. Jedno poduzeće za autoceste osnovano je s nakanom buduće privatizacije, ali stvari se odvijaju sporo. Na području cesta provedeno je i nekoliko koncesijskih projekata (premda ne u potpunom skladu s najboljim međunarodnim običajima). Na autocestama se naplaćuju cestarine, i to po sličnoj cijeni kao i u susjednim europskim zemljama. No, prihodi od cestarina nisu uvijek dovoljni za potpuno pokriće kapitalnih izdataka. Financiranje koje su EBRD i KfW prema modelu gradnje, upravljanja i predaje (BOT-u) osigurali za zagrebački uređaj za pročišćavanje otpadnih voda – točnije, za tvrtku ZOV - tek treba poslužiti kao primjer koji će slijediti sva druga bitnija ulaganja u infrastrukturu. Kako bilo, mogućnosti za koncesijsko financiranje su dobre, uključujući preuređenje i proširenje Zračne luke Zagreb.

U hrvatskom elektroenergetskom sektoru glavnu riječ još uvijek ima državno komunalno poduzeće Hrvatska elektroprivreda (HEP). No, postignut je napredak u pravnom razdvajanju HEP-a, koji je trenutno ustrojen kao holding-društvo, pri čemu djelatnosti proizvodnje, prijenosa i distribucije obavljaju zasebne podružnice. K tome, tržište električne energije u potpunosti je liberalizirano od srpnja 2008., pa potrošači mogu slobodno izabrati svog isporučitelja. No, sudjelovanje privatnog sektora još uvijek je ograničeno, a HEP je jedino poduzeće koje obavlja distribuciju. Institucije su, međutim, kvalitativno pojačane. Neovisno regulatorno tijelo (HERA) nadležno je za tarifni sustav i izdavanje dozvola i koncesija. Unatoč nedavnim povećanjima (20 posto za male potrošače i 22 do 28 za gospodarstvo u srpnju 2008.), cijene još uvijek ne odražavaju stvarne troškove, a i dalje je prisutno unakrsno subvencioniranje.

Održiva energetika: Propisi kojima se podupiru obnovljivi izvori energije provedeni su 2007. na temelju zajamčene (*feed-in*) tarife. No, potrebno je znatno pojednostaviti postupak izdavanja dozvola za postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. Za energetske učinkovitost potrebni su daljnji poticaji u vidu povećanja tarifnih stavaka i postavljanja termostata i upravljačkih sklopki u pojedine stanove u kojima ih još nema.

Financijske djelatnosti: Financijski sektor je uspio prilično dobro prebroditi globalnu financijsku krizu. Bankarski sustav je dobro kapitaliziran i likvidan, a inozemne banke su i dalje snažno predane podupiranju svojih kćerinskih banaka. Vlasti su u četvrtome tromjesečju 2008. žurno odgovorile na krizu smanjivanjem obveznih pričuva, ukidanjem granične obvezne pričuve za inozemno zaduživanje banaka i povećanjem jamstva za bankovne pologe s 14.000 EUR na 56.000 EUR. Broj banaka (32 na kraju 2008.) i dalje je velik, pri čemu su 23 banke dobrano ispod tržišnog udjela od po 1 posto. Kako je prostor za smanjivanje troškova i povećanje dobiti skučen, te bi se banke mogle ojačati okrupnjavanjem. Unatoč ukidanju ograničenja rasta plasmana, koje je iznosilo 12 posto, krediti gospodarstvu, a osobito MSP-u, trenutno stagniraju. U veljači 2010. Vlada je s HBOR-om pokrenula kreditni program radi poticanja banaka na ponovni početak kreditiranja MSP-a.

Pristup dugoročnom financiranju i dalje je otežan, posebice za novoosnovane tvrtke. Kreditiranje OMSP-a zajmovima poslovnih banaka dodatno je ograničeno prisutnošću nekoliko subvencioniranih programa, zbog kojih MSP-i traže jeftinije zajmove, a banke

su svoje poslovanje usmjerile upravo prema tim programima umjesto da ga učine profitabilnijim kroz odobravanje zajmova OMSP-u po tržišnim stopama. Hrvatsko gospodarstvo vrlo je tijesno vezano uz euro, na koji otpada oko 70 posto sveukupne bilance banaka. Kunsko tržište slabo je razvijeno, pri čemu su transakcije na međubankarskom tržištu malobrojne, a iznosi potrebni za srednjoročno određivanje cijena službeno se navode tek na nekoliko mjesta. Kunski zajmovi su stoga i dalje kratkoročni, a stope su još uvijek nepostojane. Premda se hrvatske vlasti kane pridružiti eurozoni što je prije moguće, Hrvatska narodna banka podupire razvoj kunskog tržišta. S obzirom na okolnosti, domaće banke i zajmodavci trebat će se prilagoditi opreznim omjerima (nižim omjerima iznosa kredita i vrijednosti kolaterala) ne bi li ograničili rizike financiranja u euru dok ovaj još predstavlja stranu valutu. Uz zajmove banaka, leasing je drugi najznačajniji izvor financiranja MSP-a u Hrvatskoj.

Na području osiguranja, zakoni i propisi gotovo da udovoljavaju normama IAIS-a (Međunarodnog udruženja osiguravateljskih nadzornih tijela), a većina manjkavosti u uspostavi i kadrovskom popunjavanju nadzornog tijela otklonjena je osnivanjem jedinstvenog tijela za nadzor nebankarskih financijskih institucija, premda izvjesna pitanja vezana uz određivanje novčanih kazni i rizicima okrenut nadzor još uvijek iziskuju konačno rješenje. Udio premija osiguranja u BDP-u usporediv je s razinom u srednjoeuropskim zemljama članicama EU-a. Zadnjih je godina zabilježen ubrzani razvoj privatnih mirovinskih fondova, kako za obvezno, tako i za dobrovoljno mirovinsko osiguranje. Tržište leasinga u potpunosti je razvijeno, a zakonodavstvo i nadzor na tom području bitno su ojačani, čime je potaknuto učvršćivanje sektora i veća transparentnost u poslovanju društava za leasing. Hrvatska bilježi razmjerno visoku pokrivenost uslugama registra obveza po kreditima.

Poboljšanje hrvatskih propisa o jamstvenim zalozima i dostupnosti podataka o kreditnim obvezama predstavlja korak naprijed prema unaprjeđivanju pristupa OMSP-a izvorima financiranja. 2006. je uveden djelotvoran internetski sustav upisa pokretne imovine. U srpnju iste godine izmijenjen je i Zakon o stečaju, čime je znatno skraćeno trajanje stečajnog postupka. No, sektor je i dalje opterećen složenim regulatornim okvirom, neučinkovitošću javne uprave i provedbenim kapacitetima pravosudnog sustava.

Hrvatska se danas odlikuje dobrom usuglašenošću s načelima IOSCO-a i razmjerno visokom djelotvornošću u primjeni zakona i propisa. Tijelo nadležno za nadzor tržišta vrijednosnih papira smatra se izrazito djelotvornim u rješavanju složenih predmeta. No, značajniji poslovi s vrijednosnim papirima u privatnoj ponudi su malobrojni, a prisutno je i pomanjkanje posebnih investicijskih fondova s privatnom ponudom. Iako se domaće tržište vlasničkih vrijednosnica odlikuje pozamašnom kapitalizacijom, promet je slab, što umanjuje privlačnost javnog izdavanja dionica kao izvora kapitala. Općenito gledano, kunsko tržište novca i tržište vrijednosnih papira i dalje je nerazvijeno, zbog čega gospodarstvo ostaje opterećeno već ionako visokim stupnjem valutne supstitucije.

2.4. Pristup kapitalu i potrebe ulaganja

Za čitavog trajanja financijske krize, Hrvatska je očuvala svoje dobre bonitetne ocjene (BBB od Fitcha, BBB/A-3 od S&P-a i Baa3 od Moody'sa), s time da su ocjene Fitcha i S&P-a popraćene negativnim izgledima. Vlada je u razdoblju 2007.-2008. otpočela s usmjeravanjem svog zaduživanja prema domaćem financijskom tržištu ne bi li smanjila vanjski dug. Sada je, pak, krenula u suprotnom pravcu te je u svibnju 2009. izdala

obveznice u iznosu od 750 milijuna EUR (na 5,5 godina), a u studenom iste godine obveznice u vrijednosti od 1,5 milijardi USD (na 10 godina). Do najnovijih izdanja državnih obveznica na domaćem tržištu došlo je u ožujku 2010. godine s usporednim izdanjem novih kunskih obveznica i obveznica indeksiranih u eurima s dospeljećem od 10 godina. Prve su izdane u iznosu od 3,5 milijardi HRK i uz kamatu od 6,75%, a druge u iznosu od 350 milijuna EUR i s kamatom od 6,5%. Hrvatske autoceste (HAC) su naišle na veće teškoće u pristupu dugoročnim sredstvima te su svoje zaduživanje s međunarodnog tržišta sindiciranih zajmova preusmjerile na MFI-e. Tijekom 2009. godine, HBOR se zadužio za 250 milijuna EUR kod EIB-a, 30 milijuna EUR kod KfW-a i 100 milijuna EUR kod Svjetske banke. Banka razmatra opsežno financiranje HAC-a zajedno s EIB-om.

Za razliku od Vlade, tvrtke iz privatnog sektora teško su dolazile do potrebnih sredstava, a bila su im dostupna jedino uz razmjerno kratke rokove dospeljeca i po vrlo visokoj cijeni u odnosu na osnovnu stopu za euro. Međutim, Hrvatska narodna banka je početkom 2010. oslobodila dodatne bankovne pričuve i tako povećala likvidnost na bankarskom tržištu. Očekuje se kako će ova likvidna sredstva, u sprezi s kreditnim i jamstvenim programima koje HBOR provodi za potrebe poduzetništva, unaprijediti dostupnost i uvjete financiranja koje domaće banke nude poduzetnicima.

Usljed svjetske gospodarske krize, tijekom 2009. se ozbiljno pogoršao i priljev sredstava preko izravnih stranih ulaganja (ISU). Primjera radi, 2007. su godine ukupna ISU u Hrvatsku iznosila 3,67 milijardi EUR, dok su 2008. dosegla 3,35 milijardi EUR. U prvoj polovici 2009., ISU spustila su se na 913 milijuna EUR, što je tek 27 posto ukupnog iznosa pristiglog 2008. U drugoj polovici godine, razina ISU ostala je niska (službene brojke još nisu dostupne), a izgledi za 2010. ovisit će o ozdravljenju svjetskog gospodarstva.

Zagrebačka burza (ZSE) osnovana je 1991. i predstavlja središte hrvatskog tržišta kapitala. ZSE se sastoji od tri osnovna dijela, a najvažniji među njima je "Službeno tržište" koje trenutno broji tek petnaest tvrtki. Koncem 2007., tržišna kapitalizacija ZSE-a bila je 125 posto BDP-a, da bi na kraju 2009. spala na 46 posto BDP-a. 2007. je godine ukupni promet na Zagrebačkoj burzi iznosio 9,1 milijardu EUR, 2008. je pao na 4,2 milijarde EUR, a 2009. je dosegao je 1,5 milijardi EUR.

Prema podacima HANFA-e (Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga), glavnog regulatornog tijela za područje financijskih djelatnosti, u protekle četiri godine najistaknutiji institucionalni ulagači bili su mirovinski fondovi. U Hrvatskoj trenutno postoje četiri obvezna mirovinska fonda (Allianz-Zagrebačka, Raiffeisen, PBZ i Erste) i preko dvadeset dobrovoljnih mirovinskih fondova. Na kraju 2009., obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi su, zajednički gledano, upravljali imovinom u ukupnoj vrijednosti od 4,2 milijarde EUR, u usporedbi s 3,2 milijarde EUR na kraju 2008. godine.

Među ostalim značajnim institucionalnim ulagačima valja spomenuti investicijske fondove, ali oni su tijekom gospodarske krize izgubili na veličini i važnosti. Ukupna imovina kojom su uzajamni fondovi upravljali koncem 2009. iznosila je 1,65 milijardi EUR, što je 22 posto više u usporedbi s 1,35 milijardi EUR, koliko je vrijedila imovina kojom su upravljali na kraju 2008.

3. STRATEŠKA OPREDJELJENJA

3.1. Prioriteti Banke za razdoblje obuhvaćeno Strategijom

Hrvatska se nalazi u uznapređovalom stadiju tranzicije, ali je i dalje suočena sa značajnim izazovima u gospodarskoj reformi i pripremama za uklapanje u unutarnje europsko tržište. Ti izazovi obuhvaćaju potrebu za daljnjom privatizacijom, preustrojem i jačanjem poduzeća, komercijalizacijom infrastrukture, ulaganjima u okolišnu infrastrukturu i regionalne mreže, održivom energetikom i pospješivanjem pristupa financijskim sredstvima za potrebe MSP-a.

U svojim projektima, Banka će se usredotočiti na razvoj privatno-sektorskih rješenja za preostale tranzicijske izazove, a s hrvatskim će vlastima – uključujući Hrvatsku banku za obnovu i razvitak (HBOR) – raditi i na rješavanju njihovih prioriteta u predstojećem stratezijskom razdoblju, i to kako kroz dijalog o politici, tako i zajmovima i ulaganjima. Iako u svom radu odgovara na zahtjeve tržišta, Banka će se rukovoditi sljedećim prioritetima:

- privatizacija i preustroj državnih poduzeća (npr. u turizmu);
- podizanje konkurentnosti i potpore regionalnom širenju poduzeća;
- ulaganja u obnovljive izvore energije i energetska učinkovitost radi ublažavanja klimatskih promjena i unaprjeđivanje energetske sigurnosti smanjivanjem potražnje i povećanjem raznovrsnosti ponude energenata;
- financiranje prioritetne infrastrukture, uključujući regionalne prometne mreže, kroz Okvir za ulaganja na Zapadnom Balkanu (WBIF);
- priprema okolišnih projekata (na području voda, krutog otpada itd.) za sufinanciranje sredstvima EU-a;
- unaprjeđivanje pristupa financijskim sredstvima za potrebe MSP-a, uključujući dostupnost vlasničkog kapitala u privatnoj ponudi;
- pomoć u produblivanju i daljnjem razvoju domaćih tržišta kapitala.

3.2. Sektorski izazovi i ciljevi Banke

3.2.1. Poduzetništvo

Tranzicijski ciljevi: Poticanje ulaganja u energetska učinkovitost. Potpora privatizaciji i preustroju poduzeća u državnom vlasništvu, s naglaskom na turizam koji trpi od manjka ulaganja. Potpora regionalnom širenju i razvoju domaćih poduzeća i jačanje njihove konkurentnosti do ulaska na unutarnje tržište EU-a. Unaprjeđivanje upravljanja poslovanjem i transparentnosti u poduzetništvu.

Poslovni prioriteti

Banka će nastojati pojačati ulaganja u energetska učinkovitost na svim područjima gospodarstva, i to posredstvom Kreditne linije za izravno financiranje energetske održivosti na Zapadnom Balkanu i svojih redovnih projekata.

Velik broj poduzeća u državnom vlasništvu zaostaje za svojim privatnim takmacima. Banka će poticati Vladu na ubrzanu privatizaciju poduzeća u vlasništvu države. Banka može pomoći preprivatizacijskim financiranjem ili osiguranjem sredstava za nove vlasnike u razdoblju nakon privatizacije, zajedno s potporom za preustroj u sklopu programa TAM. Kroz dijalog o politici, Banka će državu poticati i na prodaju i izdvajanje sporednih djelatnosti iz državnih poduzeća, kao što su usluge prehrane u bolnicama.

Tranzicijski jazovi na području nekretnina i turizma još uvijek su veći nego na drugim područjima gospodarstva, te bi im dodatna ulaganja Banke bila od koristi. Banka će nastojati dovestiiskusne pokrovitelje i međunarodne operatere te pružiti potporu u preoblikovanju vizualnog identiteta i unaprjeđivanju hotelskih kapaciteta radi podizanja njihovih standarda i kategorizacije na višu razinu. Što se tiče poslovnih nekretnina, Banka će se usredotočiti na ulaganja izvan glavnog grada. I dalje su prisutne praznine u ponudi suvremenih skladišnih i logističkih kapaciteta te kvalitetnih poslovnih prostora u regionalnim središtima, a Banka može pripomoći u njihovom popunjavanju.

Kako se bliži pristupanje EU-u, velike hrvatske tvrtke ulažu u ispunjavanje normi EU-a i pripremu za izazove natjecanja na unutarnjem tržištu EU-a. No, MSP-ima manjkaju sredstva za ta ulaganja. Banka će tim poduzećima pomoći u jačanju konkurentnosti i podizanju standarda, bilo izravnim ulaganjima, bilo zajmovima odobrenim preko drugih banaka. Posredstvom banaka bit će ponuđena i Kreditna linija za konkurentnost. Za potrebe izravnog financiranja, Fond za financiranje domaćeg poduzetništva (LEF) služi kao djelotvoran mehanizam koji Banci omogućava ulaganja u mala poduzeća. Banka će nastojati pojačati svoje poslovanje s proizvodnim tvrtkama, koje su presudne za povećanje izvoza.

Banka će nastaviti s podupiranjem regionalnih ulaganja hrvatskih tvrtki. Kako su razvijenije i konkurentnije od mnogih regionalnih pandana, hrvatske tvrtke su, zajedno s ulagačkim kapitalom, na tržišta Zapadnog Balkana sa sobom kadre donijeti i bolje poslovne običaje. Prema potrebi, Banka će domaćim tvrtkama pružiti pomoć u upravljanju putem svog programa TAM.

Istodobno, Banka će svoju mogućnost preuzimanja rizika iskoristiti ne bi li u Hrvatsku dovela izravna strana ulaganja koja sa sobom donose potrebni kapital, nove tehnologije, bolje načine poslovanja i pristup inozemnim tržištima.

Na području agroindustrije, Banka će – uz potporu konkurentnosti i regionalnom razvitku – pružiti pomoć primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, i to kroz program skladišnica za žitarice. Ovaj program jamstava domaćim bankama omogućuje lakše financiranje poljoprivrednika, a s agroindustrijskih poduzeća skida teret financiranja obrtnog kapitala, za koje bi se inače morala sama pobrinuti. Mogu se razmotriti i drugi programi ruralnog razvoja.

3.2.2. Infrastruktura

Tranzicijski ciljevi: Potpora regionalnoj trgovini i ulaganjima kroz razvoj infrastrukture. Potpora ulaganjima Hrvatske u okolišnu infrastrukturu i njenoj sposobnosti za uspješno korištenje sredstava EU-a u tu svrhu. Unaprjeđivanje

energetske učinkovitosti u svim granama gospodarstva. Davanje prednosti ulaganjima u obnovljive izvore energije. Podupiranje ulaganja radi pospješivanja raznovrsnosti i sigurnosti energetske ponude. Uređivanje tržišta plina na temelju prava trećih na pristup plinskom sustavu, uključujući dovodne plinovode, transportni i distribucijski sustav, skladištenje plina i predviđeni terminal za UPP.

Poslovni prioriteti:

Kroz Okvir za ulaganja na Zapadnom Balkanu, Banka će zajedno s EIB-om pripremati važna infrastrukturna ulaganja. Banka će podupirati javna nadmetanja za koncesije za zračne luke i druge djelatnosti, uključujući lučku, gdje Banka već potiče primjenu koncesija.

Banka će pripremati projekte lokalne i regionalne okolišne infrastrukture, poglavito na području otpadnih voda i krutog otpada, a sve u koordinaciji s projektima koji će se sufinancirati sredstvima EU-a. U svojim projektima komunalne infrastrukture, Banka će nastojati unaprijediti ugovorne odnose radi pojašnjavanja traženih razina usluge i očekivanih ostvarenja gradskih komunalnih poduzeća, poglavito na području javnog gradskog prijevoza.

Banka će davati prednost financiranju projekata na području obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti u svim granama gospodarstva te će, kroz dijalog o politici, nastojati unaprijediti uvjete za ulaganja u održivu energetiku. Financiranje će se nuditi izravno ili preko posebne kreditne linije uz potporu Europske unije. To će pridonijeti energetske sigurnosti i smanjivanju emisije stakleničkih plinova, čime će se dati važan doprinos borbi protiv klimatskih promjena.

Banka će s vlastima raditi na naporima koji se ulažu u daljnje razdvajanje djelatnosti i osuvremenjivanje elektroenergetskog sektora, kao i otklanjanje cjenovnih iskrivljenja koja sputavaju ulaganja u energetske učinkovitost. Konačno, Banka će podupirati ulaganja u ključne infrastrukturne projekte energetske opskrbe, uključujući predviđeni terminal za UPP.

3.2.3. Financijske djelatnosti

Tranzicijski ciljevi: Olakšavanje pristupa financijskim sredstvima za potrebe MSP-a radi podizanja njihove konkurentnosti. Smanjivanje rizika vezanih uz kreditiranje u eurima usklađivanjem opreznih omjera i vođenjem brige o tome da zajmoprimci u potpunosti shvate rizike koje preuzimaju. Olakšavanje razvoja tržišta kapitala, djelomice i poticanjem razvoja otvorenih investicijskih fondova s privatnom ponudom. Potpora privatizaciji državnih poduzeća i, ako je izvedivo, okrupnjavanju među malim bankama u domaćem vlasništvu.

Poslovni prioriteti:

Banka će posredstvom vodećih banaka, društava za leasing, kao i manjih banaka u domaćem vlasništvu osigurati kreditne linije (između ostaloga, i uz potporu EU-a), a sve

u cilju daljnjeg posuđivanja tih sredstava MSP-u i promicanja energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije.

Dovođenjem stručnog znanja i kapitala u domaće gospodarstvo, Banka će nastojati poraditi na daljnjem razvoju domaćeg tržišta kapitala i podupiranju otvorenih investicijskih fondova s privatnom ponudom. Kako bi se financiranje u domaćoj valuti moglo pokazati neizvedivim, Banka će zajmodavce i zajmoprimce upoznati s najboljim običajima u smanjivanju rizika pri odobravanju zajmova odnosno zaduživanju u stranoj valuti.

Banka će podupirati trgovinu i ulaganja širenjem Programa olakšavanja trgovine te će pripremiti Program skladišnica za žitarice za potrebe primarne poljoprivredne proizvodnje.

Banka će razmotriti ulaganje u državnu poštansku banku radi potpore njenom razvoju i privatizaciji.

U slučaju da u hrvatskom bankarstvu pronade prikladnog partnera koji će voditi okrupnjavanje među bankama u domaćem vlasništvu, Banka bi taj postupak mogla potpomognuti kako vlasničkim ulaganjem, tako i TS-om.

4. SURADNJA S EUROPSKOM UNIJOM

Europska unija je odigrala presudnu ulogu u gospodarskom, političkom i društvenom razvitku Hrvatske, što je počelo potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Hrvatske i Unije 2001. godine, a nastavilo se pregovorima o pristupanju EU-u.

Od 2007. godine, financijska se pomoć pruža u sklopu novog Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA). IPA je jedinstveni i sveobuhvatni pretpristupni program kojim su zamijenjeni PHARE, ISPA i SAPARD. Program IPA je usredotočen na jačanje institucija i pripreme za provedbu zajedničke poljoprivredne politike i kohezijske politike EU-a. Program IPA sastoji se od sljedećih pet komponenti:

- pomoć u tranziciji i jačanje institucija;
- prekogranična suradnja;
- regionalni razvoj (promet, okoliš i regionalna konkurentnost);
- razvoj ljudskih potencijala; i
- ruralni razvoj.

Republika Hrvatska – Financijska pomoć iz programa IPA

Komponenta	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
■ Pomoć u tranziciji i jačanje institucija	49,6	45,3	45,6	39,4	39,9	40,8
■ Prekogranična suradnja	9,6	14,7	15,8	16,2	16,5	16,8
■ Regionalni razvoj	45,0	47,6	49,7	56,8	58,2	59,3
■ Razvoj ljudskih potencijala	11,3	12,7	14,2	15,7	16,0	16,0
■ Ruralni razvoj	25,5	25,6	25,8	26,0	26,5	27,2
UKUPNO	141,2	146,0	151,2	154,2	157,2	160,4

K tome, Hrvatska izvlači korist i iz regionalnih i horizontalnih programa. Kao odgovor na gospodarsku krizu, u sklopu IPA-e uspostavljen je krizni paket za područje Zapadnog Balkana u iznosu od 200 milijuna EUR, za koji se očekuje da će pokrenuti ulaganja u vrijednosti od najmanje 1 milijarde EUR, uz sufinanciranje sredstvima partnerskih financijskih institucija. Zemlja će se okoristiti i dijelom sredstava iz višekorisničkih programa za konkurentnost, MSP, energetske učinkovitost i uređivanje bankarstva. Kao kandidatska zemlja, Hrvatska od 2007. koristi i sredstva iz III. komponente programa IPA (koja su od te godine dosegla ukupan iznos 142 milijuna EUR) za jačanje konkurentnosti gospodarstva, a samim time i pomoć u prevladavanju krize, i to kroz značajne projekte na području prometa (infrastruktura željeznica i unutarnjih plovnih putova), okoliša (zbrinjavanje i odlaganje krutog otpada, otpadne vode), kao i potpore MSP-u.²

U Republici Hrvatskoj, Banka tijesno surađuje s EU-om. Ta je suradnja usredotočena na sufinanciranje okolišne infrastrukture (uređaj za pročišćavanje otpadnih voda u

² Izvješće o napretku Hrvatske za 2009., Komisja Europskih zajednica, Bruxelles 14.10.2009.

Karlovcu) i druga ulaganja predviđena na području pročišćavanja otpadnih voda i gospodarenja krutim otpadom. K tome, Banka je s EU-om potpisala pet ugovora o zajedničkim kreditnim linijama za banke i leasing-tvrtke u vrijednosti od 50 milijuna EUR, a radi financiranja MSP-a. Osim toga, Banka i EU se redovno dogovaraju oko potpore gospodarskim reformama i dijaloga o politici. U tom smislu, EU ima iznimno važnu ulogu kao jedan od ključnih promicatelja reformi koje se u Republici Hrvatskoj provode na područjima poput restrukturiranja željeznica, privatizacije brodogradilišta, politike javne nabave i reforme pravosuđa.

5. SURADNJA S MFI

Banka održava redovne odnose i dijalog s drugim MFI. U minulom strategijskom razdoblju, Banka je svoje poslove sufinancirala kako s EIB-om, tako i sa Svjetskom bankom/IFC-om. K tome, Banka tijesno surađuje s Vladom Republike Hrvatske i EU-om na pripremi projekata koji se uklapaju u njene prioritete i ispunjavaju uvjete za sufinanciranje bespovratnim sredstvima iz EU-ovog programa IPA.

5.1 Europska investicijska banka (EIB)

EIB je u Hrvatskoj počela poslovati 2001., a s otvaranjem pristupnih pregovora, postala je značajan zajmodavac za potrebe infrastrukture u javnom sektoru i financijskih djelatnosti. Do kraja 2009., ukupni plasmani EIB-a u Hrvatskoj dosegli su 1.982 milijuna EUR.

Godine 2009. EIB je za financiranje projekata u Republici Hrvatskoj izdvojio ukupno 410 milijuna EUR (250 milijuna EUR za HBOR, 100 milijuna EUR za ZABA-UniCredit Grupu i 60 milijuna EUR za Projekt obnove cesta II/B s Hrvatskim cestama).

Godine 2007. i 2008., djelatnosti EIB-a su ponajprije bile usmjerene prema infrastrukturi (zajam od 100 milijuna EUR za Luku Zadar), energetiku (zajam od 190 milijuna EUR za Plinacro) te nekoliko zajmova u korist domaćih financijskih institucija u ukupnom iznosu od 180 milijuna EUR. Godine 2009., najveći plasman EIB-a u Hrvatskoj odnosio se na zajam u visini od 250 milijuna EUR u korist HBOR-a (Hrvatske banke za obnovu i razvitak).

Glavni prioritet EIB-a i dalje će biti prometna infrastruktura (autoceste, željeznice, zračni i pomorski promet). No, banka predviđa veći broj zajmova kako na području okoliša (pročišćavanje otpadnih voda), tako i za zdravstvo (zagrebačke bolnice). Isto tako, EIB namjerava pojačati izravno kreditiranje privatnog sektora i lokalne samouprave bez državnih jamstava, a radi poticanja njihovog razvoja.

Banka i EIB su dugogodišnji partneri u sufinanciranju prometnog sektora, a predmnijevaju kako će sa zajedničkim radom na tom i drugim područjima nastaviti i kroz Okvir za ulaganja na Zapadnom Balkanu. Istodobno, može se očekivati kako će Banka sufinancirati projekte s EIB-om, pri čemu će preuzeti veći udio zahvaljujući svojoj većoj bilanci stanja***. S obzirom na nedavno širenje djelokruga EIB-a, Banka očekuje sufinanciranje projekata i na drugim područjima, uključujući financije u lokalnoj samoupravi i poduzetništvo.

5.2. Grupacija Svjetske banke

Republika Hrvatska je članica Grupacije Svjetske banke od veljače 1993. Grupacija Svjetske banke vrši svoja ulaganja u Hrvatsku preko Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD-a) ili Međunarodne financijske korporacije (IFC-a). U novoj Strategiji Svjetske banke za Hrvatsku za razdoblje 2009.-2012. predviđena su nova ulaganja u

iznosu od 1 do 1,4 milijarde USD, od čega će veći dio biti uložen u infrastrukturne i okolišne projekte.

5.2.1. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)

U Republici Hrvatskoj, IBRD je od 1990. osigurao potporu za 41 projekt u ukupnoj vrijednosti od 2,52 milijarde USD i odobrio 52 darovnice u ukupnoj vrijednosti od 70 milijuna USD. U listopadu 2009., njegov aktivni kreditni portfelj sastojao se od ukupno 18 projekata za koje su preuzete obveze u ukupnom iznosu od 1,1 milijarde USD. Zajmovi IBRD-a su usmjereni prema financiranju prometne infrastrukture (32,1 posto), zaštiti voda (22,5 posto), razvoju privatnog sektora (14,7 posto), obrazovanju (7,0 posto), upravljanju u javnom sektoru (5,6 posto) i drugim područjima (18,1 posto). Darovnice su se uglavnom odobravale iz Globalnog fonda za zaštitu okoliša (GEF-a), Fonda za institucionalni razvoj (IDF-a) i Fonda za razvoj politike i ljudskih resursa (PHRD-a).

Suradnja IBRD-a i Republike Hrvatske ostvaruje se oko četiri ključna područja: održavanja makroekonomske stabilnosti u Hrvatskoj, jačanja privatnog sektora, unaprjeđivanja kvalitete i učinkovitosti u društvenim djelatnostima i povećanja održivosti dugoročnog razvoja.

Među projektima IBRD-a u Hrvatskoj posebno se ističe Projekt riječkog prometnog pravca, čija je druga faza potpisana 2009. Ukupno gledano, Luka Rijeka će se, zahvaljujući ovom projektu, iz male domaće luke preobraziti u jednu od najvažnijih luka na Sredozemlju. Ostali projekti IBRD-a pokrenuti u Hrvatskoj od zadnjeg izvješća o strategiji za RH obuhvaćaju Projekt unutarnjih voda, čiji je cilj unaprjeđivanje usluga vodoopskrbe, pročišćavanja otpadnih voda i mjera protupoplavne zaštite u unutrašnjosti zemlje, Projekt modernizacije Porezne uprave, čiji je cilj unaprijediti učinkovitost, usluge za porezne obveznike i pridržavanje poreznih propisa kroz jačanje kapaciteta i poboljšanje sustava u Poreznoj upravi Republike Hrvatske (PU RH), Projekt unaprjeđenja hitne medicinske pomoći i investicijskog planiranja u zdravstvu, čiji je cilj unaprijediti učinkovitost i ostvarenja sustava hitne medicinske pomoći i ojačati kapacitete Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi za razvoj i provedbu strateških projekata, Projekt zaštite od onečišćenja u priobalnom području, čiji je cilj unaprijediti djelatnost zbrinjavanja otpadnih voda u priobalnim gradovima, i Kreditni program financiranja izvoza.

IBRD za Hrvatsku sprema još nekoliko važnih projekata, kao što su Projekt razvoja sustava navodnjavanja i Zajam za razvojnu politiku u fiskalnom, socijalnom i financijskom sektoru (DPL). Preustroj Hrvatskih željeznica i dalje je jedan od IBRD-ovih prioriteta u Hrvatskoj, ali – uslijed brojnih prepreka – u protekle dvije godine tu nije zabilježen nikakav pomak.

U svom zajedničkom radu, očito je kako se IBRD i Banka međusobno nadopunjuju, s time da IBRD preuzima proaktivniju ulogu na području društvenih djelatnosti, željeznica i vodnogospodarstvenih projekata koji iziskuju potporu državnih vlasti, dok je Banka usredotočena na komercijalnije projekte s područja okoliša i cesta. Područje na kojem su naše dvije ustanove udružile snage bile su luke, pri čemu smo sufinancirali projekt Luke Ploče. U predstojećem razdoblju, Banka će s IBRD-om tijesno surađivati

na razmatranju projekta s područja željeznica. Banka i IBRD održavaju blizak odnos kroz redovna savjetovanja na kojima razmatraju gospodarska zbivanja i izazove vezane uz dijalog o politici.

5.2.2. Međunarodna financijska korporacija (IFC)

Otkako je Hrvatska 1993. postala njegovom članicom, IFC je plasirao oko 519 milijuna USD vlastitih sredstava i osigurao 123 milijuna USD putem sindiciranja. Do danas, IFC-ova ulaganja u Hrvatsku obično su se svodila na zajmove na financijskim tržištima, na području opće proizvodnje i u agroindustrijskim projektima.

Od zadnjeg izvješća o Strategiji za RH, IFC je u Hrvatskoj izvršio dva veća ulaganja. Zajam u iznosu od 40 milijuna EUR u korist PIK-a Vrbovec (dijela Agrokor grupe) te zajam od 40 milijuna EUR za CMC Sisak, industriju čelika privatiziranu 2007.

Osim zajmova, IFC-ove djelatnosti u Hrvatskoj obuhvaćaju i savjetodavni rad. Od 1996. godine, savjetodavni poslovi IFC-a uključivali su ispitivanja institucionalnog okvira za razvoj djelatnosti faktoringa te potporu MSP-u na području brodarstva i opće proizvodnje.

Banka i IFC sufinancirali su projekt GS Hotels & Resorts, uz nastavak suradnje na istome projektu. K tome, IFC je osigurao zajam za Agrokor, tvrtku u kojoj Banka ima vlasnički ulog. Radi izbjegavanja bilo kakvog preklapanja, Banka i IFC redovno razmjenjuju informacije o projektima koje pripremaju, osim ako neki osobito izazovan projekt ne iziskuje ulaganje sredstava obiju institucija.

5.3. Međunarodni monetarni fond (MMF)

Republika Hrvatska postala je članicom MMF-a u prosincu 1992. Kvota joj trenutno iznosi 365,1 milijun SDR-a (odnosno 597 milijuna USD). Svoj zadnji *standby* aranžman s MMF-om zaključila je 2004., a trajao je do 2006. godine.

Prilikom posljednjih razgovora dužnosnika hrvatske Vlade i HNB-a s predstavnicima MMF-a, utvrđeno je nekoliko ključnih rizika za stabilnost zemlje. To su visoka razina vanjskog duga, visok deficit tekućeg računa platne bilance i visoka izloženost deviznom riziku. Predstavnici MMF-a bili su zadovoljni stanjem javnih financija u Hrvatskoj, koje je bilo bolje nego li u nekim problematičnijim zemljama regije, te su predložili sljedeće mjere koje će zemlji osigurati nastavak financijske stabilnosti: održavanje stabilnosti tečaja u budućim razdobljima, smanjivanje proračunskog manjka, praćenje kreditnih portfelja banaka, provođenje strukturnih reformi i nastavak privatizacije.

Otkako je MMF 2007. godine zatvorio svoj ured u Zagrebu, Banka i MMF razmjenjuju informacije o posjetima koje MMF obavlja radi konzultacija.

III. PRILOZI

PRILOG 1: POLITIČKA OCJENA

Republika Hrvatska se zauzima za načela višestranačke demokracije, pluralizma i tržišnog gospodarstva sukladno uvjetima postavljenim člankom 1. Sporazuma o osnivanju Banke te ih i primjenjuje.

Republika Hrvatska je nastavila s ostvarivanjem napretka u ključnim političkim reformama usmjerenim prema ulasku u Europsku uniju. Politički sustav joj je sazrio, a opća politička stabilnost je porasla. Demokratske institucije u hrvatskoj su čvrste, s djelotvornom podjelom ovlasti i sustavom ravnoteže moći među pojedinim ograncima političke vlasti. Izbori se uglavnom provode na način koji OEES i Vijeće Europe smatraju slobodnim i uvelike u skladu s međunarodnim normama. Na većini područja, prisutan je visok stupaj usklađenosti s propisima EU-a. No, kako bi se omogućila propisna provedba pravne stečevine EU-a i ispunile opće obveze proistekle iz budućega članstva, daljnja će poboljšanja biti svejednako potrebna, poglavito u pravosuđu, javnoj upravi i borbi protiv korupcije.

Izbori

Zakonski okvir, nakon što je doraden u više valova izbornih reformi, služi kao primjerena podloga za provođenje demokratskog izbornog postupka. Zadnji opći izbori, održani 2007. godine, odvijali su se u uglavnom mirnom ozračju te natjecateljskom i pluralističkom okruženju. Ti su izbori predstavljali daljnji pomak prema potpunom pridržavanju međunarodnih normi, a OEES-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) je ocijenio kako su odrađeni transparentno i stručno. No, određeni vidovi zakonskog okvira i njegove provedbe mogu se dodatno ojačati na temelju preporuka ODIHR-a i drugih mjerodavnih međunarodnih tijela, a tu se ponajprije radi o upisu birača, unaprjeđivanju regulatornog okvira za sredstva javnog priopćavanja i provođenju mjera vezanih uz financiranje političkih stranaka i predizborne promidžbe.

Slijedom općih izbora održanih u studenom 2007., vladajuća Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) je, kao stranka desnog centra, osvojila svoj drugi uzastopni mandat na čelu koalicijske Vlade, koji traje do 2011. godine. Pritom je zadržala svoje dotadašnje koalicijske partnere, Hrvatsku seljačku stranku (HSS) i Hrvatsku socijalno-liberalnu stranku (HSL). Vlada uključuje i SDSS, stranku koja zastupa srpsku nacionalnu manjinu, a još uvijek se oslanja i na potporu saborskih zastupnika koji predstavljaju druge nacionalne manjine te umirovljenike. Vlada je rekonstruirana u srpnju 2009. slijedom ostavke njenog predsjednika Ive Sanadera, kojeg je zamijenila Jadranka Kosor, također iz vladajućeg HDZ-a. Vlada je zadržala i pojačala svoje opće proreformsko opredjeljenje, uz stavljanje naglaska na protukrizne mjere, uključivanje u EU i druge čvrsto utvrđene prioritete.

Zadnji predsjednički izbori održani su 27. prosinca 2009. i 10. siječnja 2010. Izbori su se uglavnom odvijali u skladu s međunarodnim normama za demokratske izbore. Prema ocjeni OEES-ove/ODIHR-ove ograničene misije za promatranje izbora, povjerenje u izbornu administraciju i nepovredivost izbornog postupka ostalo je na visokoj razini tijekom obaju krugova predsjedničkih izbora. Pobjedu na izborima odnio je Ivo

Josipović, kandidat Socijaldemokratske partije (SDP-a), stranke lijevog centra, a ujedno i glavne oporbene stranke, koji je osvojio 60,26 posto glasova. Njegova je inauguracija održana 18. veljače 2010. Neposredno nakon izbora, i novoizabrani predsjednik i predsjednica Vlade, koji dolaze iz različitih političkih stranaka, potvrdili su kako će u interesu svih građana Republike Hrvatske raditi na uspostavi dobre suradnje između dvaju ogranaka izvršne vlasti.

Vladavina prava

Sveobuhvatna reforma pravosuđa napreduje iz dana u dan, pri čemu je donesen i velik broj neophodnih zakonskih propisa. No, još su uvijek prisutni značajni izazovi, osobito u pogledu neovisnosti i učinkovitosti sudstva.

Prema Indeksu percepcije korupcije, koji je Transparency Internatioanal objavio za za 2009. godinu, Hrvatska s ocjenom 4,1 zauzima 66. mjesto među 180 zemalja. Dakle, nalazi se ne samo ispred svojih zapadnobalkanskih susjeda, već i ispred nekih članica EU-a. Zakonski okviri za borbu protiv korupcije su ojačani, s radom je započeo državni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala, a na četiri ključna suda osnovani su posebni odjeli za predmete iz nadležnosti USKOK-a. No, korupcija i dalje predstavlja ozbiljno pitanje. Izvješće o trećem krugu ocjene, koje je Skupina država protiv korupcije (GRECO) za Republiku Hrvatsku objavila u prosincu 2009. godine, a koje se bavi dvjema jasno određenim temama (inkriminacijom korupcije i transparentnošću stranačkog financiranja), sadrži 11 preporuka čiju će provedbu GRECO ocijeniti sredinom 2011. godine, putem svog posebnog postupka provjere pridržavanja. Nedavne tužbe protiv nekih od bivših članova Vlade, ostavke nekih aktualnih članova te čitav niz istraga i uhićenja u upravama nekih javnih poduzeća ukazali su na probleme vezane uz visoku korumpiranost. Istodobno, ovi početni rezultati protukorupcijskih nastojanja odraz su jačanja borbe protiv korupcije, koje je uslijedilo po imenovanju nove predsjednice Vlade, te se mogu promatrati kao stvarni dokaz predanosti koju vlasti pokazuju u tom smislu.

Ljudska prava

Hrvatska je potpisnica svih važnih međunarodnih sporazuma o ljudskim pravima, uključujući Europsku konvenciju o ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Napredak koji je Hrvatska ostvarila u ispunjavanju svojih dužnosti i obveza kao članica Vijeća Europe otkako mu je pristupila 1996. godine doveo je to toga da je Vijeće Europe 2000. donijelo odluku o prestanku svog redovnog postupka praćenja u Hrvatskoj. Hrvatskim Ustavom građanima su zajamčene temeljne slobode i prava priznata u međunarodnom pravu, dok domaći sudovi mogu izravno primjenjivati međunarodne ugovore koji su nadređeni domaćem pravu. Ustavna jamstva slobode misli, savjesti i vjeroispovijedi uglavnom se poštuju.

Sloboda izražavanja, uključujući slobodu i pluralizam u sredstvima javnog priopćavanja, osigurana je hrvatskim zakonima i uglavnom se poštuje. No, bilo je primjera prijetnji novinarima koji su radili na slučajevima korupcije i organiziranog kriminala, a novinari se i dalje tuže na neprilični politički pritisak. Među sredstvima javnog priopćavanja, glavnu ulogu ima Hrvatska radiotelevizija (HRT). Prije nekoliko

godina, postojao je samo jedan privatni nakladnik televizijskog programa, a danas su dva: RTL i Nova TV.

Prema zadnjem službenom popisu stanovništva iz 2001. godine, Hrvati čine oko 89,63 posto ukupnog stanovništva. Na manjine otpada oko 10 posto, pri čemu najveću skupinu čine pripadnici srpske nacionalne manjine (4,54 posto ukupnog stanovništva Hrvatske). Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (UZPNM) u Hrvatskoj su službeno priznate 22 nacionalne manjine. UZPNM pruža sveobuhvatan okvir za zaštitu manjina, a vlasti u javnosti i dalje naveliko ističu svoje zauzimanje za prava manjina.

Nacionalne manjine aktivno sudjeluju u političkom životu, između ostaloga, i preko svojih vlastitih političkih stranaka. Uživaju povlasticu osam zastupničkih mjesta koja su za njih izdvojena u Hrvatskom saboru, a na izborima se imaju pravo opredijeliti hoće li glasovati za neku stranačku ili nezavisnu listu ili za posebnu manjinsku listu (prilikom zadnjih općih izbora, više od 70 posto birača iz redova nacionalnih manjina prednost je dalo glasovanju za stranačke ili nezavisne u odnosu na manjinsku listu).

Među preostalim izazovima na području zaštite manjina, valja spomenuti cjelovitu provedbu gore navedenog vrlo ambicioznog i sveobuhvatnog Ustavnog zakona (UZPNM-a), prevladavanje podzastupljenosti nacionalnih manjina na određenim područjima, a poglavito u sudstvu i policiji, slučajeve diskriminiranja pripadnika nacionalnih manjina na radnom mjestu i potrebu poduzimanja odgovarajućih mjera za jačanje ozračja snošljivosti prema nacionalnim manjinama i zaštitu svih onih koji bi još uvijek mogli biti izvrgnuti diskriminaciji.

Određen je napredak ostvaren i po pitanju povratka izbjeglica. Prema podacima UNHCR-a, u Hrvatsku se tijekom proteklog desetljeća vratilo 109.091 izbjeglica iz Srbije i Bosne i Hercegovine (s time da ih je u Srbiji ostalo još 62.000, u Crnoj Gori 2.000, a u BiH oko 7.000). Od spornih pitanja, možemo spomenuti stambeno zbrinjavanje bivših nositelja prava korištenja ili stanarskog prava, gdje – unatoč napretku – još uvijek predstoji potpuno ispunjenje postavljenih mjerila.

Pripadnici romske manjine, čiji se broj prema službenim podacima kreće oko 9.000 (naime, Romi i dalje postavljaju pitanje broja njihovih navodno neevidentiranih sunarodnjaka), još uvijek se suočavaju s posebnim izazovima na mnogim područjima. No, vlasti i dalje posvećuju pozornost tom pitanju, a postignuti su i određeni pomaci nabolje, osobito na području predškolskog odgoja. 2007. godine u Hrvatski sabor je po prvi puta izabran zastupnik iz redova romske nacionalne manjine.

Prema UNDP-ovom Izvješću o društvenom razvoju za 2009. godinu, Hrvatska u pogledu ravnopravnosti spolova zauzima 45. mjesto među 181 zemljom. Žene su aktivne na razini lokalne zajednice, a imaju i nekoliko vrlo istaknutih predstavnica na visokim državnim dužnostima, koje od 2009. uključuju i prvu predsjednicu Vlade. Udio žena izabраниh u Hrvatski sabor na dvama zadnjim općim izborima (2003. i 2007) tek je nešto iznad 20 posto ukupnog broja saborskih zastupnika. Istodobno, položaj žena na tržištu rada i dalje je teži u odnosu na muškarce, uključujući nižu stopu zapošljavanja i višu stopu dugotrajne nezaposlenosti. U rješavanju slučajeva obiteljskog nasilja zabilježen je pomak nabolje, mada su u određenim seoskim područjima i dalje prisutne opće rodne predrasude.

Uspostavljen je dobar zakonski okvir za udruge civilnog društva, koje ponajprije djeluju na području zaštite nacionalnih manjina i socijalno ugroženih osoba, prava žena i djece i zaštite okoliša.

Hrvatska je i dalje zemlja podrijetla, provoza, a sve više i odredišta za osobe koje su žrtve trgovanja ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Republika Hrvatska je potpisnica svih mjerodavnih međunarodnih sporazuma o borbi protiv trgovanja ljudima. Vlasti ulažu napore u sprječavanje i suzbijanje trgovanja, kao i u zaštitu žrtava. Nastavile su s pooštavanjem kazni za osuđene počinitelje kaznenog djela trgovanja ljudima, a ostvarile su napredak i u njihovom kaznenom progonu. Vlada je preuzela vodeću riječ i inicijativu, uložila je znatne napore u odgovarajuće projekte podizanja svijesti i izobrazbe te je nastavila s velikodušnim financiranjem nevladinih udruga koje se bave zaštitom žrtava. Godine 2009., Republika Hrvatska je donijela novi Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2009. do 2011. Potrebni su daljnji napori radi istraživanja mogućih slučajeva trgovanja ljudima vezanog uz turizam duž hrvatske obale i osiguravanja odgovornog vraćanja stranih žrtava u njihove domovine.

Približavanje EU-u i euroatlantske integracije

Euroatlantske integracije ključan su prioritet hrvatskih vlasti. Približavanje EU-u i dalje je glavni vanjski pokretač reformi, a među političkim strankama središnje struje prisutna je potpuna suglasnost u pogledu važnosti članstva u EU-u. Pristupni pregovori s EU-om traju još od 2005. Najnovijom Strategijom proširenja EU-a, koju je Europska komisija objavila u listopadu 2009., završetak pristupnih pregovora je – budu li ispunjeni svi preostali uvjeti – predviđen za 2010. Hrvatska je ostvarila znatan napredak, a pristupni su pregovori sada ušli u odlučujuću fazu, zbog čega su posve realni izgledi za ulazak u punopravno članstvo EU-a još za trajanja razdoblja obuhvaćenog ovom Strategijom. Na razini EU-a, osnovana je radna skupina za izradu nacrtu Ugovora o pristupanju Hrvatske, a pripremljen je i financijski paket za stupanje u članstvo. Hrvatska je 2009. postala i punopravna članica NATO-a. Zagreb igra svrsishodnu ulogu u regionalnoj suradnji i podupire daljnje prekogranične i regionalne projekte.

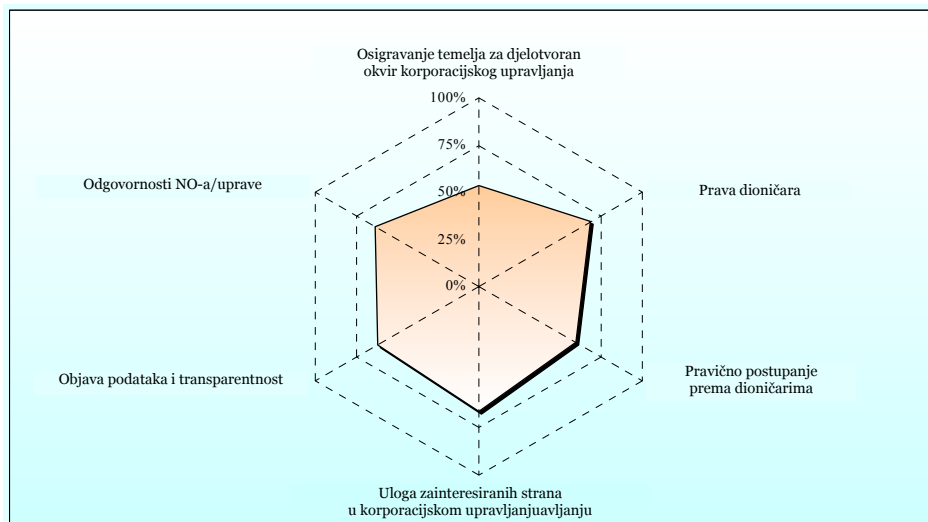
PRILOG 2: HRVATSKI ZAKONI U PODRUČJU TRGOVAČKOG PRAVA

EBRD je napravio i redovito obnavlja niz ocjena pravnog preostroja u zemljama u kojima provodi svoje projekte, pri čemu se naglasak stavlja na određena područja bitna za ulagateljsku djelatnost, kao što su tržišta kapitala, trgovačko pravo i korporacijsko upravljanje, koncesije, osigurane transakcije i telekomunikacije. Tijekom 2010., ocjenjivanje će se po prvi puta obaviti i na području sposobnosti pravosuđa i javne nabave. Postojećim se postupcima ocjenjuje kako kvaliteta samog “slova zakona” (što je poznato i kao “opsežnost”), tako i njihova stvarna provedba (što je poznato i kao “učinkovitost”). Svi dostupni nalazi tih ocjena mogu se pronaći na adresi www.ebrd.com/law. U ovom je prilogu sadržan sažetak nalaza za Hrvatsku, popraćen kritičkim osvrtima pravnih stručnjaka Banke koji su izvršili ocjenjivanje i druga istraživanja na mjerodavnim područjima.

Trgovačko pravo i korporacijsko upravljanje

Zakon o trgovačkim društvima (1993.) osnovni je propis o korporacijskom upravljanju u Republici Hrvatskoj. U travnju 2007., Hrvatska agencija na nadzor financijskih usluga i Zagrebačka burza donijele su i neobvezujući Kodeks korporacijskog upravljanja³, koji se poglavito bavi objavom podataka, glavnim skupštinama dioničara i radom uprava i nadzornih odbora te obrađuje mnoga pitanja u skladu s načelima OECD-a, a sadrži i upitnik koji bi tvrtkama trebao pripomoći u izvješćivanju prema načelu “ispoštuj ili objasni”.

Kvaliteta zakonskih propisa o korporacijskom upravljanju – Hrvatska (2007.)

Napomena: Krajnja točka svake osi predstavlja idealan rezultat, tj. usklađenost s OECD-ovim Načelima korporacijskog upravljanja. Što je unutarnja linija bliže krajnjoj točki grafikona, to su mjerodavni domaći propisi o korporacijskom upravljanju usklađeniji s tim načelima.

Izvor: EBRD-ova Ocjena korporacijskog upravljanja za 2007.

³ Hrvatski Kodeks korporacijskog upravljanja dostupan je na adresi <http://www.ebrd.com/country/sector/law/corpgov/codes/index.htm>

Prema EBRD-ovoj Ocjeni sektora korporacijskog upravljanja za 2007., čiji su predmet bili zakonski propisi na tom području, ustanovljeno je kako je Hrvatska dosegla “srednju usklađenost” s OECD-ovim Načelima korporacijskog upravljanja. Kako je vidljivo iz gornjeg dijagrama, manjkavosti su uočene na mnogim od razmotrenih područja.

Hrvatska je zadnjih godina provela čitav niz zakonskih i regulatornih promjena, koje su dovele do poboljšanja okvira za korporacijsko upravljanje. No, i dalje su prisutni mnogi nedostaci. Ovakvo viđenje potvrđuje i Izvješće o promatranju sustava i kodeksa, koje je Svjetska banka objavila za 2008. Ključni reformski prioriteti obuhvaćaju poboljšanje propisa o sukobu interesa, unaprjeđivanje postupaka objave podataka o poslovima među povezanim osobama i stvarnom pravu vlasništva i jačanje kapaciteta Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga.

Koncesije i javno-privatna partnerstva

U proteklih godinu i pol dana, hrvatski sustav koncesija i javno-privatnih partnerstava (JPP) doživio je sveobuhvatne promjene. Glavni su pomaci učinjeni u politici, kao i u zakonodavnom, regulatornom i institucionalnom okviru, a predstavljaju važan iskorak u promicanju koncesija i JPP-a u Hrvatskoj.

Kretanja zabilježena zadnjih godina temelje se na Strateškom okviru za razvoj u razdoblju od 2006. do 2013. i smjernicama za provedbu ugovornih oblika javno-privatnog partnerstva. U lipnju 2008., Vlada je prihvatila Strateški okvir za razvoj javno-privatnih partnerstava, u kojem se u osnovnim crtama iznose budući okviri za JPP i koncesije. Koncem 2008. uslijedilo je i donošenje Zakona o javno privatnom partnerstvu (ZJPP-a) i Zakona o koncesijama. Vlada je 8. siječnja 2009. donijela Strateški okvir za razvoj javno-privatnog partnerstva. Donesene su i uredbe o sljedećim pitanjima: kriterijima ocjene i odobravanja projekata JPP-a; sadržaju ugovora o JPP-u; nadzoru provedbe projekata JPP-a; i izobrazbi sudionika u postupcima pripreme i provedbe projekata JPP-a.

U ZJPP-u, pojam JPP-a određuje se u osnovnim crtama, upućivanjem na niz općih značajki. Tako se, između ostaloga, spominje privatni partner koji od javnog partnera preuzima obvezu gradnje/obnove javne infrastrukture, zajedno s financiranjem, upravljanjem i održavanjem; pružanje javnih usluga krajnjim korisnicima; dodjela koncesija ili plaćanje naknade u novcu; i podjela rizika. Provedbena rješenja u osnovnim crtama odražavaju propise i načela EU-a.

Utjecaj EU-a vidljiv je i po tome što se ZJPP-om priznaje i institucionalizirano JPP (IJPP) u obliku “zajedničkog trgovačkog društva”, što je značajka koju ne nalazimo u okvirima većine zemalja u kojima EBRD provodi svoje projekte (i sam EU tek treba donijeti propise o IJPP-u). Konačno, ZJPP-om se osniva i opsežno uređuje Agencija za JPP kao javno tijelo. Agencija ima i regulatornu i operativnu ulogu, a služi i kao centar stručnog znanja i iskustva.

Zakonom o koncesijama uređuju se postupak davanja koncesija, provedbena rješenja, pravila nadzora i ugovorni zahtjevi. Pojmovi koncesije za javne radove i koncesije za javne usluge određeni su posve jednako kao i u mjerodavnim direktivama EU-a. Prema

Zakonu o koncesijama, kada koncesija ima obilježja projekta JPP-a, primjenjuju se odredbe ZJPP-a. Zakon o koncesijama predviđa ugovaranje arbitražnog rješavanja sporova između stranaka, premda se kao mjerodavno pravo za rješavanje sporova navode propisi Republike Hrvatske (članak 39). Ministarstvo financija je odgovorno za razvoj politike i metodologije na području koncesija, kao i za vođenje Registra koncesija. 14. studenog 2008. donesen je Hodogram usklađenja posebnih (sektorskih) propisa koji uređuju koncesije sa Zakonom o koncesijama. Rad na usklađivanju sektorskih propisa o koncesijama sa Zakonom o koncesijama nastavljen je tijekom prosinca 2009.

Gore navedeni okviri su suvremeni i sveobuhvatni, a čini se kako su se okoristili i reformskim iskustvom koje su zadnjih godina stjecale druge zemlje. Ostaje za vidjeti koliko će novi sustav biti djelotvoran i u praksi, a napose hoće li uzajamno upućivanje u gore spomenutim zakonima djelovati jasno i učinkovito.

Sudstvo

U Hrvatskoj se sudbeni sustav sastoji od općinskih i županijskih sudova te Upravnog, Vrhovnog i Ustavnog suda. Posebni trgovački sudovi bave se trgovačkopравnim i ugovornim sporovima. Državno sudbeno vijeće nadležno je za odabir, imenovanje i promaknuće sudaca te za vođenje stegovnih postupaka. Riječ je o tijelu neovisnom kako od sudstva, tako i od Ministarstva pravosuđa. Osposobljenost Vijeća na tim područjima u novije je vrijeme pospješana, ali njegovi postupci još uvijek nisu posve transparentni.

Čini se kako je reforma sudbenog sustava jedan od Vladinih prioriteta, osobito u svjetlu pristupnih zahtjeva EU-a u vezi s jamstvom vladavine prava. Plan djelovanja za reformu pravosuđa, donesen u lipnju 2008. godine, doveo je do pomaka u radu sudstva. Kronično velik broj zaostalih predmeta 2009. je godine smanjen na 795.722 predmeta, tj. za oko 10,28 posto. To je omogućeno praćenjem radnog opterećenja sudova, koje je obavio Vrhovni sud, novom politikom prijenosa predmeta između pojedinih sudova, plaćanjem prekovremenog rada sudaca i korištenjem javnih bilježnika za određene ovršne postupke. K tome, bržem rješavanju predmeta pripomogli su i digitalizacija zemljišnih knjiga i povećanje proračuna za sudstvo. No, broj zaostalih predmeta i dalje je velik, a sudski postupci uglavnom su dugotrajni. Značajnu prepreku za učinkovito djelovanje sudova predstavlja i sporo izvršenje njihovih presuda. Daljnji pomaci u pogledu racionalizacije sudova, kao i odgovornosti i stručne osposobljenosti pravosuđa, smatraju se neophodnim.

U borbi protiv korupcije poduzet je čitav niz konkretnih koraka. U lipnju 2008. donesena je nova strategija, zajedno s potankim planom djelovanja. Uveden je i novi sustav međuministarske koordinacije za praćenje rada na suzbijanju korupcije. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta pojačao je svoje djelovanje te je podigao optužnice u nekim važnim predmetima. No, korupcija se u zemlji i dalje smatra raširenom pojavom.

Javna nabava

U Hrvatskoj je javna nabava uređena Zakonom o javnoj nabavi od 3. listopada 2007 (ZJN-om). K tome, Zakonom i izmjenama i dopunama Zakona o javnoj nabavi od 17.

listopada 2008. (Narodne novine br. 125/08) omogućeno je daljnje usklađivanje pravnog okvira za javnu nabavu s pravnom stečevinom Zajednice. Donošenjem Zakona o Državnoj komisiji za kontrolu postupaka javne nabave od 5. veljače 2010. dodatno je ojačan i sustav pravne zaštite u Republici Hrvatskoj. Hrvatski okvir za javnu nabavu doraden je ne bi li se usuglasio s direktivama EU-a.

ZJN je nadopunjen podzakonskim aktima, ponajprije o objavi i evidenciji javne nabave, kao i o načinu izrade i postupanju s dokumentacijom za nadmetanje. ZJN se primjenjuje na sve javne ugovore o robi, radovima i uslugama čija vrijednost prelazi 70.000 HRK (približno 9.500 EUR) te na ugovore manje vrijednosti, ako naručitelj tako odluči. Koji će se točno postupak slijediti ovisi o odluci naručitelja, ispunjenju određenih uvjeta i procijenjenoj vrijednosti ugovora u pitanju. U slučaju usluga, primjena posebnih postupovnih pravila ovisi o tome jesu li predmet ugovora usluge koje EU smatra prioritetnim ili neprioritetnim. ZJN ne predviđa posebne pragove za postupke javne nabave koje provode sektorski naručitelji.

Tehnički, financijski i ekonomski uvjeti koje ponuđač mora zadovoljiti i kriteriji odabira na temelju najniže cijene ili ekonomski najpovoljnije ponude u skladu su s međunarodnim običajima. Naručitelji (u javnoj nabavi financiranoj iz državnog proračuna) mogu u svako doba primijeniti otvoreni ili ograničeni postupak, a u određenim okolnostima i pregovarački postupak. Za postupke javne nabave koje provode sektorski naručitelji, u svako se doba može primijeniti pregovarački postupak (s prethodnom objavom).

ZJN predviđa i elektroničke postupke (uz obveznu primjenu naprednog elektroničkog potpisa) te dopušta elektroničku komunikaciju među naručiteljima.

Novouvedenim rješenjima na području javne nabave uglavnom se promiču odgovornost i transparentnost. No, javna nabava često naginje pretjeranom formalizmu, a naručitelji još nisu posve upućeni u ostvarivanje prave vrijednosti za uložena sredstva u postupcima javne nabave.

Osigurane transakcije

Zasnivanje založnog prava u Hrvatskoj je postupak koji se rukovodi složenom spregom različitih zakona. Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996. predviđena su založna prava na nepokretnoj i pokretnoj imovini. Općenito gledano, pravni okvir ide jako daleko u predviđanju sredstava koja igrači na tržištu trebaju prilagoditi svojim poslovima na način koji smatraju prikladnim te ih iskoristiti. No, mogući su daljnji pomaci u racionalizaciji postupaka (koji pate od prekomjerne složenosti i dugotrajnosti), a strankama bi se mogla ponuditi još prilagodljivija rješenja.

Založna prava na pokretnoj imovini mogu se zasnovati na više načina. Ponajprije, mogu se dogovorno utvrditi i zasnovati upisom u posebni upisnik. To se primjenjuje na brodove, zrakoplove i vrijednosne papire. Za ostalu pokretnu imovinu, stranke pred sudom mogu sklopiti dobrovoljni ugovor kojim se na imovini zasniva teret (založno pravo) radi osiguranja novčane tražbine. To je osiguranje uređeno Ovršnim zakonom iz 1996. (čl. 261.-272.), ali ono zapravo dovodi do pljenidbe predmetnih stvari za potrebe

osiguranja. Podaci o postojanju tih tereta teško su dostupni trećima koji se raspituju za postojanje prijašnjih tereta na stvarima dužnika.

U stvarnosti se kao sredstvo osiguranja tražbine daleko najčešće koristi fiducijarni prijenos vlasništva. Ovršnim zakonom iz 1996. predviđa se prijenos vlasništva na stvarima i prijenos prava radi osiguranja tražbine (čl. 273. i dalje). Taj se prijenos može obaviti ili pred sudom ili pred javnim bilježnikom (pri čemu su stranke sklonije potonjoj mogućnosti). Fiducijarni prijenos vlasništva također se objavljuje u Narodnim novinama, gdje se naznačuje da je prijenos obavljen u svrhu osiguranja.

Tereti se mogu zasnivati jedino na pojedinačno određenim stvarima, što onemogućuje zasnivanje založnog prava na općenito opisanim stvarima i tereta na skupnoj imovini. K tome, da bi upis tereta kojim se osiguravaju potraživanja bio pravomoćan, zahtijeva se slanje obavijesti založnom dužniku. Nasuprot tome, kada je posrijedi opis založene stvari, fiducijarni prijenos je fleksibilan. U slučaju založnih prava zasnovanih na stvarima, ovršni je postupak uglavnom u nadležnosti suda, a založno se pravo ostvaruje na javnoj dražbi, osim u nekim vrlo ograničenim okolnostima. S druge strane, fiducijarni prijenos vlasništva omogućuje izravnu prodaju stvari, koju javni bilježnik obavlja pod uvjetom da su stranke u svoj sporazum unijele odredbu o izvršenju ovrhe.

11. listopada 2005. donesen je novi zakonski akt – Zakon o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima – koji se počeo primjenjivati sredinom travnja 2006. Upisnik vodi Financijska agencija (poznata kao FINA), nova ustanova izrasla iz bivšeg jugoslavenskog platnog sustava (takozvanog ZAP-a). FINA obavlja mnoge poslove, uključujući vođenje registra financijskih izvještaja i računa poduzeća, distribuiranje i obradu gotovog novca u ime Hrvatske narodne banke i održavanje međubankarskih sustava namire. Upisnik se sastoji i od elektronskih i od papirnih isprava. Po upisu, založno pravo ili fiducijarni prijenos postaju odmah vidljivi i dostupni na svim upisničkim mjestima. Upisani podaci smatraju se točnima, a FINA odgovara za štetu nastalu zbog netočnosti ili gubitka podataka u odnosu na podatke sadržane u ispravama na temelju kojih je izvršen upis. Stranke mogu sporazumno zasnovati založno pravo na svim stvarima (ili stvarima određene vrste) koje se nalaze na određenom mjestu. Zakonom je predviđen i institut srodan lebdećem založnopravnom osiguranju, prema kojemu dužnik ima pravo otuđiti stvari na kojima založno pravo time prestaje, ali ih je dužan nadomjestiti (osim ako u sporazumu nije drukčije određeno).

Prema Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996., založno pravo na nekretnini (hipoteka) zasniva se ugovorom o hipoteci, uz potpise stranaka ovjerene od javnog bilježnika i njegovu uknjižbu u zemljišne knjige. Ugovor o hipoteci, potpisan kao javnobilježnička isprava, postaje odmah ovršivim. Hipotekom se može osigurati bilo koja vrste tražbine pod uvjetom da je njena vrijednost određiva u novcu, a najviši iznos iskazan u ugovoru o hipoteci. Za osiguranje tražbine može poslužiti bilo koja vrsta nekretnina.

Zemljišne knjige vode općinski sudovi pod nadzorom svog predsjednika, dok opći nadzor nad njihovim radom provodi Ministarstvo pravosuđa. Zemljišne knjige su u postupku digitalizacije. Prijenos vlasništva na stanovima i neupisanim nekretninama upisuje se uz pomoć privremenih knjiga položenih ugovora, koje su ustrojene na svim sudovima i postupno će se pretvarati u elektronsku bazu zemljišnoknjižnih podataka.

Svaka zainteresirana osoba može obaviti uvid u bazu podataka na zemljišnoknjižnom sudu. Određeni su podaci dostupni i preko interneta.

Hipotekarni vjerovnici stječu pravo prvenstva na založenu nekretninu od trenutka upisa hipoteke u zemljišnu knjigu. Prvenstveno pravo se u praksi poštuje, čak i u slučaju stečaja. No, postoje određene nejasnoće u pogledu prvenstva poreznih tražbina.

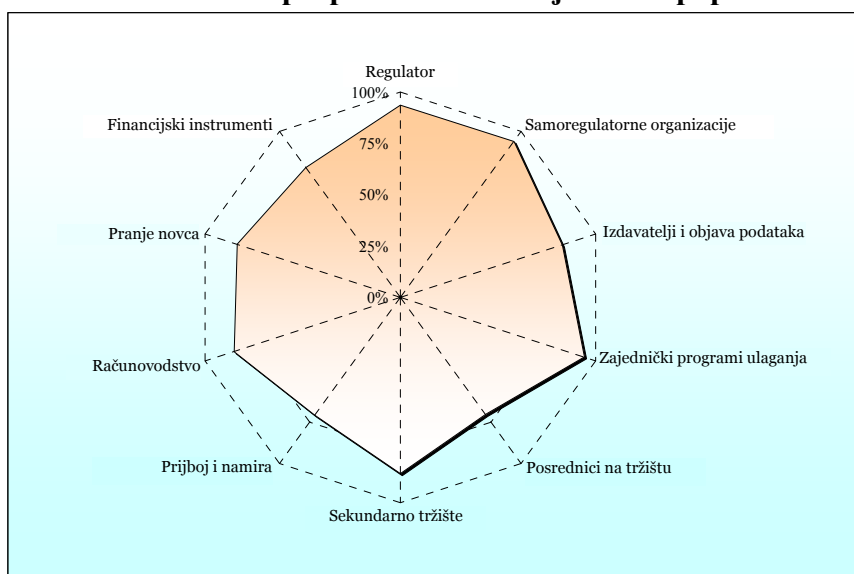
Ako hipotekarni dužnik ne ispuni svoju obvezu, tražbina se na temelju hipoteke može namiriti isključivo posredstvom suda, putem javne dražbe. Dražbu može voditi i javni bilježnik ovlašten od suda. Navodno je uobičajeno da ovrha traje i do godinu dana, a ostvarena sredstva često ne dosežu tržišnu vrijednost. Zbog otezanja dužnika, ovrha se može znatno oduljiti, ali prodaja nekretnine je neminovna.

Tržište vrijednosnih papira

Osnovni propisi kojima se u Hrvatskoj uređuje tržište vrijednosnih papira su Zakon o tržištu kapitala, koji je donesen 2008., te Zakon o investicijskim fondovima i Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, koji su doneseni 2005.

Zakon o tržištu kapitala Hrvatski je sabor prihvatio u srpnju 2008., a na snagu je stupio u siječnju 2009. Zamijenio je Zakon o tržištu vrijednosnih papira, a donesen je radi usklađivanja okvira s pravnom stečevinom Zajednice. Radi usklađivanja s pravnom stečevinom Zajednice, Zakon o tržištu kapitala dodatno je izmijenjen i dopunjen u lipnju 2009. godine. Zakon se bavi osnivanjem, djelatnostima, nadzorom i prestankom investicijskih društava, tržišnih operatera i operatera sustava prijeboja i namire, pružanjem investicijskih usluga i obavljanjem investicijskih djelatnosti, ponudom, uvrštenjem i trgovanjem vrijednosnim papirima na uređenom tržištu, obvezama izvješćivanja u vezi s vrijednosnim papirima, zlouporabom tržišta, pohranom financijskih instrumenata i poravnanjem i namirom poslova s financijskim instrumentima te ovlastima nadležnog tijela. Konačno, potanko opisuje i djelokrug Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga u vezi s njegovom provedbom.

Kvaliteta zakonskih propisa o tržištu vrijednosni papira – Hrvatska (2007.)

Napomena: Krajnja točka svake osi predstavlja idealan rezultat, tj. usklađenost s normama iz IOISCO-vih Ciljeva i načela za propise o vrijednosnim papirima. Što je unutarinja linija bliža krajnjoj točki dijagrama, to su mjerodavni domaći propisi o tržištu vrijednosnih papira usklađeniji s tim načelima.

Izvor: EBRD-ova Ocjena zakonskih propisa o tržištu vrijednosnih papira za 2007.

Nadzor hrvatskog tržišta kapitala obavljaju dva tijela: Hrvatska narodna banka, koja nadzire kreditne institucije, i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, koja nadzire tržište vrijednosnica, mirovinske fondove i osiguravajuća društva. Agencija je kao samostalna pravna osoba osnovana 1. siječnja 2006. na temelju Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga. Istim Zakonom je predviđen i prestanak rada Direkcije za nadzor društava za osiguranje, Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske i Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te prijenos njihovih ovlasti na HANFA-u. Temeljni ciljevi Agencije su promicanje stabilnosti financijskog sustava i održavanje transparentnosti i zakonitosti poslovanja na tržištu vrijednosnih papira. Agencija je redovna članica IOSCO-a.

Ulogu uređenog tržišta u Hrvatskoj ima Zagrebačka burza. Trenutna kapitalizacija tržišta iznosi oko 176,38 milijardi HRK (oko 24 milijarde EUR), a na burzi je uvršteno 280 tvrtki.⁴

Prema EBRD-ovoj Ocjeni zakonskih propisa o tržištu vrijednosnih papira za 2007. godinu, utvrđeno je kako je Hrvatska zemlja u kojoj je prisutna “visoka usklađenost” s Ciljevima i načelima propisa o vrijednosnim papirima, koje je objavila Međunarodna organizacija komisija za vrijednosne papire (IOSCO), iz čega je vidljivo kako je pravni okvir za tržišta vrijednosnih papira uglavnom dobar. Da bi se stekao uvid u to kako propisi o tržištima vrijednosnih papira funkcioniraju u praksi, EBRD je nedavno obavio Ispitivanje pokazatelja učinkovitosti zakonodavstva (“LIS”). Stručnjaci iz regije su zamoljeni da se očituju o tome što bi se dogodilo u zamišljenom slučaju da moraju savjetovati ulagača koji je svoju ušteđevinu izgubio slijedom kupnje dionica iz početne javne ponude (IPO-a) domaćeg poduzeća, za koju se odlučio jer su ga u zabludu doveli pogrešni navodi iz prospekta. Poglavitito, ispitivanje se bavilo djelotvornošću propisa o objavi podataka u prospektima, privatnim i javnim mehanizmima ostvarivanja prava i ovlastima regulatora tržišta. LIS je razotkrio kako se u Hrvatskoj još nije ustalila praksa IPO-a i pokroviteljstva nad izdanjima dionica. Potrebno je unaprijediti i praksu objavljivanja financijskih podataka te podataka o poslovima među povezanim osobama i stvarnom vlasništvu. Sudovi i regulatorno tijelo postupno razvijaju stručno znanje i iskustvo u istraživanju slučajeva vezanih uz vrijednosne papire, ali potrebno je uložiti još više truda. Isto tako, valjalo bi unaprijediti i odgovarajuće sposobnosti odvjetništva. Zamišljeni slučaj je pokazao kako postoje mnogi načini ostvarivanja pravne zaštite na sudu, ali postupak je katkad dugotrajan i sa sobom nosi težak teret dokazivanja, što može umanjiti djelotvornost podnesene tužbe.

Elektroničke komunikacije

U srpnju 2008. na snagu je stupio novi Zakon o elektroničkim komunikacijama (ZEK), kojim je za ovu djelatnost utvrđen institucionalni okvir, a Hrvatska se uskladila s načelima regulatornog okvira Europske unije (EU-a) iz 2003. Za izradu politike na ovom području zaduženo je Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture. ZEK-om je uspostavljena Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije (HAKOM) kao novo samostalno i neovisno tijelo nadležno za provedbu propisa.

⁴ Podaci Zagrebačke burze (<http://zse.hr/default.aspx?id=73>) preuzeti 4. prosinca 2009.

Bivši monopolist, Hrvatske telekomunikacije (HT), u većinskom je vlasništvu Deutsche Telekom (51 posto). Preostali udjeli u vlasništvu su Fonda hrvatskih branitelja (7 posto), hrvatske države (3,5 posto) te institucionalnih i privatnih ulagača (38,5 posto). Tržište pokretne telefonije dijele T-Mobile (ovisno društvo HT-a), VIPnet i Tele2, pri čemu sve tri tvrtke nude usluge mreža druge i treće generacije, a gustoća korisnika u pokretnoj telefoniji prelazi 100 posto (132 posto na kraju 2008.).

ZEK-om je uveden sustav općih ovlaštenja, tako da se djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga mogu obavljati bez posebnih dozvola, uz uvjet dostavljanja prethodne obavijesti HAKOM-u najmanje 15 dana prije početka obavljanja djelatnosti. Pojedinačne dozvole HAKOM i dalje izdaje za pravo uporabe radiofrekvencijskog spektra.

ZEK-om se propisuje postupak analize tržišta, određivanje mjerodavnih tržišta, obilježja značajne tržišne snage (ZTS-a) te određivanje regulatornih obveza operatora sa ZTS-om na temelju načela iz Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja i regulatornog okvira EU-a iz 2003. Prema ZEK-u, HAKOM je dužan provoditi postupak analize tržišta najmanje svake tri godine, a prema našim spoznajama, takav je postupak upravo u tijeku.

U Hrvatsku su uvedeni ključni mehanizmi zaštite tržišnog natjecanja predviđeni regulatornim okvirom EU-a iz 1998. Riječ je o odabiru i predodabiru operatora nepokretne mreže, prenosivosti broja u nepokretnoj i pokretnoj mreži, standardnim ponudama međupovezivanja u nepokretnoj i pokretnoj mreži, koje objavljuju operateri sa ZTS-om, standardnim ponudama pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji i standardnim ponudama veleprodajnog širokopojasnog pristupa.

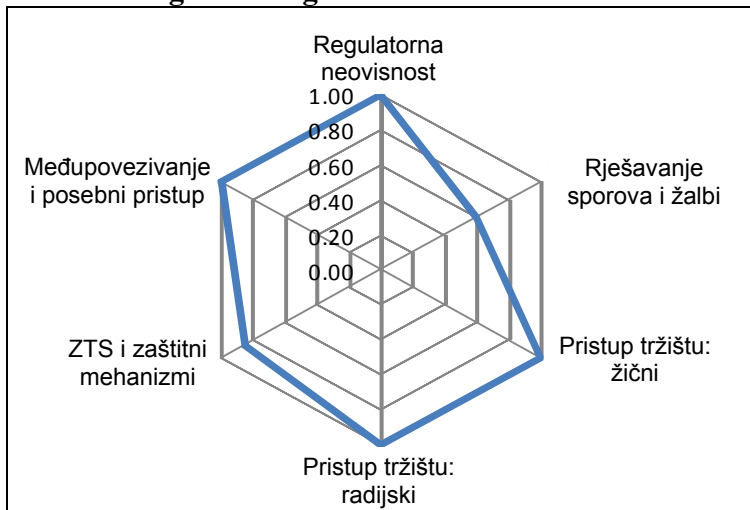
Na temelju javnog natječaja, HAKOM može odrediti jednog ili više pružatelja univerzalnih usluga. No, prema Zakonu o telekomunikacijama iz 2003., davatelj javnih govornih usluga s tržišnim udjelom većim od 80% može biti obvezan na obavljanje osnovne (univerzalne) usluge i bez javnog natječaja. U studenom 2005., HAKOM je odredio HT kao pružatelja univerzalnih usluga na razdoblje od pet godina.

Nakon donošenja ZEK-a, glavni prioriteti vlasti odnose se na provedbu zakonskih propisa, nastavak već započetog postupka analize tržišta i razradu načina vođenja regulatornog troškovnog računovodstva radi osiguranja djelotvornih sustava nadzora cijena u nepokretnim i pokretnim mrežama. K tome, trebat će otpočeti s radom na donošenju mjera u sklopu novog regulatornog paketa EU-a za 2010.

U svojoj ocjeni telekomunikacijske djelatnosti, koju je 2008. obavio u zemljama u kojima djeluje, EBRD je utvrdio kako hrvatski regulatorni sustav na tom području ostvaruje “potpunu usklađenost” u odnosu na najbolje međunarodne običaje.⁵

⁵ Za dodatne pojedinosti, vidi <http://www.ebrd.com/country/sector/law/telecoms/assess/index.htm>

Kvaliteta regulatornog okvira za elektroničke komunikacije – Hrvatska (2008.)

Ovaj grafički prikaz regulatornog okvira obuhvaća pokazatelje za šest glavnih područja. Za svako od njih, dijagram prikazuje ocjenu kao postotak najviše ostvarive ocjene. Ocjene počinju od ničice u središtu dijagrama, a završavaju s 1,00 na njegovom bridu. Dakle, što je veća površina višekutnika unutar cijelog dijagrama, to je bolja ukupna ocjena.

Premda je u Hrvatskoj utvrđena "potpuna usklađenost", valja napomenuti da su joj ocjene nešto niže na području rješavanja sporova i žalbi, i to zbog dugotrajnog žalbenog postupka i činjenice da je u vrijeme ocjene još uvijek bila u fazi tranzicije.

Izvor: EBRD-ova ocjena regulatornog okvira za telekomunikacije iz 2008.

PRILOG 3: ODABRANI GOSPODARSKI POKAZATELJI

Hrvatska	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009. procjena
Proizvodnja i potrošnja	<i>(stvarna postotna promjena)</i>						
BDP	5,0	4,2	4,2	4,7	5,5	2,4	-5,8
- Privatna potrošnja	4,8	4,3	4,4	3,6	6,2	0,8	n.d.
- Javna potrošnja	1,3	2,6	1,2	2,2	3,4	1,9	n.d.
- Bruto kapital angažiran u dugotrajnoj imovini	24,7	5,0	4,9	10,9	6,5	8,2	n.d.
- Izvoz robe i usluga	11,6	5,4	3,7	6,5	4,3	1,7	n.d.
- Uvoz robe i usluga	11,9	4,7	3,9	7,4	6,5	3,6	n.d.
Industrijska bruto proizvodnja	4,1	3,7	5,1	4,5	5,6	1,6	n.d.
Poljoprivredna bruto proizvodnja	-15,9	11,9	-8,7	4,4	-3,9	8,0	n.d.
Zaposlenost¹	<i>(postotna promjena)</i>						
Radna snaga (na kraju godine)	0,1	-0,2	0,7	0,7	-0,9	-0,6	n.d.
Zaposlenost (na kraju godine)	0,1	0,5	2,5	2,8	0,1	0,5	n.d.
<i>(kao postotak radne snage)</i>							
Nezaposlenost (na kraju godine)	14,4	13,8	12,3	10,5	9,7	8,7	n.d.
Cijene i plaće	<i>(postotna promjena)</i>						
Maloprodajne cijene (godišnji prosjek)	1,8	2,1	3,3	3,2	2,9	6,1	2,5
Maloprodajne cijene (na kraju godine)	1,7	2,7	3,6	2,0	5,8	2,9	1,9
Proizvođačke cijene (godišnji prosjek)	1,9	3,5	3,0	2,9	3,4	8,3	n.d.
Proizvođačke cijene (na kraju godine)	1,1	4,8	2,7	1,9	5,9	4,3	n.d.
Bruto mjesečni dohodak u gospodarstvu (godišnji prosjek)	4,8	6,4	4,4	6,2	6,2	7,1	n.d.
Sektor opće države	<i>(kao postotak BDP-a)</i>						
Bilanca opće države	-4,8	-4,0	-3,5	-3,1	-2,5	-1,4	-3,3
Izdaci opće države	44,3	43,4	42,3	42,3	42,8	40,8	n.d.
Dug opće države	35,8	37,8	38,3	35,7	33,1	33,6	n.d.
Monetarni sektor	<i>(postotna promjena)</i>						
Novac u širem smislu (M4, na kraju godine)	11,0	8,6	10,5	18,0	18,3	4,3	n.d.
Domaći krediti (na kraju godine)	12,3	11,8	19,2	18,9	12,9	14,4	n.d.
<i>(kao postotak BDP-a)</i>							
Novac u širem smislu (M4, na kraju godine)	56,8	57,0	58,5	63,7	68,7	65,8	n.d.
Kamatna stopa i devizni tečaj	<i>(kao godišnji postotak, na kraju godine)</i>						
Diskontna stopa	4,5	4,5	4,5	4,5	9,0	9,0	n.d.
Kamatna stopa na tržištu novca (dnevna)	7,0	6,0	4,0	3,5	6,7	7,6	n.d.
Kamata na depozite ²	1,7	1,8	1,6	1,9	2,7	2,9	n.d.
Kamate na zajmove ²	11,5	11,4	9,9	9,1	9,3	10,7	n.d.
	<i>(kuna prema USD-u)</i>						
Tečaj (na kraju godine)	6,1	5,6	6,2	5,6	5,0	5,2	n.d.
Tečaj (godišnji prosjek)	6,7	6,0	5,9	5,8	5,4	4,9	n.d.
Vanjski sektor	<i>(u milijunima USD)</i>						
Tekući račun	-2.162,3	-1.874,7	-2.555,0	-3.287,1	-4.436,8	-6.249,1	-3.154,0
Trgovinska bilanca	-7.904,6	-8.345,8	-9.341,5	-10.486,5	-12.933,4	-15.956,0	-10.279,1
- Robni izvoz	6.311,4	8.214,5	8.959,8	10.644,4	12.622,7	14.460,0	10.718,0
- Robni uvoz	14.216,0	16.560,3	18.301,3	21.130,9	25.556,1	30.416,0	20.997,0
Izravna strana ulaganja, neto	1.927,3	732,3	1.551,0	3.193,7	4.735,8	4.683,0	1.284,0
Bruto pričuve, bez zlata (na kraju godine)	8.191,3	8.759,0	8.801,1	11.488,6	13.675,3	12.958,1	n.d.
Vanjski dug ³	24.850,7	31.209,5	30.464,7	38.544,9	48.859,0	56.757,0	n.d.
	<i>(u mjesecima uvoza roba i usluga)</i>						
Bruto pričuve, bez zlata (na kraju godine) ⁴	5,2	4,8	5,1	5,3	5,2	4,6	n.d.
	<i>(kao postotak izvoza robe i usluga)</i>						
Otplata duga ⁵	-20,2	-24,2	-26,9	-36,8	-44,0	-28,0	n.d.
Stavke iz memoranduma	<i>(denominacije kako je naznačeno)</i>						
Broj stanovnika (na kraju godine, u milijunima)	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	n.d.
BDP (u milijardama kuna)	227,0	245,6	264,4	286,3	314,2	342,2	333,1
BDP po glavi stanovnika (u USD)	7.625,5	9.167,0	10.003,9	11.040,9	13.196,5	15.608,4	n.d.
Udio industrije u BDP-u (kao postotak)	18,0	18,5	17,9	17,7	17,6	17,5	n.d.
Udio poljoprivrede u BDP-u (kao postotak) ⁶	5,7	6,1	5,6	5,4	5,2	5,6	n.d.
Tekući račun/BDP (kao postotak) ⁷	-6,3	-4,4	-5,5	-6,9	-7,6	-9,2	-5,2
Vanjski dug – pričuve (u milijunima USD)	16.659,4	22.450,5	21.663,6	27.056,3	35.183,7	43.798,9	n.d.
Vanjski dug/BDP (kao postotak) ⁸	66,3	70,0	72,1	74,9	77,6	82,4	n.d.
Vanjski dug /izvor robe i usluga (kao postotak) ⁹	151,3	161,0	168,6	172,2	181,2	197,2	n.d.

¹ Podaci utemeljeni na anketama o radnoj snazi.

² Ponderirani prosjek svih dospjeća.

³ Promjena u izvještajnoj metodologiji od 2007. nadalje.

⁴ Omjer izračunat u eurima.

⁵ Omjer izračunat u eurima

⁶ Omjer izračunat u eurima.

⁷ Omjer izračunat u eurima.

⁸ Omjer izračunat u eurima.

PRILOG 4: DRUŠTVO I OKOLIŠ

Okoliš

Kada je postrijedi **horizontalno zakonodavstvo**, ostvaren je određeni napredak. Direktive o procjeni utjecaja na okoliš (PUO) i strateškoj procjeni utjecaja na okoliš (SPUO) u potpunosti su prenesene u domaće zakonodavstvo donošenjem provedbenih propisa. Donesen je i podzakonski akt vezan uz pravila o državnim potporama za zaštitu okoliša. Direktiva o odgovornosti za okoliš još nije u potpunosti prenesena u domaće zakonodavstvo niti je provedena. Potvrđen je Protokol o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš (SPUO) uz Konvenciju o procjeni utjecaja na okoliš preko državnih granica (Konvenciju iz Espooa). Potrebno je ubrzati napore koji se ulažu u provedbu PUO-a. Odredbe o sudjelovanju javnosti i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša i dalje se slabo provode. Donesen je Zakon o potvrđivanju Memoranduma o razumijevanju o sudjelovanju Republike Hrvatske u Financijskom instrumentu Zajednice za civilnu zaštitu.

Dobar napredak ostvaren je na području klimatskih promjena. Doneseni su provedbeni propisi vezani uz fleksibilne mehanizme predviđene Protokolom iz Kyota. Donesen je Plan raspodjele emisijskih kvota stakleničkih plinova u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2010. do 2012. Dobro su uznapredovale i pripreme za sudjelovanje Hrvatske u EU-ovom Sustavu trgovanja emisijama (EU ETS-u). Potrebno je nastaviti s radom na području trgovanja emisijskim kvotama i uspostaviti nacionalnog registra SP-a. No, prepreke u pogledu obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti i dalje predstavljaju značajnu teškoću.

Može se zaključiti kako je dobar napredak ostvaren na području **kakvoće zraka**. Zakon o zaštiti zraka izmijenjen je i dopunjen ne bi li se osiguralo daljnje usklađivanje s pravnom stečevinom Zajednice. Potvrđeni su još neki protokoli uz Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka (DPOZ-u). K tome, donesen je i Plan zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2011. Isto tako, doneseni su provedbeni propisi o uporabi organskih otapala, ekonomičnoj potrošnji goriva i ispuštanju CO₂ iz novih osobnih automobila, kao i određivanju područja i naseljenih područja prema kakvoći zraka. Rad na uspostavi nacionalnog sustava za praćenje i upravljanje kakvoćom zraka ušao je u operativnu fazu. Donesen je Program praćenja kakvoće tekućih naftnih goriva za 2008. godinu. Vlada i dalje svake godine odlučuje o količini goriva koje se smije stavljati na tržište, a ne udovoljava propisanim normama kakvoće. U domaće zakonodavstvo treba prenijeti nove propise EU-a o kakvoći vanjskog zraka i čistom zraku za Europu te gornjim vrijednostima emisija atmosferskih onečišćujućih tvari. Pripreme na tom području napreduju dobro.

Određeni napredak je ostvaren i u **gospodarenju otpadom**. Zakon o otpadu je izmijenjen i dopunjen, a prihvaćen je Nacionalni plan gospodarenja otpadom za razdoblje 2007.-2010. Doneseni su provedbeni propisi o gospodarenju građevinskim otpadom, kategorijama i uvjetima rada za odlagališta otpada te gospodarenju otpadnim muljem u poljoprivredi. Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost financira sanaciju divljih odlagališta otpada i mjesta na kojima se nalazi opasni otpad. Sanirano je još deset odlagališta otpada. I dalje je potrebno potpuno usklađivanje s pravnom stečevinom Zajednice na području gospodarenja otpadom iz djelatnosti rudarstva i

vađenja, opasnog otpada te pošiljki i prekograničnog prometa otpada. Pripreme na ovom području napreduju, ali posebnu pozornost valja posvetiti potrebi da se odgovarajuće sudjelovanje javnosti u izradi programa, planova i projekata osigura u što ranijoj fazi, dok su još uvijek otvorene razne mogućnosti.

Na području **vodnog gospodarstva** ne može se govoriti o velikom napretku. Donesena je Strategija gospodarenja vodama, a u izradi je nacionalni program praćenja stanja. Pokrenut je i program praćenja kakvoće vode za kupanje. Donesen je novi Zakon o vodama, koji je objavljen u Narodnim novinama br. 153/09 od 21. studenog 2009. Donesen je i novi Zakon o financiranju vodnog gospodarstva. Uz donošenje provedbenih propisa o uspostavi ekološke mreže, možemo govoriti o određenom napretku na području **zaštite prirode**. Doneseni su Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, a Zakon o zaštiti prirode je izmijenjen i dopunjen ne bi li se osiguralo daljnje usklađivanje s pravnom stečevinom Zajednice. Time je postavljen upravni okvir za proglašenje zaštićenih područja u sklopu mreže Natura 2000. S mjerodavnim dionicima razmotren je nacrt popisa predloženih zaštićenih područja u okviru mreže Natura 2000. Potrebni su dodatni naponi radi dovršenja popisa zaštićenih područja iz mreže Natura 2000, kao i daljnje jačanje upravnih kapaciteta za primjenu i provedbu pravne stečevine Zajednice.

Znatan je napredak postignut na području **nadzora i upravljanja rizicima industrijskog onečišćenja**. Doneseni su provedbeni propisi vezani uz Direktivu o cjelovitom sprječavanju i nadzoru onečišćenja (IPPC-u) i Direktivu Seveso II. Uspostavljeni su registri postrojenja na koja se primjenjuju Direktiva o IPPC-u i Direktiva Seveso II. Uloženi su naponi u daljnji razvoj Europskog registra ispuštanja i prijenosa onečišćujućih tvari (EPRTR-a). Bit će potrebni znatni naponi ne bi li se u ovom sektoru osigurali odgovarajući upravni kapaciteti. Pripreme na ovom području napreduju dobro.

Možemo govoriti o dobrom napretku na području **kemikalija i genetski modificiranih organizama (GMO-a)**. Zakon o kemikalijama je izmijenjen i dopunjen ne bi li se osiguralo daljnje usklađivanje s pravnom stečevinom Zajednice, a donesen je i zakon kojim se provodi Uredba o REACH-u (sigurnom gospodarenju kemikalijama). Propisi EU-a o označavanju, pakiranju i razvrstavanju kemikalija te izvozu i uvozu kemikalija i biocidnih pripravaka u potpunosti su preneseni u domaće zakonodavstvo. Na području GMO-a može se govoriti o određenom napretku. Objava obavijesti i zahtjevi vezani uz označavanje i pakiranje GMO-a dodatno su uređeni provedbenim propisima. Bit će potrebni daljnji naponi radi ostvarivanja potpune usklađenosti s pravnom stečevinom Zajednice. Radi provedbe zakonodavstva, potrebno je dodatno ojačati laboratorijske i upravne kapacitete. Pripreme na ovim područjima bilježe umjereni napredak.

Kada je posrijedi **buka**, možemo govoriti o dobrom napretku. Donošenjem Zakona o zaštiti od buke, pravna stečevina Zajednice u potpunosti je prenesena u domaće zakonodavstvo. Dobro napreduje i izrada karti buke za gradove i općine. Pripreme na ovom području na dobrom su putu.

Napredak je ostvaren na području **šumarstva**. Doneseni su provedbeni propisi o prikupljanju podataka, motrenju i registrima šumskih požara. Pripreme na ovom području napreduju.

Napredak je postignut i u jačanju **administrativnih sposobnosti na razini svih sektora**. No, kapaciteti za provedbu pravne stečevine Zajednice su, općenito gledano, i dalje slabi, osobito na lokalnoj razini. Područja koja daju povoda za brigu odnose se na zaštitu prirode i cjeloviti sustav sprječavanja i nadzora onečišćenja. Poglavitito, prisutna je potreba za obukom u provedbi novog zakonodavstva, i to kako za upravna tijela, tako i za gospodarske subjekte koji će biti dužni pridržavati se novih propisa. Odgovarajuću bi pozornost valjalo pridati i unaprjeđivanju mehanizama za usklađivanje rada među svim ustanovama/tijelima uključenim u zaštitu okoliša.

Socijalni razvoj

a) Socijalna i radnopravna pitanja

Mjerimo li ga uobičajenim gospodarskim pokazateljima poput BDP-a po glavi stanovnika, životni standard u Republici Hrvatskoj je među najvišima u zemljama tranzicije. Visoke stope rasta koje je hrvatsko gospodarstvo bilježilo između 2000. i 2008., kada su dosezale godišnji prosjek od blizu 5 posto, doprinijele su smanjivanju razine siromaštva i visini BDP-a po glavi stanovnika, koji je 2008., prema procjenama Svjetske banke, iznosio 62,7 posto (prema paritetu kupovne moći) u odnosu na prosjek za 27 zemalja članica EU-a. Računamo li je kao postotak stanovništva koji preživljava s manje od 2 USD dnevno (prema PKM-u), stopa siromaštva ne doseže ni 2 posto. Prema procjenama Svjetske banke, stopa apsolutnog siromaštva (kao šire mjerilo siromaštva), 2006. je godine iznosila 11 posto, što je najniža vrijednost u tranzicijskim zemljama. Ostali pokazatelji razvijenosti, kao što su očekivani životni vijek, smrtnost dojenčadi i neishranjenost djece, također su bolji nego u većini tranzicijskih zemalja. No, unutar zemlje su prisutne velike razlike u visini primanja, a u određenim seoskim područjima siromaštvo i dalje predstavlja goruće pitanje.

Hrvatska se suočava sa znatnim srednjoročnim i dugoročnim demografskim izazovima. Prema UN-ovim Predviđanjima svjetskih demografskih kretanja iz 2006., očekuje se da će se broj stanovnika Hrvatske do 2050. smanjiti za 19 posto uslijed starenja stanovništva i posljedične visoke stope smrtnosti. Srednja starosna dob stanovništva 2005. je iznosila 40,6 godina, a predviđa se kako će 2050. porasti na 48,7 godina. Demografsko pitanje dodatno otežava znatna stopa iseljavanja, osobito među visokoobrazovanim stanovništvom. Procjenjuje se kako Hrvatska bilježi stopu iseljavanja od 12 posto, a glavno odredište hrvatskih iseljenika je Europa. Prema nekim procjenama, u razdoblju od 1990. do 2000. iz zemlje se iselilo gotovo 30 posto radnika s visokom stručnom spremom, što je iznad usporedivih stopa u ostatku regije. Iako to zemlji donosi određenu povratnu korist u smislu novčanih doznaka, pitanje je kako osigurati da se što veći broj tih visokoobrazovanih ljudi u određenom trenutku vrati u domovinu kako bi se Hrvatska okoristila njihovim vještinama i iskustvom.

Na hrvatskom tržištu rada vladaju vrlo kruti uvjeti. Stopa nezaposlenosti kreće se oko 9 posto radno aktivnog stanovništva, a u kratkoročnom razdoblju očekuje se njen porast jer će posljedice gospodarske krize punom snagom udariti i na tržište rada. Stopa udjela radne snage u ukupnom stanovništvu kreće se oko 63 posto i znatno je ispod prosjeka EU-a, uslijed čega je stopa zaposlenosti među stanovništvom u dobi od 15 do 64 godine

iznimno niska i doseže tek 57 posto. Ovako niske stope također su posljedica dubokih poremećaja u mirovinskom sustavu, jer su tijekom devedesetih godina mnogi bili poticani na prijevremeni odlazak u mirovinu, kao i drugih okolnosti koje su ljude odvratile od rada, a stvorio ih je sustav socijalne skrbi. Procjenjuje se kako na zaposlene u neslužbenom gospodarstvu otpada oko 10 do 15 posto ukupnog broja zaposlenih, a gotovo 60 posto tih ljudi radi u građevinarstvu.

Položaj žena na tržištu rada uglavnom je teži u odnosu na muškarce, pri čemu je zaposleno 45 posto žena, a njih 62 posto suočava se s dugotrajnom nezaposlenošću, u usporedbi s 55 posto muškaraca. Premda je ravnopravnost spolova zajamčena Zakonom o radu i Zakonom o ravnopravnosti spolova iz 2003. (u članku 89. Zakona o radu navodi se kako je poslodavac dužan isplatiti jednake plaće ženama i muškarcima za jednaki rad i rad jednake vrijednosti), žene uglavnom rade na slabije plaćenim poslovima, a za jednaki rad primaju niže plaće od muškaraca. Određena izvješća daju naslutiti kako je među radnicima, poslodavcima, vladinim dužnosnicima, tvorcima politike i sindikatima prisutno opće pomanjkanje razumijevanja načela jednakih plaća. U razgovorima za posao, poslodavci se nerijetko raspituju o bračnom stanju i broju djece. Trudnice i žene u dobi od 40 do 50 godina izvrgnute su najvećoj opasnosti od diskriminacije (CEDAW, 2005.). ITUC (2008.) ističe kako su žene stavljene u osobito nepovoljan položaj sve većim okretanjem primjeni ugovora na određeno vrijeme.

Što se tiče potražnje na tržištu rada, u Hrvatskoj su razmjerno visoke i plaće i porezi, uslijed čega se među tvrtkama guši potražnja za radnicima. K tome, radnici uživaju visok stupanj sigurnosti radnog mjesta u skladu s postojećim Zakonom o radu. Tu činjenicu jasno odražavaju pokazatelji iz izvješća Svjetske banke o uvjetima poslovanja za 2010. (*Doing Business 2010*), prema kojima Hrvatska zauzima 163. mjesto u svijetu (od 183 zemlje) s obzirom na lakoću zapošljavanja radnika. Konačno, u jednom od svojih nedavnih istraživanja, Svjetska banka je ustanovila pomanjkanje kvalificiranog kadra u čitavom nizu djelatnosti, a u predmetnom se izvješću ističe kako je to pomanjkanje ozbiljnije nego u susjednim zemljama. Ovi čimbenici, u sprezi sa snažnim sindikalnim djelovanjem u javnom sektoru, objašnjavaju visok stupanj krutosti na tržištu rada i, shodno tome, razmjerno visoku razinu nezaposlenosti.

b) Zdravstvo

Prema Indeksu društvenog razvoja, Hrvatska zauzima 45. mjesto (među 171 zemljom). Prema procjenama, državni izdaci za zdravstvo 2005. su godine dosegli 6,1 posto BDP-a. Općenito gledano, što se tiče pokrivenosti i ostvarenja, zdravstveni je sustav bolji nego u mnogim tranzicijskim zemljama. Od 1990. godine, stanje se znatno popravilo prema više pokazatelja napretka u ostvarenju Milenijskih razvojnih ciljeva (MRC-a). Poglavitito, stopa smrtnosti u dojenčadi je s 11 umrlih na 1,000 živorođenih iz 1990. pala na 5 umrlih u 2008., dok je stopa smrtnosti u djece mlađe od pet godina u tom istom razdoblju spala s 13 na 6. No, troškovi zdravstvene skrbi su tijekom godina zabilježili znatan porast, dok Zavod za zdravstveno osiguranje bilježi značajan manjak.

Najprenosivije bolesti se drže pod čvrstim nadzorom zahvaljujući programu obveznog cijepljenja, koji se provodi diljem Hrvatske. No, kao goruće pitanje javnog zdravlja ponovno se javlja tuberkuloza. Opasnost od HIV-a i njegovo širenje ocjenjuju se umjerenim, što se dijelom može pripisati dugogodišnjim naporima na području

primarne i sekundarne preventive. Vlada je 2006. donijela Nacionalnu strategiju razvitka zdravstva za razdoblje 2006-2011. Cilj strategije je riješiti pitanja pristupačnosti sustava zdravstva, pravičnosti i jednakosti njegovog korištenja te poboljšanja kvalitete rada. Sustav je decentraliziran, a u tu su svrhu doznačena i potrebna sredstva.

c) Obrazovanje

Standardi obrazovanja u hrvatskom školstvu razmjerno su visoki. Bruto stopa upisa u osnovnu školu blizu je 100 posto, baš kao i stopa pismenosti u dobnoj skupini od 15 do 24 godine. No, na razini visokog školstva, izdaci za obrazovanje ne dosežu ni jedan posto BDP-a (usporedbe radi, prosjek EU-a za 2007. bio je 1,3 posto). U svom nedavnom istraživanju, Svjetska banka je utvrdila i čitav niz drugih manjkavosti u kvaliteti visokoškolskog obrazovanja. Riječ je o zastarjelosti određenih studijskih programa, pomanjkanju podataka o međupovezanosti visokoškolskog obrazovanja i tržišta rada i visokom stupnju neučinkovitosti unutar sustava (primjerice, dugotrajnom prosječnom vremenu potrebnom za završetak studija). Visokoškolsko obrazovanje većinom je javno, uz tek nekoliko privatnih sveučilišta.

Romska djeca i dalje su izložena diskriminaciji u obrazovanju, jer vlasti nisu uspjele razraditi i provesti svrsishodnu strategiju rješavanja njihovog pristupa obrazovnom sustavu. U određenim školama i dalje je prisutan problem segregacije Roma. Vlasti nisu uspjele osigurati nastavu na romskom jeziku, čime je sputan napredak određenih učenika romske nacionalnosti. Uporaba romskih pomagača u obrazovanju tek je povremena pojava. Među romskom djecom slabo je i sudjelovanje u predškolskom odgoju. (Izvješće Amnesty Internationala za 2009.).

d) Društvena isključenost

Prema najnovijem izvješću UNDP-a o društvenom razvoju Republike Hrvatske, koje je u veljači 2007. predstavljeno pod nazivom "Neumreženi: lica društvene isključenosti u Hrvatskoj", približno jedna petina hrvatskih građana smatra se društveno isključenim ili izvrgnutim opasnosti od društvene isključenosti. Kada je posrijedi društvena isključenost, najugroženije skupine obuhvaćaju osobe s tjelesnim i umnim poteškoćama, povratnici, pripadnici srpske i romske nacionalne manjine, dugotrajno nezaposleni, mladi, samohrani roditelji, beskućnici, starije osobe i zatvorenici.

PRILOG 5: PRISTUPNI POSTUPAK

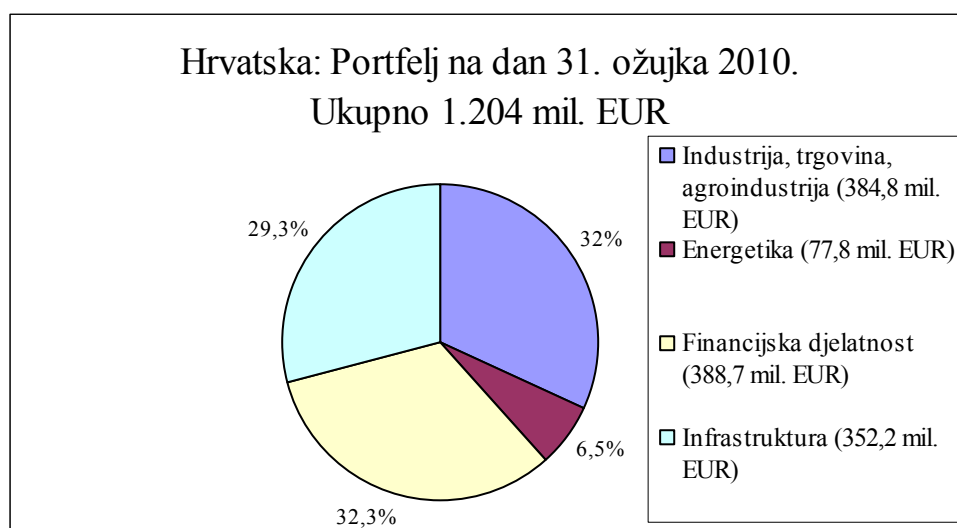
Pristupni pregovori: U svom izvješću o napretku za 2009., Komisija je istaknula kako bi trebalo biti moguće pregovore zaključiti 2010. godine, pod uvjetom da Hrvatska ispuni sve neophodne uvjete. Sporazum o arbitraži u graničnom sporu između Slovenije i Hrvatske omogućio je deblokadu pregovora. Hrvatska je ostvarila napredak u više poglavlja, tako da je na tri prošlogodišnje i jednoj ovogodišnjoj konferenciji o pristupanju otvoreno 8, a zatvoreno ukupno 10 poglavlja. Sveukupno gledano, trenutno stanje stvari je takvo da je od 33 poglavlja otvoreno njih 30, od čega je 17 poglavlja privremeno zatvoreno.

- Pretpristupna pomoć: Kao zemlja kandidatkinja, Hrvatska od 2007. godine ostvaruje pravo na sredstva iz Instrumenta pretpristupne pomoći. Programi koji su 2009. provedeni u okviru IPA-e iznosili su 151 milijun EUR, a poglavito su se bavili jačanjem institucija i pripremama za provedbu zajedničke poljoprivredne i kohezijske politike EU-a. K tome, Hrvatska je nastavila izvlačiti korist iz regionalnih i horizontalnih programa.
- Financijski paket: Dana 29. listopada 2009. godine, Komisija je donijela Priopćenje o financijskom paketu za pristupne pregovore s Hrvatskom. Prijedlozi Komisije se temelje na načelima i metodologiji na kojoj počivaju financijski paketi dogovoreni s dvanaest država članica iz petog kruga proširenja. Paket obuhvaća postupno uvođenje financiranja rashoda za provedbu kohezijske politike i ruralnog razvoja tijekom razdoblja od dvije godine, što su ujedno i najveće stavke iz financijskog paketa. U svom Priopćenju, Komisija polazi od radne pretpostavke prema kojoj bi Hrvatska stupila u članstvo u siječnju 2012. Predviđeno je preuzimanje obveze za izdvajanja u visini od 3,5 milijardi EUR, kojima bi se obuhvatile prve dvije godine hrvatskoga članstva, tj. 2012. i 2013.

U svojim zaključcima koje je o prijedlogu Komisije donijelo početkom prosinca 2009., Vijeće je pozvalo Komisiju da predoči nacrt zajedničkih stajališta EU-a o pregovaračkim poglavljima i njihovim financijskim implikacijama (poljoprivreda i ruralni razvoj, regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata, financijske i proračunske odredbe i druga pitanja).

PRILOG 6: KRETANJA PORTFELJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U mil. EUR	2006.	2007.	2008.	2009.	2010. 1. tromj.
Neto ukupni obujam poslovanja	1.576,4	1.708,3	1.886,3	2.082,1	2.137,0
Ukupni zbirni troškovi projekata	4.538,6	4.823,2	5.141,7	5.667,8	5.873,2
Portfelj	947,2	992,9	1.019,7	1.178,0	1.204,0
Ukupni broj projekata	56,0	67,0	73,0	75,0	79,0
Prihodonosni plasmani	745,2	786,2	849,0	1.033,0	1.015,0
Godišnji obujam novog poslovanja	302,7	152,6	105,4	248,0	58,0
Godišnje bruto isplate	239,3	101,6	127,0	259,0	7,0
Bruto ukupne isplate	1.374,4	1.484,4	1.611,4	1.870,4	1.877,4
Godišnja otkazivanja	6,0	12,0	3,0	8,0	5,0
Udio privatnog sektora	61,0%	62,0%	66,0%	67,0%	68,0%

PRILOG 7: DOSADAŠNJI PROJEKTI TEHNIČKE SURADNJE

Naziv projekta	Preuzeta obveza u eurima	Isplaćeni iznos u eurima	Datum odobrenja sredstava	Faza projekta	Područje djelatnosti
Obnova elektroenergetskog sektora	57,536	57,536	18.3.1993.	Završen	Energetika
Ocjena nacrta zakonskih propisa o tržištu vrijednosnih papira	7,145	7,145	2.11.1993.	Završen	Javne i društvene djelatnosti
Ocjena nacrta zakona o bankama	9,632	9,632	2.11.1993.	Završen	Financije, poslovanje
Obnova elektroenergetске mreže - usluge savjetovanja o javnoj nabavi	138,334	138,334	17.6.1994.	Završen	Energetika
Generalni plan ulaganja u elektroenergetski sustav	297,000	297,000	1.3.1995.	Završen	Energetika
Ispitivanje tarifnih stavki u elektroenergetskoj mreži	61,063	61,063	1.3.1995.	Završen	Energetika
Projekt obnove cesta - ispitivanje osovinskog opterećenja	123,084	123,084	20.4.1995.	Završen	Gradnja
Naknade za korištenje cesta	146,242	146,242	1.5.1995.	Završen	Gradnja
Obnova cesta - institucionalna reforma	244,950	244,950	1.5.1995.	Završen	Gradnja
Zagrebačka banka - dubinsko snimanje i obuka na području investicijskog bankarstva	41,736	41,736	9.6.1995.	Završen	Financije, poslovanje
Zagrebačka banka - obuka za dubinsko snimanje utjecaja na okoliš	44,131	44,131	1.7.1995.	Završen	Financije, poslovanje
Agroindustrijska kreditna linija - Dalmatinska banka d.d.	95,532	95,532	25.8.1995.	Završen	Proizvodnja
Agroindustrijska kreditna linija (ACR02)	163,402	163,402	1.9.1995.	Završen	Proizvodnja
Agroindustrijska kreditna linija (ACR03)	56,155	56,155	1.9.1995.	Završen	Proizvodnja
Veletržnice - promicanje privatnog sektora	150,735	150,735	8.2.1996.	Završen	Proizvodnja
Priprema programa ulaganja u komunalnu infrastrukturu zaštite okoliša	178,906	178,906	28.2.1996.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Obuka Hrvatske banke za obnovu i razvitak za pitanja zaštite okoliša	36,488	36,488	8.3.1996.	Završen	Financije, poslovanje
Kreditna linija za turizam - kreditni savjetnik	180,852	180,852	23.4.1996.	Završen	Financije, poslovanje
Slavonska banka d.d. - dubinsko ispitivanje	175,628	175,628	5.6.1996.	Završen	Financije, poslovanje
Obuka banaka za dubinsko snimanje utjecaja na okoliš	40,942	40,942	19.7.1996.	Završen	Javne i društvene djelatnosti
Varaždinska banka d.d.	98,127	98,127	15.1.1997.	Završen	Financije, poslovanje
Varaždinska banka d.d.	167,325	167,325	21.1.1997.	Završen	Financije, poslovanje
Obuka hrvatskih banaka za dubinsko snimanje utjecaja na okoliš-Alpe Jadran, Trgovačka, Varaždinska i Hypo banka	37,024	37,024	1.2.1997.	Završen	Financije, poslovanje
Varaždinska banka	48,919	48,919	24.2.1997.	Završen	Financije, poslovanje
Zračne luke na otocima / ispitivanje tržišta i institucionalnog ustroja	182,843	182,843	6.5.1997.	Završen	Promet, skladištenje
Program ulaganja u komunalnu infrastrukturu zaštite okoliša - jačanje institucija	227,852	227,852	21.7.1997.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program ulaganja u komunalnu infrastrukturu zaštite okoliša - jačanje institucija	11,908	11,908	21.7.1997.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Priprema projekta veletržnica	85,038	85,038	25.7.1997.	Završen	Proizvodnja
Ocjena Projekta sanacije Odlagališta Jakuševac - studija Izvodljivosti	48,960	48,960	22.9.1997.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Kreditna linija za nabavku poljoprivredne opreme u više projekata - podprojekt 1	12,503	12,503	4.11.1997.	Završen	Proizvodnja
Program sanacije odlagališta otpada u Zagrebu - analiza gradskih financija Grada Zagreba	38,828	38,828	19.1.1998.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program sanacije odlagališta otpada u Zagrebu - analiza gradskih financija Grada Zagreba	94,948	94,948	19.1.1998.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program sanacije odlagališta otpada u Zagrebu - analiza gradskih financija Grada Zagreba	41,340	41,340	19.1.1998.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program sanacije odlagališta otpada u Zagrebu - analiza gradskih financija Grada Zagreba	8,415	8,415	19.1.1998.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Veletržnice u Hrvatskoj - provedba projekta	477,670	477,670	31.3.1998.	Završen	Proizvodnja

Naziv projekta	Preuzeta obveza u eurima	Isplaćeni iznos u eurima	Datum odobrenja sredstava	Faza projekta	Područje djelatnosti
Program sanacije komunalnih djelatnosti u Dubrovniku	146,865	146,865	8.5.1998.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program sanacije komunalnih djelatnosti u Dubrovniku	35,648	35,648	8.5.1998.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Stručni savjetnici za projektiranje i nadzor za veletržnice u Hrvatskoj	737,639	737,639	10.7.1998.	Završen	Proizvodnja
Okvirni sporazum FAO - Badel	17,421	17,421	17.1.1999.	Završen	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
Stručni savjetnik za upravljanje projektom - Program gospodarenja krutim otpadom u Zagrebu	454,000	454,000	8.6.1999.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Rijeka – Ocjena Projekta proširenja kanalizacije na Kantridi (i) – Tehničko dubinsko snimanje	29,731	29,731	2.9.1999.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Projekt rječkog vodovoda i kanalizacije – ocjena projekta proširenja kanalizacije na Kantridi, financijsko dub. snim.	13,899	13,899	8.9.1999.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Rijeka – Ocjena Projekta proširenja kanalizacije na Kantridi (i) – Financijsko dubinsko snimanje	28,803	28,803	8.9.1999.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Podravka	48,222	48,222	6.10.1999.	Završen	Proizvodnja
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Podravka	9,438	9,438	28.10.1999.	Završen	Proizvodnja
Ocjena konkurentnog položaja društva i kritički osvrt na njegovu poslovnu strategiju - Plava Laguna	84,543	84,543	29.10.1999.	Završen	Trgovina, turizam
Ispitivanje tržišta i ocjena strategije - Plava Laguna	66,641	66,641	23.11.1999.	Završen	Trgovina, turizam
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Getro	29,412	29,412	20.2.2000.	Završen	Proizvodnja
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Getro	26,739	26,739	23.2.2000.	Završen	Proizvodnja
Dijagnostika i smjernice za preustroj društva - IPK	10,243	10,243	25.5.2000.	Završen	Proizvodnja
Dijagnostika i smjernice za preustroj društva - IPK	4,310	4,310	25.5.2000.	Završen	Proizvodnja
Dijagnostika i smjernice za preustroj društva - IPK	12,191	12,191	25.5.2000.	Završen	Proizvodnja
Dijagnostika i smjernice za preustroj društva - IPK	6,771	6,771	25.5.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - Ana Bećica	24,633	24,633	20.6.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - Upravljanje i podrška za TAM	37,600	37,600	20.6.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - subvencije	759,928	759,928	20.6.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - rashodi uredskog poslovanja	71,600	71,600	20.6.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - najam ureda i rashodi poslovanja	85,945	85,945	20.6.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj – uredska oprema i namještaj	20,967	20,967	20.6.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj – Našicecement	46,892	46,892	5.7.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - direktor programa na lokalnoj razini	61,431	61,431	7.7.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - putni troškovi Uda Schedela	9,680	9,680	12.7.2000.	Završen	Proizvodnja
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Našicecement	9,203	9,203	19.7.2000.	Završen	Proizvodnja
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Grand Hotel Adriatic	47,931	47,931	4.8.2000.	Završen	Proizvodnja
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Grand Hotel Adriatic	5,391	5,391	1.9.2000.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - projektni referent	36,688	36,688	27.9.2000.	Završen	Proizvodnja
Program upravljanja zaokretom u poslovanju - Getro d.o.o. II	39,601	39,601	1.11.2000.	Završen	Proizvodnja
Program poboljšanja kreditne sposobnosti Grada Zagreba	322,333	322,333	29.11.2000.	Završen	Javne i društvene djelatnosti
Program poboljšanja kreditne sposobnosti Grada Zagreba	90,000	90,000	7.12.2000.	Završen	Javne i društvene djelatnosti
Program poboljšanja kreditne sposobnosti Grada Zagreba	67,352	67,352	7.12.2000.	Završen	Javne i društvene djelatnosti
Hrvatske željeznice, Program gospodarenja energijom – početna ocjena	13,070	13,070	21.12.2000.	Završen	Energetika

Naziv projekta	Preuzeta obveza u eurima	Isplaćeni iznos u eurima	Datum odobrenja sredstava	Faza projekta	Područje djelatnosti
Program veletržnica – poboljšanje regulatornog okvira za zelene veletržnice	4,663	4,663	11.1.2001.	Završen	Proizvodnja
Projekt javnog gradskog prijevoza u Zagrebu	129,621	129,621	12.4.2001.	Završen	Promet, skladištenje
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Koestlin	32,397	32,397	8.5.2001.	Završen	Proizvodnja
Program upravljanja zaokretom u poslovanju - MTC Međimurska trikotaža	48,400	48,400	9.5.2001.	Završen	Proizvodnja
Brodogradilište Uljanik	47,940	47,940	9.7.2001.	Završen	Proizvodnja
Brodogradilište Uljanik	34,000	34,000	9.7.2001.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) na Balkanu – regionalni direktor programa	80,000	80,000	9.7.2001.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) - Peter Siretz, direktor programa BAS u Hrvatskoj	23,932	23,932	20.8.2001.	Završen	Proizvodnja
Program veletržnica – poboljšanje regulatornog okvira za zelene veletržnice	5,553	5,553	22.8.2001.	Završen	Proizvodnja
Program veletržnica – poboljšanje regulatornog okvira za zelene veletržnice	5,529	5,529	22.8.2001.	Završen	Proizvodnja
Luka Dubrovnik / Projekt uređenja putničkog terminala	149,908	116,144	28.9.2001.	U isplati	Promet, skladištenje
Luka Dubrovnik / Projekt uređenja putničkog terminala	83,372	69,020	23.10.2001.	U isplati	Promet, skladištenje
Program poboljšanja kreditne sposobnosti Grada Rijeke	148,783	148,783	22.11.2001.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM): MTC Tvornica čarapa d.d.	24,902	24,902	22.11.2001.	Završen	Proizvodnja
Luka Dubrovnik / Projekt uređenja putničkog terminala	48,479	36,349	5.12.2001.	U isplati	Promet, skladištenje
Vodovod i kanalizacija d.o.o. Rijeka – Projekt poboljšanja financijskog i općeg poslovanja ("FOPIP")	66,379	66,379	18.4.2002.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Vodovod i kanalizacija d.o.o. Rijeka – Projekt poboljšanja financijskog i općeg poslovanja ("FOPIP")	51,338	51,338	18.4.2002.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Dilj	48,400	48,400	12.6.2002.	Završen	Proizvodnja
Kreditni savjetnik za program skladišnica	16,253	16,253	19.7.2002.	Završen	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u RH - Kruno Plačko, direktor programa na državnoj razini	14,482	14,482	7.8.2002.	Završen	Proizvodnja
Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u RH - Ana Betica, pomoćnica direktora programa na drž. raz.	6,273	6,273	7.8.2002.	Završen	Proizvodnja
Okvir za privatizaciju hrvatskog turizma	75,240	75,240	27.9.2002.	Završen	Javne i društvene djelatnosti
Okvir za privatizaciju hrvatskog turizma	271,951	271,951	27.9.2002.	Završen	Javne i društvene djelatnosti
Program BAS / poduzenje ugovora s Peterom Siretzom, direktorom programa BAS u Hrvatskoj	40,726	40,726	31.10.2002.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Program BAS / ugovor Ane Klarić, direktorice programa BAS za Hrvatsku na državnoj razini	21,965	21,965	23.12.2002.	Završen	Proizvodnja
Program BAS / produženje ugovora Ane Betice, pomoćnice direktorice programa BAS za RH na drž. raz.	3,111	3,111	23.12.2002.	Završen	Proizvodnja
Luka Dubrovnik: priprema projekta	179,463	179,463	5.6.2003.	Završen	Proizvodnja
EBRD/TMG-ov Program poslovnog savjetovanja (BAS) u Jugoistočnoj Europi	98,204	86,391	24.7.2003.	U isplati	Proizvodnja
Hrvatska – male i srednje jedinice lokalne samouprave – tehnička pomoć poslovnim bankama	49,650	49,650	29.8.2003.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Mikroplus	194,824	194,824	8.12.2003.	Završen	Financije, poslovanje
Upravljanje mrežom Hrvatskih željeznica: priprema projekta	177,737	177,737	20.2.2004.	Završen	Promet, skladištenje
Okvir za tehničku pomoć malim i srednjim jedinica lokalne samouprave u RH (financirano nizozemskim sredstvima)	671,212	671,212	3.9.2004.	Završen	CEAL-ovi, kreditne linije za sufinanciranje i RVF-ovi
Okvir za tehničku pomoć malim i srednjim jedinica lokalne samouprave u RH (financirano nizozemskim sredstvima)	402,020	402,020	3.9.2004.	Završen	CEAL-ovi, kreditne linije za sufinanciranje i RVF-ovi
Institucionalna pomoć za Luku Dubrovnik	194,958	194,958	17.12.2004.	Završen	Promet, skladištenje
Odbor za pripremu projekata (PPC): Uvod u Radionicu o financiranju projekata - Karlovac	2,094	2,094	15.6.2005.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Partnerski ("twinning") sporazum o javnom gradskom prijevozu u Dubrovniku	84,792	84,792	16.9.2005.	Završen	Promet, skladištenje

Naziv projekta	Preuzeta obveza u eurima	Isplaćeni iznos u eurima	Datum odobrenja sredstava	Faza projekta	Područje djelatnosti
Luka Ploče - dubinsko snimanje financijskog i gospodarskog stanja	49,450	49,450	8.11.2005.	Završen	Promet, skladištenje
Projekt gospodarenja vodama i otpadnim vodama u Karlovcu - FOPIP	277,829	277,829	31.1.2006.	Završen	Djelatnosti lokalne samouprave
Luka Dubrovnik - pomoć u institucionalnom jačanju	150,000	150,000	30.5.2006.	Završen	Promet, skladištenje
Hrvatska: ARZ - pomoću u razvoju strategije poslovanja društva	149,790	149,790	24.10.2006.	Završen	Gradnja
Savjetodavna pomoć u iskorištavanju energije vjetra u elektroenergetskoj mreži	21,500	21,500	26.10.2006.	Završen	Energetika
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Terme Tuhelj	39,627	39,627	8.12.2006.	Završen	Proizvodnja
Hrvatske ceste - ugovori o održavanju prema učinku	250,000	51,889	19.2.2007.	U isplati	Gradnja
Nastavak programa usluga poslovnog savjetovanja (BAS) za Bugarsku i Hrvatsku	144,222	144,222	22.3.2007.	U isplati	Proizvodnja
Luka Ploče - dubinsko snimanje pravnog stanja	49,000	48,750	12.4.2007.	U isplati	Promet, skladištenje
Nastavak programa usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - (5 mjeseci) - okvir	146,121	126,727	28.6.2007.	U isplati	Proizvodnja
Projekt razvoja javnog gradskog prijevoza u Dubrovniku	225,910	225,910	13.11.2007.	U isplati	Promet, skladištenje
Zbrinjavanje otpadnih voda u Sisku - Program poboljš. financ. i općeg poslovanja i provedbena podrška	273,575	0	14.11.2007.	Obveza preuzeta	Djelatnosti lokalne samouprave
Program upravljanja zaokretom u poslovanju (TAM) - Din Novoselec	49,880	49,880	19.12.2007.	Završen	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Jadran Hoteli	52,000	46,626	26.3.2008.	U isplati	Proizvodnja
Zbrinjavanje otpadni voda u Puli - Program poboljšanja financijskog i općeg poslovanja	394,050	0	28.3.2008.	Obveza preuzeta	Djelatnosti lokalne samouprave
Nastavak programa usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj	327,450	263,680	31.3.2008.	U isplati	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - IPK Kandid	52,000	29,961	25.7.2008.	U isplati	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Natura Agro	52,000	34,254	25.7.2008.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Iločki podrumi	52,000	32,276	28.7.2008.	U isplati	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - HG SPOT	72,000	38,469	29.7.2008.	U isplati	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Combis	50,000	36,433	22.9.2008.	U isplati	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Prvi maj d.d. (Hrvatska)	52,000	28,886	26.9.2008.	U isplati	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Limex	50,000	29,425	20.11.2008.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Zagrebačka burza (ZSE): obuka s područja tržišta kapitala	245,000	30,000	10.12.2008.	U isplati	Financije, poslovanje
Nastavak programa usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj	352,657	124,238	9.1.2009.	U isplati	Proizvodnja
Javni gradski prijevoz u Velikoj Gorici - Strategija regulatornog jačanja i upravljanja	267,050	0	29.1.2009.	Obveza preuzeta	Promet, skladištenje
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Standard MIO	52,000	10,196	13.5.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - MD Profi grupa	52,000	9,525	13.5.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Radež	52,000	9,484	27.5.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Hoteli Jadranka	51,500	7,088	19.6.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Luka Šibenik: pomoć u pripremi i provedbi upravljačko-informacijskog sustava	50,000	0	15.7.2009.	Obveza preuzeta	Promet, skladištenje
Luka Šibenik: pomoć u nadzoru i vođenju projekta	873,000	0	14.8.2009.	Obveza preuzeta	Promet, skladištenje
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Rione	52,000	9,278	19.8.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja

Naziv projekta	Preuzeta obveza u eurima	Isplaćeni iznos u eurima	Datum odobrenja sredstava	Faza projekta	Područje djelatnosti
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Ugo grupa	51,500	7,142	24.8.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Nastavak programa usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj	105,000	2,530	27.10.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
Upravljanje zaokretom u poslovanju (TAM) - Odjeća	57,500	0	29.10.2009.	Obveza preuzeta	Proizvodnja
TOTAL	16,124,115	12,895,510			
Broj projekata:	143				

Obveze preuzete prema područjima djelatnosti	Preuzeta obveza u eurima	Isplaćeni iznos u eurima
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	33,674	33,674
CEAL-ovi, kred. linije za sufinanciranje i RVF-ovi	1,073,232	1,073,232
Trgovina i turizam	151,184	151,184
Javne i društvene djelatnosti	874,964	874,964
Gradnja	914,065	715,954
Energetika	588,504	588,504
Financije i poslovanje	1,279,687	1,064,687
Djelatnosti lokalne samouprave	2,664,526	1,996,901
Proizvodnja	5,648,696	4,751,373
Promet i skladištenje	2,895,583	1,645,037
UKUPNO	16,124,115	12,895,510

PRILOG 8: DJELATNOSTI TAM/BAS U REPUBLICI HRVATSKOJ

Programom TAM/BAS (upravljanje zaokretom u poslovanju/usluge poslovnog savjetovanja) podupire se tranzicija gospodarstva provođenjem poduzetničkih promjena u održivim obrtima, malim i srednjim poduzećima te davanjem doprinosa razvoju održive infrastrukture domaćih usluga poslovnog savjetovanja u zemljama u kojima EBRD provodi svoje projekte.

8.1 Program TAM/BAS u Republici Hrvatskoj

Dosadašnje iskustvo s programom TAM

TAM-om se podupire uvođenje najboljih međunarodnih običaja u mala i srednja poduzeća s izgledima da u budućnosti preuzmu vodeću ulogu na svom tržištu. To se ostvaruje dovodenjem međunarodnih savjetnika iz razvijenih zemalja, koji imaju 15 do 20 godina stručnog iskustva u predmetnoj djelatnosti. Projekti TAM-a obično traju oko 18 mjeseci. Program također obuhvaća održavanje seminara i djelatnosti stručnog usavršavanja radi promicanja najboljih međunarodnih običaja kroz upoznavanje poduzetnika s uspješnim primjerima iz stvarnog života.

Zahvaljujući TAM-u, do danas su za potrebe projekata u Hrvatskoj osigurana donatorska sredstva u visini od 1,4 milijuna EUR, od čega je najviše pristiglo iz Luksemburga, koji je osigurao preko 500.000 EUR. Ostali bilateralni donatori obuhvaćaju Grčku, Švicarsku, Kinu, Veliku Britaniju, Švedsku, Nizozemsku, Irsku i Finsku. K tome, 100.000 EUR za potrebe TAM-a pristiglo je i iz Posebnog dioničarskog fonda EBRD-a.

U sklopu TAM-a, pokrenuto je ukupno 27 projekata, od čega je njih 15 još uvijek u tijeku, a u razmatranju su trenutno i neka nova poduzeća. Među dovršenim i ocijenjenim projektima, svi su ocijenjeni kao “zadovoljavajući” ili “izrazito zadovoljavajući”, izuzev jednog koji je prijevremeno obustavljen. Projekti TAM-a odlikuju se širokim obuhvatom, kako u granskom, tako i u zemljopisnom smislu, pri čemu je 70 posto svih projekata provedeno izvan Grada Zagreba. K tome su složeni i uključuju zahvate na mnogim područjima poslovne djelatnosti. U Hrvatskoj je najveći broj projekata bio okrenut području marketinga, oblikovanja proizvoda i njihovog razvoja.

Dosadašnje iskustvo s programom BAS

BAS je zamišljen ne bi li OMSP-ima omogućio lakši pristup raznorodnom asortimanu usluga domaćih savjetnika iz privatnog sektora. Time što pojedinim poduzetnicima pomaže pri nalaženju domaćih savjetnika za potrebe točno određenih, konkretnih projekata koji donose brzi povrat uloženi sredstava, BAS potiče potražnju za vanjskim savjetnicima i svijest o možebitnim koristima posezanja za njihovim uslugama. K tome, ciljanim radom na razvoju tržišta, njime se neposredno jača ponuda i kvaliteta domaćih savjetodavnih usluga. Projekti iz programa BAS obično traju oko četiri mjeseca.

Od rujna 2000. godine, preko BAS-a su za Hrvatsku osigurana donatorska sredstva u ukupnom iznosu od 4,6 milijuna EUR, a glavni su donatori bili Srednjoeuropska

inicijativa (CEI) s 1,7 milijuna EUR i Austrija s preko 1 milijuna EUR. Dodatna su sredstva pristigla iz Luksemburga, Posebnog fonda za područje Balkana (BRSF), Velike Britanije, Njemačke, EBRD-a i EBRD-ovog Posebnog dioničarskog fonda.

U sklopu programa, s OMSP-ima su pokrenuta ukupno 374 projekta, pri čemu je angažiran 201 stručni savjetnik, od čega 93 posto domaćih. Više od 74 posto projekata odvijalo se u seoskim područjima, a u zadnje vrijeme takvih je projekata sve više. Granski obuhvat projekata je širok, ali naglasak je bio na proizvodnji hrane i pića, metalnoj industriji, strojogradnji i proizvodnji opreme te proizvodnji električnih, elektroničkih i računalnih uređaja. Većina je projekata bila okrenuta uvođenju upravljanja kvalitetom i njenog certificiranja, kao i računalnih financijsko-upravljačkih informacijskih sustava te tehničkih studija.

Unutar programa BAS, u Hrvatskoj je pokrenut i čitav niz djelatnosti vezanih uz razvoj tržišta i usmjerenih prema razvoju domaće savjetodavne struke. Među novijim primjerima je i sveobuhvatni program stručnog usavršavanja savjetnika, priređen u suradnji s dvama domaćim tijelima za potporu gospodarstvu: Hrvatskom agencijom za malo gospodarstvo (HAMAG-om) i Udrugom poslovnih savjetnika (UPS-om). Ovaj četverodijelni program stručnog usavršavanja poslužio je kao priprema hrvatskih savjetnika za stjecanje naslova OPS-a (ovlaštenog poslovnog savjetnika) i/ili za unaprjeđivanje njihovih sposobnosti, čime im je omogućeno ispunjavanje uvjeta za članstvo u domaćim poslovnim udrugama poput UPS-a.

Poveznice s bankarstvom

Do danas su tri hrvatska poduzeća kojima je pomoć pružena u sklopu TAM-a privukla ulaganja EBRD-a ili s njime povezanih financijskih posrednika, pri čemu je EBRD osigurao sredstva od preko 114 milijuna EUR. Mada ni jedno od hrvatskih poduzeća kojemu je pomoć pružena u sklopu BAS-a nije privuklo ulaganja EBRD-a ili s njime povezanih financijskih posrednika, 106 poduzeća obuhvaćenih tim programom dobilo je preko 110 milijuna EUR od vanjskih financijskih izvora u Hrvatskoj.

8.2 OMSP i djelatnost poslovnog savjetovanja u Republici Hrvatskoj

Zadnjih godina, OMSP je u Hrvatskoj dobio na važnosti te postao jednim od ključnih područja hrvatskoga gospodarstva, kako u pogledu zapošljavanja, tako i obzirom na doprinos BDP-u. Prema podacima Hrvatske gospodarske komore za 2008., udio OMSP-a u ukupnom broju registriranih poslovnih subjekata dosegao je 99,5 posto, a u njemu je radilo oko 66,3 posto ukupnog broja zaposlenih u zemlji. K tome, na OMSP je otpadalo 53,6 posto ukupne imovine u hrvatskome gospodarstvu te 40,8 posto cjelokupnog izvoza. Gledano po djelatnostima, najviše OMSP-a nalazimo u trgovini na veliko i malo i popravcima (34,9 posto), poslovanju nekretninama, iznajmljivanju i poslovnim uslugama (16,9 posto) i proizvodnji (13,28 posto). Premda obrti i mala poduzeća imaju brojčanu nadmoć u hrvatskome gospodarstvu, srednja poduzeća prednjače kada je posrijedi dodana vrijednost.

Upravna i regulatorna tijela Republike Hrvatske okreću se normama naprednih država OECD-a i nadilaze prosjek tranzicijskih zemalja. Obzirom na sveopću potporu ulasku u

EU, Hrvatska će nastaviti s pridržavanjem plana reformi koje nalažu zahtjevi EU-a, uključujući Europsku povelju o malom gospodarstvu i Zakon o malom gospodarstvu. No, zemlja se i dalje suočava s više izazova, uključujući razmjerno visok stupanj korupcije. Prema TI-ovom Indeksu percepcije korupcije, s ocjenom 4,1, Hrvatska zauzima 66. mjesto među 180 zemalja, što je blagi pomak nagore u odnosu na 2008. te ukazuje na potrebu za reformom javne uprave i pravosuđa. Hrvatska je postala predvodnik u provođenju regulatornih reformi na prostoru Zapadnog Balkana, a vlasti su pojednostavnile upravne postupke i znatno umanjile regulatorno opterećenje. No, unatoč tim mjerama, birokracija i dalje predstavlja jednu od glavnih smetnji daljnjem razvoju OMSP-a, a prema izvješću Svjetske banke o uvjetima poslovanja za 2010., Hrvatska – kao 103. na ljestvici – još uvijek zauzima nezadovoljavajuće mjesto.

Kada je posrijedi financijsko posredovanje, Hrvatska prednjači na prostoru Zapadnog Balkana, a financijski joj je sektor i dalje čvrst i dobro kapitaliziran. Zahvaljujući brojnim kreditnim programima financiranim iz državnih sredstava, jamstvima osiguranom financiranju OMSP-a i velikodušnim kamatnim stopama što ih odobrava Hrvatska banka za obnovu i razvitak, ovom je sektoru zadnjih godina odobrena znatna količina kreditnih sredstava. No, mala poduzeća koja ne ispunjavaju uvjete za dobivanje takvih kredita još uvijek su suočena s visokim kamatnim stopama i krutim uvjetima založnog osiguranja. K tome, i dalje je otežan pristup dugoročnom financiranju, osobito za novoosnovana poduzeća. Tvrtke su na ove teškoće u pristupu financijskim sredstvima ukazale i u najnovijem ispitivanju BEEPS, prema kojem se ozbiljnijim preprekama smatraju tek porezne stope i konkurencija neslužbenog gospodarstva, dok je 20 posto ispitanika kao najozbiljniju smetnju poslovanju svojih tvrtki navelo upravo pristup financijskim sredstvima. No, unaprjeđivanjem domaćih propisa o založnom osiguranju i dostupnosti kreditnih podataka (prema Ispitivanju uvjeta poslovanja za 2010., sustavom pružanja kreditnih podataka obuhvaćeno je oko 77 posto fizičkih osoba), vlasti su poduzele daljnje korake prema pospješivanju pristupa financijskim sredstvima za potrebe OMSP-a. 2006. godine uveden je djelotvoran internetski sustav upisa pokretnina, a izmijenjen je i Zakon o stečaju, čime je znatno skraćeno trajanje stečajnog postupka. Uz zajmove banaka, leasing je drugi najznačajniji izvor financiranja OMSP-a u Hrvatskoj.

Tijekom zadnjih nekoliko godina, znatno se razvilo privatno tržište savjetodavnih usluga. U spremnosti hrvatskih OMPS-a da se oslone na pomoć stručnih savjetnika još uvijek su prisutne velike razlike ovisno o njihovom zemljopisnom položaju, veličini i zrelosti. Čini se kako pitanje priuštivosti predstavlja znatniju prepreku tek za poduzeća u slabije razvijenim područjima i obrte općenito. Usluge poslovnog savjetovanja za kojima trenutno vlada najveća potražnja svode se na više-manje osnovne poslovne usluge kao što su reorganizacija i preustroj, uvođenje financijskih i upravljačkih informacijskih sustava te analiza i planiranje tržišta. No, očita je potreba za promicanjem zahtjeva za dugoročnijim strateškim planiranjem, usklađivanjem s normama EU-a i iskorištavanjem mogućnosti za uvođenje IKT-a.

Hrvatska je ostvarila znatan napredak u razvoju gospodarstva temeljenog na znanju i s ocjenom 7,28 nadilazi prosjek tranzicijskih zemalja prema Indeksu gospodarstva znanja, koji objavljuje Svjetska banka. Ima dobro razvijenu infrastrukturu IKT-a, uz visoku stopu gustoće korisnika interneta i širokopojasnog pristupa. Prema Globalnom indeksu konkurentnosti koji je za 2009. i 2010. objavio Svjetski gospodarski forum, Hrvatska

zauzima 72 mjesto među 133 zemlje obuhvaćene ispitivanjem. U listopadu 2008. donesen je Zakon o javno-privatnom partnerstvu, čime su stvoreni pravni temelji za jačanje javno-privatnog dijaloga. Što se tiče izobrazbe poduzetnika, Partnerstvom za poduzetničko učenje, u koje su uključena nadležna tijela s područja gospodarstva, rada i obrazovanja te Hrvatska gospodarska komora, postavljen je institucionalni i politički okvir za cjeloživotno obrazovanje u poduzetništvu. Nadalje, Poslovno-inovacijski centar (BICRO) igra važnu ulogu u podupiranju inovativnih OMSP-a i provodi čitav niz programa, počevši od istraživanja i razvoja, pa sve do financijske potpore. Konačno, sektor podupire i 27 poduzetničkih inkubatora, a u zemlji su prisutne i brojne međunarodne savjetodavne kuće.

8.3 Potpora OMSP-u u Republici Hrvatskoj

Hrvatska Vlada je uvidjela važnost OMSP-a za domaće gospodarstvo i porast zaposlenosti. Postavila je sveobuhvatni okvir za politiku i provodi raznolike mjere potpore za OMSP na republičkoj, županijskoj i lokalnoj razini. U razvoju i provedbi politike OMSP-a, glavnu ulogu igraju dva tijela: Uprava za malo gospodarstvo pri Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva (MGRP-u) i Hrvatska agencija za malo gospodarstvo (HAMAG). Uloženi su napor u preustroj djelokruga tih dvaju tijela, pri čemu je HAMAG dobio veću ulogu. Politika potpore OMSP-u trenutno se provodi posredstvom Programa poticanja malog i srednjeg poduzetništva za razdoblje 2008-2012. Premda je strategija sveobuhvatna, potrebno je pridati pozornost njezinoj punoj provedbi.

Hrvatska je Vlada zadnjih godina pojačala potporu stvaranju pomoćnih pretpostavki za razvoj poslovanja. Tako je HAMAG svoju djelatnost proširio na omogućavanje lakšeg pristupa savjetodavnim uslugama posredstvom sustava vaučera. No, iako se privatno savjetodavno tržište ubrzano razvija, još uvijek pokazuje određene manjkavosti u pogledu pokrivenosti određenih područja, kvalitete i cijena.

Do sada je hrvatski sektor OMSP-a dobio potporu od više međunarodnih donatora. Tako je Hrvatska do 2008. surađivala s USAID-om, a drugi donatorski programi za MSP (poput GTZ-ovog) trebali bi biti dovršeni do konca 2009. Ključnu ulogu u razvoju OMSP-a trenutno igra Europska unija. Hrvatska od 2007. prima financijska sredstva iz Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA), koji je na raspolaganju zemljama kandidatkinjama. Znatna je potpora stigla i iz EU-ovih programa CARDS i PHARE, i to putem programa darovnica za izravnu potporu OMSP-u i više projekata usmjerenih prema unaprjeđivanju pristupa informacijama i regulatornog okruženja za poduzetnike.

8.4 Nastavak TAM-a/BAS-a u Republici Hrvatskoj

Programom TAM/BAS uvažava se sve veća važnost hrvatskog OMSP-a, kao i razmjerno snažnog okvira za potporu OMSP-u. Premda je tržište usluga poslovnog savjetovanja prilično zrelo, program TAM/BAS ukazao je na neujednačenost u razini savjetodavnih usluga koje se tu nude, a poglavito na pomanjkanje visokokvalificiranih pružatelja poslovnih usluga složenije naravi. K tome, među OMSP-ima su prisutne

znatne razlike u osviještenosti o koristima poslovnog savjetovanja, što ovisi o njihovom zemljopisnom položaju, veličini i zrelosti.

Dakle, ovisno o raspoloživosti sredstava, u Hrvatskoj će biti nastavljena provedba Programa TAM/BAS, a programske će djelatnosti biti usmjerene prema otklanjanju upravo tih nedostataka.

Nastavak TAM-a

Zainteresirane strane nailaze na snažnu potporu za nastavak TAM-a, osobito na području poslovnih savjeta složene i tehničke naravi. TAM će biti usredotočen na pružanje savjeta usmjerenih ponajprije prema podizanju konkurentnosti i nastavku rada na preustroju poduzeća te na pružanje tehničkih savjeta na području energetske učinkovitosti i zaštite okoliša. U okviru TAM-a, radit će se poglavito s tvrtkama usredotočenim na ulazak na tržište EU-a i to ponajprije onima koje se nalaze u udaljenijim seoskim područjima te “područjima posebne državne skrbi”, koja je pobliže odredila hrvatska Vlada.

Nastavak BAS-a

Zainteresirane strane s područja poduzetništva suglasne su u uvjerenju kako bi hrvatski poduzetnici još uvijek mogli izvući znatnu korist iz pomoći koja im se pruža uslugama poslovnog savjetovanja, i to unatoč sve većoj snazi OMSP-a. Glavna prednost BAS-a leži u činjenici da se njime doprinosi stvaranju održive infrastrukture za potporu poslovanju, pri čemu se na tržištu djeluje kako na strani ponude, tako i na strani potražnje. Ponuda usluga poslovnog savjetovanja zadnjih godina bilježi postojani razvoj, ali prisutan je manjak stručno osposobljenih pružatelja poslovnih savjeta složene naravi, napose na području energetske učinkovitosti i zaštite okoliša. K tome, velika je neujednačenost prisutna i u sposobnostima OMSP-a za pretakanje poslovnih savjeta u stvarnu korist.

Bespovratna sredstva iz programa BAS na određenim će područjima i dalje predstavljati ključnu sastavnicu pomoći iz tog programa. Kako bi se odgovorilo na potrebe OMSP-a, postavili prioritete među zahvatima na strateškim područjima i izbjegla preklapanja napora međunarodnih donatora, predložena je Matrica smjernica za dodjelu bespovratnih sredstava. Tako će se veća bespovratna sredstva odobravati u korist:

- *poduzeća smještenih na “područjima posebne državne skrbi”* – ponajprije ratom pogođenim područjima na istoku i jugu zemlje te još nekim gospodarski zapostavljenim područjima;
- *projekata koji uključuju savjetodavne usluge složene i naprednije naravi* - poglavito na području energetske učinkovitosti, zaštite okoliša i ispunjavanja visoko postavljenih zahtjeva za ulazak na tržišta EU-a.

Djelatnosti tržišnog razvoja iz programa BAS

Na razini poduzeća, preporuka je da se pomoć iz programa BAS nadopuni sljedećim djelatnostima tržišnog razvoja ne bi li se u Hrvatskoj postigao najveći mogući tranzicijski učinak programa:

- *Širenje svijesti o uslugama i jačanje njihove vidljivosti na tržištu:* Obzirom na slabu osviještenost o koristima usluga poslovnog savjetovanja na određenim zemljopisnim područjima, program će poslužiti kao podloga za rad s ključnim strateškim partnerima poput HAMAG-a i UPS-a na učinkovitom promicanju korištenja savjetodavnih usluga.
- *Izobrazba OMSP-a i poslovnih savjetnika:* Pomoću programa BAS, postojeće manjkavosti u ponudi savjetodavnih usluga otklonit će se stručnim osposobljavanjem na području gospodarenja okolišem i energetske učinkovitosti i pružanjem pomoći u pribavljanju sredstava iz programa EU-a. Zajedno s HAMAG-om, UPS-om i drugim zainteresiranim stranama, u okviru BAS-a provede će se opsežno istraživanje tržišta savjetodavnih usluga, koje će poslužiti kao podloga za osmišljanje posebno prilagođenih programa stručnog usavršavanja poslovnih savjetnika, uključujući obuku iz posebnih područja, događanja zamišljena radi umrežavanja i inicijative na regionalnoj razini, a koji će se potom doraditi u suradnji sa spomenutim partnerima. K tome, radi osmišljanja i provedbe visokospecijaliziranih radionica za točno određene djelatnosti (proizvodnja vina, turizam, organska proizvodnja itd.), svoj doprinos provedbi BAS-a dat će i stručnjaci iz programa TAM.
- *Potporna postojećim mjerodavnim tijelima u Republici Hrvatskoj i njihov razvoj,* osobito u odnosu na domaće tržište usluga poslovnog savjetovanja: U okviru TAM-a/BAS-a, radit će se na jačanju UPS-a provedbom ciljanih programa stručnog usavršavanja njegovih članova. Obzirom na postojeći okvir potpore OMSP-u u Republici Hrvatskoj, BAS će se usredotočiti na gradnju šireg dijaloga i suradnje među postojećim tijelima, uz nastavak tijesne suradnje s UPS-om i HAMAG-om. K tome, i dalje će se jačati pomagačka uloga TAM-a/BAS-a, pri čemu će se njegova vlastita mreža i stručnjaci koristiti ne bi li se mjerodavnim domaćim tijelima pomoglo da dopru do drugih domaćih ili regionalnih strateških partnera ili tijela s istog područja.

Naglasak TAM-a/BAS-a na pitanjima od općeg značaja

Radi bavljenja pitanjima koja su od općeg značaja za razvoj OMSP-a u Hrvatskoj, programom TAM/BAS promicat će se mjere povećanja *energetske učinkovitosti* ili smanjivanja *onečišćenja okoliša* na razini poduzeća. Što se tiče učinkovitog korištenja energije, očito je kako Hrvatska svojim ostvarenjima nadmašuje druge zemlje djelovanja EBRD-a. No, kako su radi zadovoljavanja europskih normi potrebni daljnji pomaci, nastojat će se da te mjere budu uključene u svaki od projekata iz programa TAM, a preporuka je i da se programom BAS ponude veće mogućnosti sufinanciranja projekata vezanih uz energetske učinkovitost i zaštitu okoliša. U okviru BAS-a, naponi će se ulagati i u privlačenje većeg broja *poduzetnica*, ponajprije ciljanim radom na razvoju tržišta, primjerice, širenjem priča o uspjesima žena u gospodarstvu. Jedan od glavnih prioriteta TAM-a/BAS-a i dalje će biti dopiranje do udaljenijih područja, uz stavljanje posebnog naglaska na “područja posebne države skrbi”. Konačno, osnovani razlozi postoje i za pružanje ciljane pomoći *mladim poduzetnicima*, što bi se ponajprije ostvarilo djelatnostima tržišnog razvoja slabije razvijenih područja u okviru BAS-a.

Doprinos dijalogu o politici

Budući da pruža uvid u poduzetničku djelatnost, poslovno okruženje, izazove s kojima se suočava OMSP i imena glavnih dionika na području OMSP-a te daje jasnu sliku o programima potpore za OMSP, program TAM/BAS može poslužiti i kao izvor spoznaja za potrebe EBRD-ovog dijaloga o politici.

Kao izazovi s kojima se Vlada još treba suočiti, uglavnom se navode pojednostavljivanje regulatornog okvira, unaprjeđivanje obrazovnog sustava i jačanje poticaja za djelatnosti inoviranja, istraživanja i razvoja.

Programom TAM/BAS, Vladine nakane na području OMSP-a poduprijet će se i priređivanjem okruglih stolova radi poticanja dijaloga među postojećim tijelima i drugim zainteresiranim stranama s tog područja.

Jačanje poveznica s bankarstvom

U skladu sa Strateškim planom za TAM/BAS u razdoblju 2008.-2010., Banka će se na ovaj program i dalje oslanjati u ispunjavanju svog cilja stvaranja komercijalno održivog fonda budućih projekata za potrebe svojih izravnih ulaganja s tranzicijskom učinkom, što će ostvariti na tri načina: i) utvrđivanjem mogućih projekata za buduće razdoblje (preinvesticijskim djelatnostima); ii) pružanjem “savjetodavnih i poslovnih” usluga za potrebe pripreme i podupiranja svojih projekata ulaganja u privatno poduzetništvo, kao i za potrebe samih poduzeća; i iii) predlaganjem kandidata za dužnost nezavisnih članova nadzornih odbora. Poglavitito, Program će poslužiti za povezivanje financijski potrebitih MSP-a s domaćim financijskim institucijama, EBRD-ovim Fondom za financiranje domaćeg poduzetništva (LEF-om) i – u sklopu Fonda za potporu privatnom sektoru na prostoru Zapadnog Balkana – Okvirom za energetske učinkovitost i Okvirom za potporu konkurentnosti MSP-a.

Banka će time ojačati svoj utjecaj na području poduzetništva i financijskih djelatnosti, što je uostalom i predviđeno Strategijom EBRD-a za Republiku Hrvatsku.